Lâlegül

Aylık İlim, Kültür ve Fikir Dergisi

Lâlegül Dergisi Yıl: 6 Sayı: 71 Rebîulâhir - Cemâziyelevvel 1440 OCAK 2019 Fiyatı: 13TL



DEVLET-İ ALİYYE'NİN 18. ŞEYHULİSLÂMI, EBU'S-SU'ÛD EFENDİ'NİN DÂMÂDI MÂLÛLZÂDE MEHMED EFENDİ

(Rahimehümellâh) Hasan KUDUOĞLU sh: 28

Bâzi İlâhiyatçıların Rasûlüllâh ﷺ Hakkında 'Mevlânâ' Tâbiri Kullanılamaz." Şeklindeki Bâtıl Görüşlerine Reddiyeler-3
Ahmet Mahmut ÜNLÜ sh: 6

Allah ile Kul Arasına Hiç Kimse Giremez Sözünün Altında Vahyi, Nübüvvet ve Risâleti Dolayısıyla Kitabullâh'ı İnkâr Yatmaktadır
Resul BÖLÜKBAŞ sh: 16

Yeni Şafak Gazetesi de Hayrettin Karaman'ın "Ölüler, Dirileri İşitmezler" Görüşü Üzere Midir?-2
Hüseyin Avni KANSIZOĞLU sh: 72

-Hâşâ- *"Kur'ân'ın lafzı vahiy değildir"* ve -Sümme Hâşâ- *"Kur'ân'da geçen kıssalar kurgusaldır"* diyen Mustafa Öztürk gibi din dışı görüş sahiplerine verdikleri bu cevâptan dolayı Diyânet'e bağlı Din İşleri Yüksek Kurulu'na şükranlarımızı arz ediyoruz. sh: 4

Emr-i Bi'l-Ma'rûf'u Terketmenin Tehlikesi-2
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER sh: 48

Hapşıran Kişi, "Elhamdulillâh" Dedikten Sonra Yanındakilerin "Yerhamukellâh" Demesi
Hüsamettin VANLIOĞLU sh: 42

Doğu Türkistan İslâm Devleti
Dr. İhsan ŞENOCAK sh: 62

Abdülaziz Hân'in Şehâdeti
Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL sh: 20

İbn Teymiye'nin Tecsîm İnancı-2
Ömer Faruk KORKMAZ sh: 36

KORKUNCA OKUYANIN EMÎN KILINACAĞI, HÂCETİ OLUP DA OKUYANIN MURÂDININ VERİLECEĞİ, YOLCUYKEN OKUYANIN SELÂMETLE EVİNE GERİ DÖNDÜRÜLECEĞİ ÂYET-İ KERÎMELER sh: 84-87

HÂTİMETÜ'L-HAYR / HUSN-Ü HÂTİME DUÂSI sh: 87-89

KUR'ÂN'I UNUTMAKTAN KORKANIN OKUMASI EMREDİLEN DUÂ sh: 96

KENDİSİNE EN AZ ÜÇ CUMÂ GECESİ DEVÂM EDENİN KUR'ÂN-I KERÎM'DEN EZBERLEDİKLERİNİ UNUTMAYACAĞI VAAD EDİLEN HIFZ NAMAZI VE DUÂSI sh: 89-95

EDİTÖRDEN

Seneler, aylar, günler hatta alınan her nefesin ardından verilen nefesler hızla tükeniyor. Koca bir seneyi daha bitirip tükettik. Duvarlarımızdaki takvimleri de her gün birer yaprak koparıp bitirdik, artık duvarlarımızda yeni takvimler var. Tabi onlar da bitecek... Aslında takvimden kopardığımız her yaprağın ömür ağacımızdan koparılan bir yaprak olduğunun idrakine varmak lazım.

Dolayısıyla girdiğimiz bu yeni seneyle birlikte ölüme, kabre, âhirete, o büyük hesap gününe bir yıl daha yaklaşmış olduk. Şu kısacık ömrümüzde mâmur ve müreffeh bir hayat sürebilmek için ne binalar, ne çalışmalar ve ne tedarikler yapıyorken, belki asırlarca kalacağımız kabrimize, ebedi hayat süreceğimiz âhiret yurduna acaba ne hazırlık yapıyoruz?

Nitekim Rabbimiz bir âyet-i kerime'sinde şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Ve her nefis yarın için ne hazırladığına baksın." *(Haşr: 18)*

Âyet-i kerimede **"yarın"** derken, bu gün Cuma ise, yarın Cumartesi kastedilmiyor. Ya ne kastediliyor?.. Bu gün **hayat** yarın **memat,** bu gün **ev** yarın **kabir, bu gün dünya** yarın **ahiret...** Yani her nefis ölümden sonrasına, kabrine, âhiret gününe ne hazırladığına baksın ve şimdiden orası için tedârikte bulunsun. Çünkü çanağına ne doğrarsan kaşığına o gelecek...

Geçen Yılın Muhasebesi

Bu dünyada amel var hesap yok, ahirette ise amel yok ama hesap var. O halde yarına hazırlık yaparken, geçmişin muhasebesini de yapmamız ve kendimize çeki düzen vermemiz lazım. Firmalar, şirketler nasıl ki geçen senenin hesaplarını kontrol edip kâr-zarar bilançosu yapıyor ve mâli durumlarını gözden geçiriyorlarsa; bizler de geride bıraktığımız senenin mânevi hesaplarını kontrol edelim, **"acaba hayrım mı fazla şerrim mi, günahım mı ağır gelir yoksa sevabım mı?"** diyerek, âhiret bilançomuzu hazırlayalım ve nefislerimizi hesaba çekelim.

Evet, şöyle bir düşünelim bakalım, geride bıraktığımız o koca seneyi nasıl geçirdik? Rahmetin yağdığı yerlerde mi geçirdik, yoksa lanetin yağdığı yerlerde mi, Allah'a itaatle mi geçirdik, yoksa isyanla mı?.. Kaç gönül yaptık veya yıktık?.. Gıybetler, sûizanlar, riyâlar, kul hakları ve ihmâl ettiğimiz ibadetler...

Sadece geçen yılın hesabından aklanıp temize çıkmak bile kolay değilken, ya bütün bir ömrün hesabını nasıl vereceğiz?..

Hz. Ömer *(Radıyallahü Anh)* bizi uyarıyor:

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz! Amelleriniz tartılmadan önce kendi amellerinizi tartınız. Hesaba çekilmek üzere kıyâmet günündeki en büyük arz, huzura alınma için gerekli hazırlıklarınızı yapınız! O gün huzura alınırsınız, öyle ki size ait hiçbir sır gizli kalmayacak, bütün sırlar meydana çıkacak."

Ahirette hesabı hafif olanlar, dünyada iken nefislerini hesaba çekenler olacağı için, büyük zatlar bunu sık sık yaparlarmış. Hatta her gece yatmadan önce nefislerini hesaba çeker ve o günün sevap ve günah bilançosunu çıkarırlarmış.

Bu konuyla alakalı olarak İmâm-ı Rabbânî hazretleri Mektûbâtında şöyle buyuruyor:

"Muhakkak Meşâyih-ı kirâm'dan bir cemaat muhasebe yolunu ihtiyar ettiler. Her gece uykudan hemen önce günlük amel defterlerini, sözlerini, harekât ve sekenâtlarını mütaala eder ve tafsilatıyla her birinin hakikatini güzelce anlamaya çalışırlardı. Gaffar ve Azîz olan Allah'a tazarru, iltica, istiğfar ve tövbe ile, günah ve taksîratlarını telâfi ederlerdi. Sâlih amelleri üzerine Allah-u teala'ya hamd ve şükürle meşgul olurlar ve bu sâlih amellerini Allah'ın muvaffak kılmasına havale ederlerdi..."

Muhterem Okurlarım;

Henüz hayattayken, imkân ve fırsatımız varken şimdiden nefislerimizi hesaba çekip âhiret azıklarımızı tedârik etmeye gayret edelim. Çünkü yolumuz uzun, yükümüz ağır... Önümüzde ölüm, kabir, mahşer, hesap, mizan vb. gibi nice meşakkatli merhaleler bizi bekliyor...

Rabbim cümlemize iman selâmeti lütfedip, bu zorlu merhaleleri rahatça geçebilen ve Mahkeme-i Kübrâ'da hesâbını kolayca verebilen kullarından eylesin. Amin!..

Fî emânillah!..

Mustafa Özşimşekler



LÂLEGÜL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR
Gürsel YILDIZ

REKLAM İLETİŞİM
reklam@lalegulyayinlari.com

YAYIN TÜRÜ
Aylık İlim-Kültür ve Fikir Dergisi

BASIM YERİ
Matsis Matbaa Hizmetleri - Tevfikbey Mah.
Dr. Ali Demir Cad. No:51 Sefaköy / İSTANBUL
Tel: 0212 624 21 11 www.matbaasistemleri.com

YURTİÇİ ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
150 TL

YURTDIŞI ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
180 Euro

ABONELİK ÖDEMESİ İÇİN BANKA HESAP BİLGİLERİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

VAKIF KATILIM **TL HESABI**
İBAN: TR77 0021 0000 0000 8388 9000 01

VAKIF KATILIM **EURO HESABI**
İBAN: TR66 0021 0000 0000 8388 9001 02

VAKIF KATILIM **DOLAR HESABI**
İBAN: TR93 0021 0000 0000 8388 9001 01

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
14851995

ABONE DAĞITIM
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
0212 435 10 58

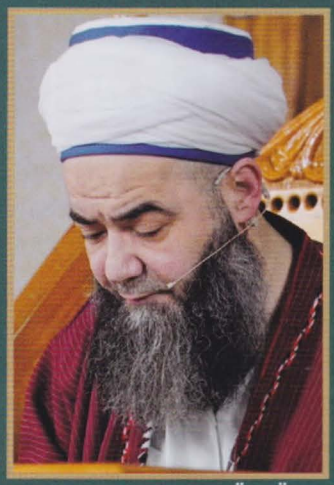
ABONE İŞLEMLERİ
0212 435 10 58

BİLGİ
www.laleguldergisi.com

ADRES
Tuana Basın Yayın - Çınar Mah. Osman Gazi Cad.
No: 50/A Bağcılar / İSTANBUL

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

İÇİNDEKİLER



VEHHÂBÎLERE BİLE RAHMET OKUTTURAN BÂZI İLÂHİYATÇILARIN RASÛLÜLLÂH ﷺ HAKKINDA "MEVLÂNÂ" VE "SEYYİDİNÂ" GİBİ TÂBİRLER KULLANILAMAZ." ŞEKLİNDEKİ BÂTIL GÖRÜŞLERİNE REDDİYELER -3-
AHMET MAHMUT ÜNLÜ ▶6

34 YESEVİ YOLU
46 SÜNNET - HADÎS-İ ŞERİFLER
54 İDDEF - İDDEF'ten Gine'de Aşevi Hizmeti
56 CÜVEYRİYE BİNTİ HÂRİS (Radıyallâhü Anhâ) -1. Bölüm-
60 KISSADAN HİSSELER
SAFLAR AYNI FAKAT NİYETLER FARKLI
70 EDEBİYYÂT - Eğer Sual Eder İsen Sırrımdan
82 HİKMETLİ SÖZLER

• DUALAR, ZİKİRLER ve FAZÎLETLİ AMELLER •

84 CEMÂZİYELEVVEL AYININ NAMAZLARI
84 KORKULU HÂLDE OKUYANIN ALLÂH-U TE'ÂLÂ'NIN EMÎN KILACAĞI, BİR HÂCETİ OLUP DA OKUYANA MURÂDININ VERİLECEĞİ, YOLCUYKEN OKUYANIN EVİNE NE KADAR UZAK OLURSA OLSUN ECELİ GELMİŞ DAHİ OLSA SELÂMETLE EVİNE GERİ DÖNDÜRELECEĞİ ÂYET-İ KERÎMELER
87 HÂTİMETÜ'L-HAYR / HUSN-Ü HÂTİME DUÂSI
89 KENDİSİNE EN AZ ÜÇ CUMÂ GECESİ DEVÂM EDEN KİŞİNİN KUR'ÂN-I KERÎM'DEN EZBERLEDİKLERİNİ UNUTMAYACAĞI VAAD EDİLEN HIFZ NAMAZI VE DUÂSI
96 KUR'ÂN'I UNUTMAKTAN KORKANIN OKUMASI EMREDİLEN DUÂ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞINDAN BASIN AÇIKLAMASI

■ DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU

▶4



ALLAH İLE KUL ARASINA HİÇ KİMSE GİREMEZ SÖZÜNÜN ALTINDA VAHYİ, NÜBÜVVET VE RİSÂLETİ DOLAYISIYLA KİTABULLÂH'I İNKÂR YATMAKTADIR

■ RESUL BÖLÜKBAŞ

▶16



ABDÜLAZİZ HÂN'IN ŞEHÂDETİ

■ Prof.Dr. AHMET ŞİMŞİRGİL

▶20



DEVLET-İ ALİYYE'NİN 18. ŞEYHULİSLÂMI, EBU'S-SU'ÛD EFENDİ'NİN DÂMÂDI MÂLÛLZÂDE MEHMED EFENDİ (Rahimehümellâh)

■ HASAN KUDUOĞLU

▶28



İBN TEYMİYE'NİN TECSÎM İNANCI -2

■ ÖMER FARUK KORKMAZ

▶36



HAPŞIRAN KİŞİ, "ELHAMDULİLLÂH" DEDİKTEN SONRA YANINDAKİLERİN "YERHAMUKELLÂH" DEMESİ

■ HÜSAMETTİN VANLIOĞLU

▶42



EMR-İ Bİ'L-MA'RÛF'U TERKETMENİN TEHLİKESİ -2

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER

▶48



DOĞU TÜRKİSTAN İSLÂM DEVLETİ

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK

▶62



YENİ ŞAFAK GAZETESİ DE HAYRETTİN KARAMAN'IN "ÖLÜLER, DİRİLERİ İŞİTMEZLER" GÖRÜŞÜ ÜZERE MİDİR? -2

■ HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

▶72

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI'NDAN BASIN AÇIKLAMASI

"Kur'ân'ın lafzı vahiy değildir" ve "Kur'ân'da geçen kıssalar kurgusaldır" diyen Mustafa Öztürk gibi din dışı görüş sahiplerine Diyânet'e bağlı Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından verilen bu cevâba aynen katılıyor ve bu nedenle kendilerine minnettâr olduğumuzu beyân ediyoruz.

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı, son zamanlarda Kur'an-ı Kerim'in mahiyeti ve Kur'an'da yer alan kıssaların gerçekliği konusunda kamuoyunda tartışmalara yol açan birtakım iddialara ilişkin bir açıklama yayınladı.

Kur'an Lafzı ve Manasıyla Nazil Olmuştur

Son zamanlarda Kur'an'ın mahiyeti ve Kur'an'da yer alan kıssaların gerçekliği konusunda kamuoyunda tartışmalara yol açan birtakım iddiaların ileri sürüldüğü görülmektedir.

Söz konusu iddialara göre Kur'an'ın sadece manası bir öz olarak Hz. Peygamber'e indirilmiş, o da bunu kendi kültürünün kelimeleriyle söze dönüştürmüştür. Diğer bir iddia ise, Kur'an kıssalarının tarihsel gerçekliğinin olmadığı, sadece bazı mesajların verilmesi için kurgulanmış anlatımlar olduğu şeklindedir.

Bu iddialar, hem bizzat Kur'an-ı Kerim'in kendi ifadelerine, hem onu insanlığa duyuran Hz. Peygamber'in açıklamalarına hem de tarih boyunca benimsenen İslam ilim geleneğindeki temel kabullere açık bir aykırılık taşımaktadır.

Yüce Allah'ın bütün insanlığa gönderdiği son mesajı olan Kur'an-ı Kerim'de yer alan birçok ayet, onun bütünüyle yani hem manası hem de lafzıyla Yüce Allah'a ait olduğunu açıkça ortaya koymaktadır:

"Şüphesiz bu Kur'an, âlemlerin rabbi tarafından indirilmiştir. Onu, senin kalbine uyarıcılardan olasın diye apaçık bir Arapça ile Rûhulemîn indirmiştir. *(Şuarâ 26/192-195)*,

"Şüphesiz bu Kur'an sana, hüküm ve hikmet sahibi, hakkıyla bilen Allah tarafından verilmektedir." *(Neml 27/6)*,

"İşte, sakınsınlar yahut hatırlamalarını sağlasın diye onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik ve onda uyarılarımıza tekrar tekrar yer verdik." *(Taha 20/113)*,

"İşte sana, Ümmülkurâ (Mekke) ve çevresindekileri uyarman ve hakkında asla şüphe bulunmayan toplanma gününün dehşetini haber vermen için böyle Arapça bir Kur'an vahyettik" *(Şura 42/7)* ayetleri vahyin lafızlarının yani sözlerinin onu indiren Yüce Allah tarafından Arapça olarak belirlendiğini göstermektedir.

Kur'an'ın, gerek indiriliş keyfiyeti gerekse indirildiği lafız örgüsüyle ilgili bu doğrultuda pek çok ayet-i kerime ve hadis-i şerif bulunmaktadır. Nitekim İslam ilim geleneğinin temel kabulleri doğrultusunda Müslümanlar da tarih boyunca böyle inanmışlardır.

Kur'an'ın lafız değil sadece mana ve mefhum olarak indirildiğine delil olarak ileri sürülen "O Kur'an, şüphesiz öncekilerin kitaplarında da vardır." *(Şuara 26/196)*, "Bunlar önceki kitaplarda, İbrâhim ve Mûsâ'nın kitaplarında da vardır." *(A'la 87/18)* ayetleri Kur'an mesajlarının özü olan tevhid ilkesinin önceki kutsal kitaplarda da bulunduğunu bildirmektedir.

İnzal aşamasında Kur'an'ın lafzı ve manası üzerinde Hz. Peygamber'in herhangi bir tasarrufunun kesinlikle söz konusu olamayacağı hususu da birçok ayette belirtilmiştir:

"Kendilerine âyetlerimiz açıkça okunup anlatılınca bizimle karşılaşacaklarına inanmayanlar, "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Onlara şöyle de: "Onu kendiliğimden değiştirmeye hak ve yetkim yoktur, ben ancak bana vahyedilene uyuyorum. Eğer rabbime itaatsizlik edersem şüphesiz dehşetli bir günün azabından korkarım." *(Yunus 10/15)*,

"Sen onlara bir ayet getirmediğin vakit, "Onu da derleyip toplasaydın ya!" derler. De ki: "Ben sadece rabbimden bana vahyedilene uyarım. İşte bu Kur'an, rabbinizden gelen kanıtlardır, inanan bir topluluk için hidayettir, rahmettir." *(A'raf 7/203)* ayetleri bu gerçeği ifade etmektedir.

Şu ayetler ise Hz. Peygamber'in, Kur'an'ın lafızlara dökülmesi konusunda hiçbir rolünün olamayacağı hususunda çok açıktır:

"Eğer peygamber bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette onu kıskıvrak yakalardık, sonra onun can damarını koparırdık. Hiçbiriniz buna mâni olamazdınız." *(Hakka 69/44-47)*,

"Vahyi tam alma telâşı yüzünden dilini kımıldatma. Onu zihninde toplayıp okumanı sağlama işi bize aittir. O halde onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takip et. Sonra onu anlatmak elbette bize aittir." *(Kıyâme 75/16)* Bu ayeti kerimeden vahyin indirilişi sırasında Hz. Peygamber'in, ayetleri ezberlemek için bir çaba içerisine girdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, ayetlerin lafız ve manasıyla kendisine nazil olduğunu göstermektedir.

Hal böyleyken Kur'an'ın sadece mana olarak nazil olduğu, lafzının ise Hz Muhammed'e ait olduğu şeklindeki bu şaz görüş, hiç bir İslam mezhebi tarafından kabul edilmemiştir. Bu görüşlerin bazı kitaplarda yer alması bunların benimsendiği anlamına gelmez. Nitekim İmam Matüridî, bu şaz görüşü Te'vilâtü'l-Kur'an adlı tefsirinde eleştirmiş, reddetmiş ve Kur'an'ın hem lafız hem de mana olarak Allah tarafından Cebrail vasıtasıyla Hz. Muhammed'e indirildiğini net bir şekilde ifade etmiştir. *(I, 74; III, 121, 541)*

Kur'an kıssalarının gerçekliği olmayan kurgusal anlatılardan ibaret olduğu iddiasına gelince, bu yorum da yine bizzat Kur'an'ın kendi ifadelerine ters düşmektedir. Zira Kur'an-ı Kerim, kendisinin anlattığı kıssalar için dile getirilen "öncekilerin masalları/uydurmaları" nitelendirmesini birçok ayetinde reddettiği gibi *(Furkan 25/5-6; Nahl 16/24-25; Kalem 68/15-16)* yine pek çok ayetinde anlatılanların "gerçek ve yaşanmış" olduğunu vurgulamıştır:

"Bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Meryem'i kim himayesine alıp koruyacak diye kalemlerini (kur'a için) atarlarken sen yanlarında değildin. (Yine bu konuyu) tartışırlarken de sen yanlarında değildin." *(Al-i İmran 3/44)*,

"İşte bu (kıssa), gayb haberlerindendir. Onu sana biz vahiy yolu ile bildiriyoruz. Yoksa onlar tuzak kurarak işlerine karar verdikleri zaman sen onların yanında değildin." *(Yusuf 12/102)*,

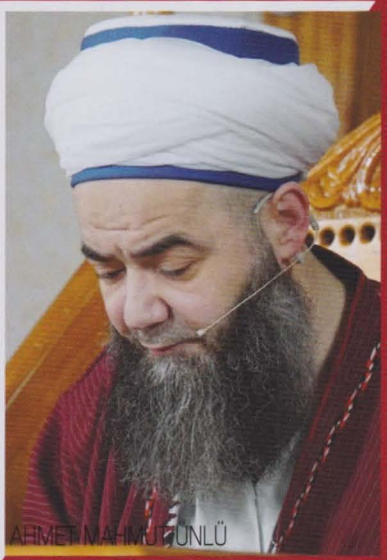
"Biz sana onların (Ashab-ı kehf'in) haberlerini gerçek olarak anlatıyoruz: Şüphesiz onlar Rablerine inanmış birkaç genç yiğitti. Biz de onların hidayetlerini artırmıştık." *(Kehf 18/13)*

Kur'an'ın bu apaçık beyanları da gösteriyor ki, Kur'an-ı Kerim hem lafzıyla hem de manasıyla Yüce Allah'ın katındandır ve her şeyiyle O'na aittir. Anlatılan kıssalar da gerçekten yaşanmış olaylara aittir ve gayb haberleri olarak vahyedilmiştir.

Sonuç olarak Kur'an-ı Kerim, lafız ve manasıyla Allah'ın kelamıdır. Allah'ın koruması ile tek harfi bile değişmeden günümüze kadar gelmiştir ve kıyamete kadar da baki kalacaktır. Nitekim geçmişten günümüze dünyanın her tarafındaki Mushafların hiçbirinde herhangi bir farklılığın olmaması da bu hakikatin ve mucizenin en somut göstergesidir. Hz. Peygamber'den bu tarafa mucizevi bir şekilde Müslümanların zihninde yer etmiş olan Kur'an'ı Kerim'in lafız ve manasıyla Allah'ın kelamı olduğu hususunda tereddüt uyandırabilecek söylemlerden uzak durmak bütün Müslümanların ortak sorumluluğudur.

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı

AHMET MAHMUT ÜNLÜ



VEHHÂBÎLERE BİLE RAHMET OKUTTURAN BÂZI İLÂHİYATÇILARIN RASÛLÜLLÂH ﷺ HAKKINDA "MEVLÂNÂ" VE "SEYYİDİNÂ" GİBİ TÂBİRLER KULLANILAMAZ." ŞEKLİNDEKİ BÂTIL GÖRÜŞLERİNE REDDİYELER -3-

Hamd-ü senâların tamâmı:

﴿اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ﴾

"O peygamber müminlere canlarından evlâdır (daha yakındır)**."** *(el-Ahzâb Sûresi:6)* buyuran **Allâh-u Te'âlâ**'ya mahsustur.

Hudutsuz salât-ü selâmlar **Ömer ibni'l-Hattâb** *(Radıyallâhu Anh)* dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ مَوْلٰى مَنْ لَا مَوْلٰى لَهُ.»

"Allâh ve Rasûlü mevlâsı (hâmîsi ve koruyucusu) **olmayanın mevlâsıdır."** *(el-Bezzâr, el-Bahru'z-zehhâr, rakam:253, 1/375;* İshâk ibnü Râhûye, *el-Müsned, rakam:1232, 3/645)* buyuran **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ve kendisine yaptıkları hitaplarda ve ona okudukları bütün salât-ü selâmlarda ona **"Seyyidinâ"** ve **"Mevlânâ"** gibi tâbirlerle tâzimde bulunan Ehl-i Beyti'nin ve tüm sahâbesinin üzerine olsun.

Kasım ve Aralık aylarındaki yazılarımızda **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e namaz içinde **"Seyyidinâ"** denilmesine îtirâz eden **İbni Teymiye** kafalı Vehhâbîlere ve namaz dışında bile **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* hakkında **"Seyyidinâ"** gibi hürmet ifâde eden tâbirlerin kullanılmasının câiz olmadığını söyleyerek dalâlette Vehhâbîleri de sollayan bâzı İlâhiyatçılara reddiye mâhiyetinde bir çok delil serdetmiştik.

Bu yazımızda da bu konunun aslını teşkîl eden **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* e tâzîm ve hurmetin vücûbu ile alâkalı bir bâb açtıktan sonra özellikle **"Mevlânâ"** tâbirinin **Allâh-u Te'âlâ**'dan başka kimseler hakkında kullanılamayacağını savunan echel kimselere reddiye mâhiyetinde bir yazı kaleme almayı münâsip gördük.

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e Tâzîmin Vücûbu

Şu bilinsin ki; **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* hakkında **"Seyyid"** ve **"Mevlâ"** tâbirlerinin kullanılması onun yüce makāmına tâzîm ve ihtiram gösterme emrine imtisâlin alâmetlerindendir. **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e tâzîm ve hurmet göstermenin en zâhir şekli ise kendisine ismiyle hitâb etmeyip ondan bahsederken "Efendimiz" ve "Dostumuz" mânâlarını ifâde eden **"Seyyid"** ve **"Mevlâ"** tâbirlerini zikretmektir.

Nitekim **Kāzî Iyâz** *(Rahimehullâh)* ***"Şifâ-i Şerîf"*** isimli meşhûr ve mûteber eserinin 2. kısmının 3. bâbını: "**Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrine tâzim ve ona hurmet etmenin vücûbu" diye adlandırmış ve o bapta özetle şu ilimleri nakletmiştir:

Allâh-u Te'âlâ:

﴿لِتُؤْمِنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ﴾

"(Biz Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* i size) **Allâh'a ve Rasûlü'ne îmân edesiniz, O'na yardım edesiniz, O'na tâzimde bulunasınız** (saygı gösteresiniz) **diye** (gönderdik)**."** *(el-Feth Sûresi:9)* buyurarak bizlere **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e tâzimde bulunmamızı vâcib kılmış, ona hurmet ve ihtiram göstermemizi bizlere ilzâm etmiştir.

İbni Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)* bu âyet-i kerîmede geçen "Ta'zîr" kelimesine "İclâl" yâni yüce tutmak mânâsı vermiştir.

İmâm-ı Müberrid *(Rahimehullâh)* bu lafza tâzimde "Mübâlağa" mânâsı verirken **Ahfeş** ve **Taberî** *(Rahimehumellâh)* da "Yardım" ve "Destek" olarak tefsîr etmişlerdir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-beyân, 21/251-252; Ebû Muhammed Mekkî ibni Ebî Tâlib, el-Hidâye ilâ bülûği'n-nihâye, 11/6942-6943)*

Yine böylece **Allâh-u Te'âlâ**:

﴿لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

"Allâh ve Rasûlü'nün (emir ve yasaklarını çiğneyerek, onların) **önüne geçmeyin ve** (yapacağınız yâhut terk edeceğiniz herhangi bir konuda) **Allâh**(a karşı muhâlif bir tavır takınmak) **tan hakkıyla sakının. Şüphesiz ki Allâh,** (sözleriniz dâhil tüm işitilebilen şeyleri hakkıyla duyan bir) **Semî'dir,** (işleriniz dâhil bütün mâlûmâtı çok iyi bilen bir) **Alîm'dir."**

(el-Hucurât Sûresi:1) kavl-i şerîfinde **İbni Abbâs** *(Radıyallâhu Anhümâ)*nın kavline göre bizleri **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* den önce konuşmaktan ve onun huzûrunda sû-ü edepte bulunmaktan nehyetmiştir ki **İmâm-ı Sa'leb** *(Rahimehullâh)* ın tercîhi de bu mânâ üzeredir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-beyân, 21/336; Ebû Muhammed Mekkî ibni Ebî Tâlib, el-Hidâye ilâ bülûği'n-nihâye, 11/6984; İbnü Seyyide, el-Muhkem, 6/323)*

Sehl ibni Abdillâh et-Tüsterî *(Rahimehullâh)* bu âyet-i celîleye: "O söz söylemeden siz bir şey söylemeyin, o bir şey söylediği zaman sükût edip dinleyin." diye mânâ vermiştir. *(es-Sülemî, Hakāiku't-tefsîr, 2/260)*

Dolayısıyla Müslümanlar **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* bir hüküm vermeden acele bir karar vermekten, onun emri olmadan cihad ve diğer dînî konularda fetvâ vermekten ve herhangi bir konuda onun önüne geçmekten nehyedilmişlerdir ki **İmâm-ı Hasen, Mücâhid, Dahhâk, Süddî** ve **Sevrî** *(Radıyallâhu Anhüm)* hazarâtının tefsirleri de bu mânâya râcidir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-beyân, 21/336-337)*

Görüldüğü üzere; **Allâh-u Te'âlâ** bu âyet-i kerîmenin sonunda müminlere vaaz etmiş ve onları bu emre muhâlefetten sakındırmak üzere:

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

"Allâh(a karşı muhâlif bir tavır takınmak)**tan hakkıyla sakının. Şüphesiz ki Allâh,** (sözleriniz dâhil tüm işitilebilen şeyleri hakkıyla duyan bir) **Semî'dir,** (işleriniz dâhil bütün malumatı çok iyi bilen bir) **Alîm'dir."** *(el-Hucurât Sûresi:1)* buyurmuştur ki **Mâverdî** *(Rahimehullâh)* bu makamda: "Herhangi bir konuda **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in önüne geçmek husûsunda **Allâh**'tan sakının." şeklinde bir tefsîr yapmış, **Sülemî** *(Rahimehullâh)* ise: "**Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in hakkını ihmâl etme ve ona yapılması gereken hurmeti zâyi etme husûsunda **Allâh**'tan korkun. Şüphesiz O sizin sözlerinizi hakkıyla işitendir ve yaptıklarınızı ziyâde bilendir." diye mânâ vermiştir. *(el-Mâverdî, en-Nüketü ve'l-'uyûn, 5/326; es-Sülemî, Hakāiku't-tefsîr, 2/260)*

Bu konudaki diğer bir âyet-i kerîmede ise:

﴿لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾

"Ey îmân etmiş olan kimseler! (Peygamberimin yanında bir şey konuşmanız îcâb ettiği zaman) **seslerinizi o Nebî'nin sesinin üstünde** (olacak şekilde) **yükseltmeyin, bir kısmınızın diğer bir kısma sesli konuşması gibi ona sözü gür sesle de söylemeyin ki,** (sonra) **siz farkında olmadığınız hâlde amelleriniz boşa çıkar."** *(el-Hucurât Sûresi:2)* buyrulmaktadır.

Bir sonrasındaki âyet-i kerîmede ise:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾

"(Habîbim!) **O kimseler ki, o** (sana âit) **odaların ardından sana** (seslice) **çağırmaktadırlar; şüphesiz onların** (bir kısmı bunu edepsizlik kastıyla değil de, cehâlet gibi bâzı nedenlerle yapmaktaysa da) **pek çoğu** (senin yüce makāmına gereken âdâba) **akıl erdiremiyorlar."** *(el-Hucurât Sûresi:4)* buyrularak müminler **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sesinden daha yüksek sesle konuşmaktan nehyedilmişlerdir.

Ebû Muhammed Mekkî *(Rahimehullâh)* bu âyet-i celîleye: "Söz konuşurken ondan önce konuşmayın, ona hitâb ederken sert üslûb kullanmayın, birbirinizi çağırır gibi ona ismiyle nidâ etmeyin, lâkin ona tâzîm edin, çok saygı gösterin ve ona **'Rasûl'** ve **'Nebî'** sıfatları gibi kendisi hakkında kullanılmasını istediği tâbirlerin en şereflileriyle nidâda bulunun." diye mânâ vermiştir. *(Ebû Muhammed Mekkî ibni Ebî Tâlib, el-Hidâye ilâ bülûği'n-nihâye, 11/6987; et-Taberî, Câmi'u'l-beyân, 21/338)*

Nakledildiğine göre; bu âyet-i kerîme Benî Temîm heyeti hakkında nâzil olmuştur ki onlar **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in hânesine gelerek:

"Yâ **Muhammed**! Yâ **Muhammed**! Haydi yanımıza çık." diye sesli nidâda bulunmuşlar, bunun üzerine **Allâh-u Te'âlâ** bu âyet-i celîleleri inzâl buyurarak onları câhillikle zemmetmiş ve ekserisini akılsızlıkla vasfetmiştir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-beyân, 21/345-347)*

Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyete göre; bu âyet-i kerîme nâzil olduğunda **Ebû Bekr** *(Radıyallâhu Anh)*:

«وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ! لَا أُكَلِّمُكَ بَعْدَهَا
إِلَّا كَأَخِي السِّرَارِ.»

"Vallâhi yâ **Rasûlellâh**! Bu âyetten sonra ben seninle ancak gizli kelâm sâhibi (fısıldayarak konuşan biri) gibi konuşacağım." demiştir. *(el-Hâkim, el-Müstedrek, 2/462; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:34435, 7/92; İbnü Hacer, Fethu'l-Bârî, 13/280)*

Ebû Bekr ve **Ömer** *(Radıyallâhu Anhümâ)* bu âyet-i kerîme nâzil olduktan sonra **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in yanında ancak fısıldayarak konuşmaya başlamışlar, **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* onların ne dediklerini anlamak için seslerini yükseltmelerini istemedikçe **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e işittirecek kadar dahî sesli konuşmamışlardır. *(el-Buhârî, es-Sahîh, rakam:7302, 9/97)*

İşte onların medhiyesi hakkında **Allâh-u Te'âlâ**:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ
أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾

"Şüphesiz o kimseler ki; Allâh'ın Rasûlü'nün yanında (edebe riâyet ederek) **seslerini kısmaktadırlar; işte sana ancak onlardır o kimseler ki, Allâh onların kalplerini takvâya alıştırmıştır.** (Âhirette) **büyük bir mağfiret ve çok büyük bir ecir de sadece onlara âittir."** *(el-Hucurât Sûresi:3)* âyet-i celîlesini inzâl buyurmuştur.

Ebû Bekr ve **Ömer** *(Radıyallâhu Anhümâ)*yı bu kadar korkutan ifâde ise; âyet-i celîlenin sonunda geçen:

﴿أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ﴾

"Amelleriniz boşa çıkar." *(el-Hucurât Sûresi:2)* kavl-i şerîfidir. Zîrâ **Allâh-u Te'âlâ** bu cümle-i celîlesi ile müminleri **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e karşı hurmeti terk ederek sesli konuşmaları ve birbirlerine yaptıkları hitâb şekliyle ona nidâ etmeleri hâlinde bütün hayırlı amellerinin sevâbının silinmesiyle korkutmuş ve bundan sakındırmıştır.

Nitekim bir kere **Sâbit ibni Kays** *(Radıyallâhu Anh)*, **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gelerek: "Yâ **Rasûlellâh**! Ben helâk olmuş olmamdan korkuyorum." deyince **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: **"Niçin?"** diye sormuş, o da: "**Allâh-u Te'âlâ** bizi seslerimizi senin sesinden fazla yükseltmekten nehyetti, ben ise gür sesli bir adamım (kısık sesle konuşamıyorum)." diye cevap vermiş, bunun üzerine **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*:

«يَا ثَابِتُ! أَلَا تَرْضَى أَنْ تَعِيشَ حَمِيدًا وَتُقْتَلَ
شَهِيدًا وَتَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟!»

"Ey Sâbit! Sen övülmüş biri olarak yaşamaya ve şehîd olarak öldürülüp cennete girmeye râzı olmaz mısın?!" buyurarak onu rahatlatmıştır.

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in diğer vaadleri gibi bu gaybî haberi de tahakkuk etmiş ve **Sâbit ibni Kays** *(Radıyallâhu Anh)* yaşadığı müddetçe herkes tarafından övülmüş, **Müseylemetü'l-Kezzâb** ile muhârebe edilen Yemâme gününde de şehîd olarak öldürülmüştür. *(el-Beyhakî, ed-Delâil, 6/355; İbnü Hibbân, es-Sahîh, 16/125-126; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3/234; et-Taberî, Câmi'u'l-beyân, 21/341-342)*

İşte bütün bu âyet-i kerîmeler ve rivâyetler **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* e karşı hurmetli davranmamızın ve ona âzamî derecede saygı göstermemizin vâcib olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. *(el-Kāzî 'Iyâz, eş-Şifâ, kısım:2, bâb:3, sh:483-486)*

Buraya kadar anlattıklarımız güzelce anlaşıldığı takdirde bizlerin **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e **"Seyyid"** ve **"Mevlâ"** tâbirleriyle tâzimde bulunmamızın meşrûiyyet tartışması bir yana, aksine üzerimize bir vecîbe olduğu husûsu îzâha muhtâc olmayacaktır. Lâkin yine de biz Kasım ve Aralık aylarındaki yazılarımızda **"Seyyid"** ifâdesinin kullanılmasının cevâzına hattâ müstehab olduğuna dair âyet ve hadislerden deliller serdettiğimiz gibi bundan sonraki başlık altında da sizlere **"Mevlâ"** tâbirinin **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* tâbirinin kullanılmasının meşrûiyyetinin ve istihbâbının edillesini zikredeceğiz.

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e "Mevlânâ" Tâbirinin Kullanılmasının Cevâzının Delilleri

Mevlâ Kelimesinin Arap Lugatındaki Mânâları

Evvelâ şunu ifâde edelim ki; **İmâm-ı Feyrûzâbâdî** ve **İbni'l-Esîr** *(Rahimehumellâh)* gibi lugat ve hadîs ehli ulemânın beyânı vechile; **"Mevlâ" tâbiri Allâh-u Te'âlâ**'dan başkası hakkında kullanılırsa Arap lisânında farklı birtakım mânâlara gelir ki bunlardan bâzısı hadîs-i şerîflerde de kullanılmıştır.

Bu mânâları sayacak olursak:

1) «اَلْمَالِكُ» "el-Mâlik (bir şeye sâhip olan)" demektir ki **İbni Ömer** *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyet edilen:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نَكَحَ الْعَبْدُ بِغَيْرِ إِذْنِ مَوْلَاهُ، فَنِكَاحُهُ بَاطِلٌ.»

"Bir köle mevlâsının izni olmadan nikâh yaparsa nikâhı bâtıldır." *(Ebû Dâvûd, es-Sünen, rakam:2079, 3/422; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, 3/300-301, 382; İbnü Mâce, es-Sünen, rakam:1959)* hadîs-i şerîfinde bu mânâda kullanılmıştır. Buradaki mevlâdan maksat; kölenin sâhibi olan efendisi demektir.

2) «اَلْمُعْتِقُ» "el-Mu'tik (köle âzâd eden kişi)",

3) «اَلْمُعْتَقُ» "el-Mu'tak (âzâd edilen köle)", nitekim **Ebû Râfi'** *(Radıyallâhu Anh)* dan rivâyet edilen:

عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مَوْلَى الْقَوْمِ مِنْهُمْ.»

"Şüphesiz bir kavmin âzâd ettiği köle onlardan sayılır." *(en-Nesâî, es-Sünen, rakam:2612, 5/107; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:15708, 24/478)* hadîs-i şerîfi bu mânâdadır.

4) «اَلصَّاحِبُ» "es-Sâhib (arkadaş)" mânâsına da gelmektedir ki Duhân Sûresi'nin 41. âyet-i kerîmesinde bu mânâda kullanılmıştır.

5) «اَلْأَوْلَى بِالشَّيْءِ» "el-Evlâ bi'ş-şey (bir şeye en ziyâde yakışan ve lâyık olan)" mânâsı ki Hadîd Sûresi 15. âyet-i kerîmesinde bu mânâda kullanılmıştır.

6) «اَلْوَلِيُّ» "el-Velî (dost)" mânâsında istîmâli ise hemen hemen müterâdif (eş anlamlı) sayılacak kadar yaygındır. Nitekim Ahzâb Sûresi'nin 5. âyet-i kerîmesinde bu mânâda kullanılmıştır.

7-8-9) «اَلنَّاصِرُ» "en-Nâsır (yardımcı)", «اَلْقَرِينُ» "el-Karîn (yakın)" ve «اَلتَّابِعُ» "et-Tâbi‘ (tâbi olan)" mânâlarının üçünü birden Tahrîm Sûresi'nin 4. âyet-i kerîmesinde bulmaktayız. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me‘ânî, 14/348)*

10-11-12) «اَلْعَمُّ» "el-‘Amm (amca), «اِبْنُ الْعَمِّ» "İbnü'l-‘amm (amcaoğlu)" «اِبْنُ الْأُخْتِ» "İbnü'l-uht (kızkardeşin oğlu)" gibi mânâlar Meryem Sûresi'nin 5. âyet-i kerîmesinde mevcuttur.

Bu zikredilenler dışında "Mevlâ" kelimesinin, «اَلْحَافِظُ» "el-Hâfız (koruyan)", «اَلسَّيِّدُ» "es-Seyyid (efendi)", «اَلْمُحِبُّ» "el-Muhibb (seven)", «اَلْحَلِيفُ» "el-Halîf (andlaşmalı), «اَلنَّزِيلُ» "en-Nezîl (misâfir)", «اَلشَّرِيكُ» "eş-Şerîk (ortak)", «اَلْجَارُ» "el-Câr (komşu)", «اَلصِّهْرُ» "es-Sıhr (dünür)", «اَلْمُنْعِمُ» "el-Mün‘ım (ikrâm eden)", «اَلْمُنْعَمُ عَلَيْهِ» "el-Mün‘amü aleyh (ikrâm edilen)", ve «اَلْعَقِيدُ» "el-Akîd (akit yapılan kişi)" gibi mânâlara geldiği de lugatlarda zikredilmiştir. *(Ebu'l-Hasen el-Mursî, el-Muhkem ve'l-muhîtü'l-e‘zam, 10/458; İbnü Sa‘îd el-Hımyerî, Şemsü'l-‘ulûm, 11/7280; İbnü'l-Esîr, en-Nihâye, 5/227; İbnü Menzûr, Lisânü'l-‘Arab, 15/411; el-Feyrûzâbâdî, el-Kāmûsü'l-muhît, 1/1344; ez-Zebîdî, Tâcü'l-‘arûs, 40/243)*

Demek ki bir insanın, kendisini koruyan, seven, ikrâm eden kimseler hakkında lugat îtibârıyla "Bu benim mevlâmdır." tâbirini kullanması gibi, değer verdiği, antlaşma yaptığı, akit yaptığı, dünürlük kurduğu, misâfir olarak ağırladığı, ortaklık yaptığı, ikramda bulunduğu ve komşuluk yaptığı kişiler hakkında da "Mevlâ" tâbirini istîmâl etmesi Arap lisânında yaygın bir uygulamadır.

Nitekim bu mânâlardan bâzısının kullanıldığı âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler bir sonraki iki başlık altında zikredilecektir.

"Mevlâ" Tâbirinin Kullar Hakkında Kullanıldığı Âyet-i Kerîmeler

1) Allâh-u Te‘âlâ mahşerde dostların fayda veremeyeceğini beyân sadedinde:

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئًا﴾

"Hiçbir mevlânın (arkadaşın) **hiçbir mevlâdan** (arkadaşdan azap nâmına) **hiçbir şeyi defedemeyeceği gün."** *(ed-Duhân Sûresi:41)* buyurmuştur ki bu âyet-i kerîmede "Mevlâ" tâbiri «اَلصَّاحِبُ» "es-Sâhib (arkadaş)" mânâsında kullanılmıştır.

2) «اَلْأَوْلَى بِالشَّيْءِ» "el-Evlâ bi'şşey (bir şeye en ziyâde yakışan ve lâyık olan)" mânâsı ki cehennem ehline hitâben nâzil olan:

﴿مَأْوَيكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَيكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾

"Sığınağınız o ateştir, o sizin mevlânızdır ve ne kötü varılacak yerdir." *(el-Hadîd Sûresi:15)* kavl-i şerîfinde **Allâh-u Te‘âlâ** kâfirlere en ziyâde yaraşan yerin cehennem olduğunu beyân ederken cehennem hakkında "Mevlâ" tâbirini kullanmıştır.

3) «اَلْوَلِيُّ» "el-Velî (dost)" mânâsında da birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfte "Mevlâ" kelimesi istîmâl edilmiştir. Nitekim:

﴿فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ﴾

"Eğer onların (evlatlıklarınızın) **babalarını**(n kim olduklarını ve isimlerini) **bilmiyorsanız,** (yine de onları evladınızmış gibi 'Benim oğlum' diye çağırmayın, lâkin) **din husûsunda sizin kardeşleriniz ve mevlâlarınız** (dostlarınız) **dırlar** ('Kardeşim' ve 'Dostum' diye onlara hitâb edin)**."** *(el-Ahzâb Sûresi:5)* âyet-i kerîmesinde bu mânâda kullanılmıştır.

Nitekim **Huzeyfe** *(Radıyallâhu Anh)* evvelce **Sâlim** *(Radıyallâhu Anh)*ı evlatlık edinmişti, fakat babasının ismi bilinmiyordu, bu âyet-i celîleden önce kendisine **Huzeyfe**'nin oğlu **Sâlim** denilirken bu âyet-i kerîmeden sonra «سَالِمٌ مَوْلَى حُذَيْفَةَ» "**Huzeyfe**'nin mevlâsı (dîn kardeşi ve dostu) **Sâlim**" denilmeye başlandı. *(Ebû Hayyân, el-Bahru'l-muhît, 8/453)*

4-5-6) «اَلنَّاصِرُ» "en-Nâsır (yardımcı)", «اَلْقَرِينُ» "el-Karîn (yakın)" ve «اَلتَّابِعُ» "et-Tâbi' (tâbi olan)" mânâlarının üçünü birden:

﴿فَإِنَّ اللهَ هُوَ مَوْلٰيهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾

"Şüphesiz Allâh onun (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in) **mevlâsıdır, Cibrîl de onun mevlâsıdır, müminlerin sâlihleri de onun mevlâsıdır."** *(et-Tahrîm Sûresi:4)* âyet-i kerîmesinde bulmaktayız.

Nitekim müfessirlerin beyânı vechile; bu âyet-i celîlede **Allâh-u Te'âlâ**'nın **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in yardımcısı olduğu, **Cibrîl** *(Aleyhisselâm)*ın onun karîni (hiç ayrılmayan yakını) olduğu, sâlih müminlerin de onun tâbileri olduğu açıklanmıştır. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 14/348)*

7-8-9) «اَلْعَمُّ» "el-'Amm (amca), «اِبْنُ الْعَمِّ» "İbnü'l-'amm (amcaoğlu)" «اِبْنُ الْأُخْتِ» "İbnü'l-uht (kızkardeşin oğlu)" gibi mânâları **Zekeriyyâ** *(Aleyhisselâm)*ın Kur'ân-ı Kerîm'de geçen:

﴿وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَاءِي﴾

"Şüphesiz ki ben (ölümümden sonra) **ardımdan gelecek mevlâlar**(ın dîni bozmasın)**dan endişelendim."** *(Meryem Sûresi:5)* sözünde bulmaktayız. Çünkü burada **Zekeriyyâ** *(Aleyhisselâm)*ın, amcaoğulları gibi yakın akrabâsının yolunu yürütemeyeceği endişesiyle dînine vâris olacak bir oğul istediği tefsirlerde zikredilmektedir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 8/381)*

Görüldüğü üzere **Zekeriyyâ** *(Aleyhisselâm)* bu duâsında akrabâları hakkında "Mevlâ" kelimesinin cemîsi olan ve "Mevlâlar" anlamına gelen "el-Mevâlî" kelimesini kullanmıştır.

"Mevlâ" Tâbirinin Kullar Hakkında Kullanıldığı Hadîs-i Şerîfler

Ebû Hüreyre *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ: أَطْعِمْ رَبَّكَ، وَضِّئْ رَبَّكَ، اِسْقِ رَبَّكَ، وَلْيَقُلْ: سَيِّدِي وَمَوْلَايَ.»

"(Arapça'da 'Rabb' terbiye eden, yetiştiren ve sâhip olan anlamlarına gelse de) **sizin biriniz** (efendisi olan bir şahıs hakkında) **'Rabbini yedir, Rabbine abdest aldır, Rabbine su ver.' demesin** (efendisi hakkında Rabb tâbirini kullanmasın)**. Lâkin 'Efendim' ve 'Mevlâm' desin** (tâbirini kullansın)**."** *(el-Buhârî, es-Sahîh, rakam:2552, 3/150; Müslim, es-Sahîh, rakam:2249, 4/1765)*

Gerçi **Yûsuf** *(Aleyhisselâm)* hapis arkadaşına hitâben:

﴿اُذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ﴾

"Rabbinin (efendin olan hükümdârın) **yanında beni an."** *(Yûsuf Sûresi:42)* demiştir. Lâkin bu hitâb o kişiye anladığı dilden konuşma kabîlinden sayılmış, ayrıca eski şerîatta geçen bir hükümdür ki geçmiş şerîatların bizde tatbik edilmesinin cevâzı bizim şerîatımızda onun hilâfına bir delil vârid olmaması şartına bağlıdır, oysa bu hadîs-i şerîf bizim şerîatımızda Rabb tâbirinin kullanılamayacağını beyân etmiştir. Ama "Mevlâ" ve "Seyyid" tâbirlerinin fâsık olmayan kimseler hakkında kullanılmasına müsâade etmiştir. *(en-Nevevî, Şerhu Müslim, 1/362-363; el-Ezkâr, sh:840)*

Zeyd ibni Erkam *(Radıyallâhu Anh)* şöyle anlatmıştır:

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: لَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَنَزَلَ غَدِيرَ خُمٍّ أَمَرَ بِدَوْحَاتٍ فَقُمِمْنَ فَقَالَ: «كَأَنِّي قَدْ دُعِيتُ فَأَجَبْتُ إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمُ الثَّقَلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ كِتَابُ اللهِ تَعَالَى وَعِتْرَتِي، فَانْظُرُوا كَيْفَ تَخْلُفُونِي فِيهِمَا فَإِنَّهُمَا لَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ مَوْلَايَ وَأَنَا مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ»، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ، اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ.»

"Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* vedâ haccından dönerken Ğadîr-i Hum denen yerde konakladığında, bazı ağaçların altının süpürülmesini emretti. (O makamda konuşma yapmak üzere kalkarak, Allâh-u Te'âlâ'ya hamd-ü senâda bulunup, Allâh-u Te'âlâ'nın dilediği şekilde vaaz-u nasîhatta bulunduktan) sonra:

'Sanki ben (Rabbim tarafından âhirete) **dâvet olundum ve icâbet ettim** (vefâtım yaklaştı diye anlıyorum)**. Şüphesiz ki ben, sizin içinizde iki ağır** (şerefli, kıymetli) **emânet bıraktım ki, biri diğerinden daha büyüktür,** (onlar da:) **Allâh'ın kitabı ve Ehl-i Beytim'dir. Onlar hakkında bana nasıl halef** (benden sonra onlara nasıl sâhip) **olacağınıza iyi bakın, çünkü onlar Havz** (Kevser Havzın)**ın başında bana gelinceye kadar** (birbirlerinden) **aslâ ayrılmayacaklardır.'** buyurdu.

Sonra: **'Şüphesiz ki Allâh-u Te'âlâ, benim Mevlâm'dır** (dostumdur)**. Ben de her müminin mevlâsıyım** (dostuyum)**.'** buyurup, **Alî** *(Radıyallâhu Anh)*ın elinden tutarak: **'Ben kimin mevlâsı** (dostu) **isem, şu da** (Alî de) **onun dostudur. Ey Allâh! Ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol.'** buyurdu."

Hadîs-i şerîfi **Zeyd** *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet eden **Amr ibni Vâsile** *(Radıyallâhu Anh)* şöyle anlatıyor: "Ben **Zeyd**'e 'Sen bunu **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*den işittin mi?' diye sorduğumda, o: 'Ağaçların altında olan herkes mutlakā **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i gözleriyle gördü ve kulaklarıyla işitti.' diye cevap verdi." *(el-Hâkim, el-Müstedrek, rakam:4576, 3/118, et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, rakam:4969, 5/166; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:18479, 30/430; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:32118, 6/372)*

Berâ *(Radıyallâhu Anh)*dan diğer bir rivâyete göre, **Ömer ibni'l-Hattâb** *(Radıyallâhu Anh)* **Hazreti Alî** *(Radıyallâhu Anh)* ile karşılaştığında:

«هَنِيئًا يَا ابْنَ أَبِي طَالِبٍ أَصْبَحْتَ وَأَمْسَيْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ.»

"Ne mutlu (sana) **ey** (Alî) **İbni Ebî Tâlib! Sen benim de mevlâm** (dostum) **olarak, her îmanlı erkek ve kadının da mevlâsı** (dostu) **olarak sabahladın ve akşamladın."** dedi. *(Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:18479, 30/430; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:32118, 6/372; Fahreddîn er-Râzî, et-Tefsîru'l-kebîr, 12/42, el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/194)*

Mikdâm *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*:

عَنِ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ، وَأَنَا مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ، فَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيْعَةً فَإِلَيَّ، وَمَنْ تَرَكَ مَالًا فَلِوَرَثَتِهِ، وَأَنَا مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ أَرِثُ مَالَهُ وَأَفُكُّ عَانَهُ، وَالْخَالُ مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ يَرِثُ مَالَهُ وَيَفُكُّ عَانَهُ»

"Ben her mümine kendi canından daha yakınım. Mevlâsı (hâmîsi ve koruyucusu) **olmayanın mevlâsı benim. Artık kim bir borç veyâ çoluk-çocuk bırakırsa** (onların ödenmesi ve bakımı) **bana âittir. Ama her kim mal bırakırsa** (borçları ödendikten ve vasiyeti yerine getirdikten sonra kalan kısmı) **vârislerine âittir.**

Ben mevlâsı (vârisi) **olmayanın mevlâsıyım** (vârisiyim) **ki onun malına vâris olurum** (da onu Müslümanların beytü'l-mâline katarım) **ve onun** (kul hakları sebebiyle üzerinde kalan borçlarını ödeyerek) **esâretini çözerim.**

Dayı da mevlâsı olmayanın mevlâsıdır (vârisi olmayanın vârisidir) **ki onun malına vâris olur ve esaretini çözer."** *(Ebû Dâvûd, es-Sünen, rakam:2900, 3/123; Parantezdeki mânâ için bkz.: el-Münâvî, et-Teysîr, 1/206; 'Alî el-Kārî, Mirkātü'l-mefâtîh, rakam:3052, 5/2025; el-Münâvî, et-Teysîr, 1/206, Feyzul-Kadîr, rakam:1447, 2/100)*

Buhârî *(Rahimehullâh)*ın tahrîc ettiği bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* **Zeyd ibni Hârise** *(Radıyallâhu Anh)* a hitâben:

قَالَ النَّبِيُّ لِزَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ: «أَنْتَ أَخُونَا وَمَوْلَانَا.»

"Sen bizim (îmanda) **kardeşimizsin ve** (seni âzâd ettiğimiz için) **mevlâmızsın."** buyurmuştur. *(el-Buhârî, es-Sahîh, es-Sulh:6, rakam:2552, 2/960; İbnü Hibbân, es-Sahîh, rakam:4873, 11/229; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:931, 2/249)*

İşte bu hadîs-i şerîflerden dolayı ilim ehli kimseler salâh, takvâ ve ilim gibi fazîletlere sâhip olan bir Müslüman hakkında "Mevlâ" tâbirinin kullanılmasının câiz olduğu husûsunda görüş bildirmişlerdir.

Artık Kur'ân'dan ve Sünnet'ten bunca delil "Mevlâ" kelimesinin farklı mânâlarda herhangi bir insan hakkında dahî kullanılmasının meşrûiyyetini ifâde ederken "Mevle'l-mevâlî (mevlâların mevlâsı)" yâni bütün dost edindiklerimizin dostu ve sâhiplerimizin sâhibi olan **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* hakkında "Mevlâ" tâbirinin kullanılmasının câiz olmadığını iddiâ edenlerde **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e karşı özel bir kin ve nefret bulunduğunu düşünmeden edemiyoruz.

Allâh-u Te'âlâ cümlemize **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in hakkını ve hurmetini muhâfaza edebilmeyi ve haddini bilmeyenlere yaptığımız bu reddiyeleri yeni nesillerimize teblîğ ederek onları da bu şuurda yetiştirebilmeyi, bu vesîleyle de **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in dünyâda himmetine, âhirette şefâatine erişebilmeyi müyesser eylesin. Âmîn!





UMRE & HACC

Cübbeli Ahmet Hocaefendi ve İsmail Hünerlice Hocaefendi'nin katılımıyla Regaib Kandili'nde 10, 14 ve 20 günlük umre programlarında sohbetler, toplu tavaflar ve ziyaretlerin yer alacağı sınırlı kontenjanda yerinizi ayırtabilirsiniz.

3200 SAR'dan başlayan fiyatlarla

İsmâil Hünerlice Hocaefendi ve çok kıymetli hocalarımızın riyâsetinde sohbetler, Arafat, Minâ ve Müzdelife'de cemâatle namazlar, ziyâretler, sohbet ve duaların olduğu 15 ve 35 günlük programlarla sünnet üzere bir hac farîzası îfâ etmek için Asil Tur'u tercih edebilirsiniz.

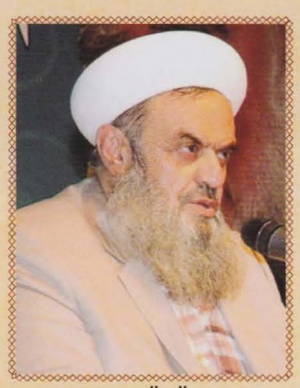
Fiyat ve detaylı bilgi için arayınız.

1440 / 2019 Umre ve Hacc Organizasyonları

www.asiltur.com.tr
Akdeniz Cad. No: 6 Kat: 4
Başcılar İş Merkezi Fatih

Asil Tur
"asıl olan güven"

(0212)
(0552) 6312211



RESUL BÖLÜKBAŞ
0532 321 43 78

ALLAH İLE KUL ARASINA HİÇ KİMSE GİREMEZ SÖZÜNÜN ALTINDA VAHYİ, NÜBÜVVET VE RİSÂLETİ DOLAYISIYLA KİTABULLÂH'I İNKÂR YATMAKTADIR

Çokça yaygın olan bir deyim büyük bir ekseriyetin ağzında dolaşmaktadır. Bunun elfâz-ı küfürden olduğunu kimse düşünmemektedir. Allah ile kulun arasına mutlak manada hiç kimsenin giremeyeceğini iddia etmek Allah ile mahlûkat arasında olan irtibatı kesmeye kalkışmaktır. Nitekim Kur'ân-ı Azîmuşşân'da Bakara Suresi 27. âyet-i celîlede:

اَلَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا اَمَرَ اللهُ بِهِ اَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْاَرْضِ اُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾

"Onlar, Allah'a verdikleri sözü, pekiştirilmesinden sonra bozan, Allah'ın korunmasını emrettiği bağları (iman, akrabalık, beşeri ve ahlâki bütün ilişkileri) koparan ve yeryüzünde bozgunculuk yapan kimselerdir. İşte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir."

Bu âyet-i celîle Allah-u Teâla ile kulları arasında olan irtibatı ve yerine ulaştırılması gerekenin ulaştırmayıp ahdi bozanların hüsranda olduklarını beyan etmektedir. Sonsuz azamet ve kibriya sıfatıyla muttasıf olan yüce Allah'ın ekmel-i mahlûk olarak kendisine halife olarak yaratmış olduğu insanlarla irtibatı nasıl sağlaması gerektiğini düşünüyorlar.

Allah ile kulun arasına, Allah'tan başka hiçbir mahlûk giremeyecekse o takdirde bu iddianın altında yatan şey Allah ile kulun arasına Cibril-i Emîn ve peygamberlerin de giremeyeceği iddiası yatmaktadır. Dolayısıyla bu iddia doğrudan risâlet ve nübüvveti, din ve şeriatı Kur'an ve sünneti tamamen reddetmektir.

Ehl-i Sünnet akidesine göre Allah ile kulun arasına Cibril-i Emin veya peygamberler girip risaleti insanlara tebliğ etmektedirler. Hatta din hususunda müctehit olan ictihat ehli tebliğ makamındaki ulema dahi Allah ile kulun arasına girip Din-i Mübin-i İslam'ı ve şer'-i şerifi tebliğ etmekle vazifelendirilmiştir. Yüce peygamberimiz *(aleyhissalatü ve selam)*ın:

عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

"Ümmetimin uleması Beniisrail'in peygamberleri gibidir." şeklindeki ifadesi, ulemanın dahi Allah ile kulun arasına girip risaleti tebliğ etmekle mükellef olduğunu beyan etmektedir.

Bir başka hadis-i şerifte ise:

اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَتِي وَوَرَثَةِ الْأَنْبِيَاءِ

"Âlimler benim ve (diğer) peygamberlerin vârisleridir." buyrulmaktadır.

Burada da yüce peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ulemanın Din-i Mübin-i İslam'ı tebliğ etmekte kendisinin ve diğer peygamberlerin varisleri olduğunu beyan etmektedir.

Allah ile kulun arasına hiç kimse giremez iddiasında bulunmak yüce Allah'ın mahlûkatı ve o mahlûkatın içinde çok çok daha farklı olan insanı yaratmakla "İşi bitmiştir artık kulları ile kendi arasında hiçbir alaka kalmamıştır" iddiasında bulunmak demektir. Bu iddia Mekke müşriklerinin şirkinden beter bir hezeyandır.

Yüce Allah yüce kitabının Yusuf Suresi'nde 1.2.3.4. âyetinde vahyin önemini beyan ederek şöyle buyurmaktadır:

الٓرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾

"Elif Lâm Râ. Bunlar, apaçık Kitabın âyetleridir."

اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ قُرْءٰناً عَرَبِياً لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾

"Biz onu, akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik."

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ اَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ هٰذَا الْقُرْاٰنَ وَاِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾

"Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Halbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin."

اِذْ قَالَ يُوسُفُ لِاَبِيهِ يَا اَبَتِ اِنِّي رَاَيْتُ اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَباً وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَاَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

"Hani Yûsuf babasına: 'Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı.' demişti."

Yine Yusuf Suresi'nin 15. âyetinde de şöyle buyrulmaktadır:

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاَجْمَعُوا اَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ وَاَوْحَيْنَا اِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِاَمْرِهِمْ هٰذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾

"Yûsuf'u götürüp kuyunun dibine bırakmaya karar verdikleri zaman biz de O'na: 'Andolsun, (senin Yûsuf olduğunun) farkında değillerken onların bu işlerini sen kendilerine haber vereceksin.' diye vahyettik."

Bu âyetlerden anlaşılıyor ki İslam'ın temeli vahye dayanmaktadır. Bütün peygamberler nübüvvet ve risâlet görevlerini vahy ile almaktadırlar. Dolayısıyla Allah ile kulun arasına bu şekilde girmiş oluyorlar.

Bu manada Allah ile kul arasına girmenin tevhide aykırı hiçbir husus yoktur. Azim olan Allah azamet ve kibriyasıyla yaratmış olduğu her kula tek tek vahy etmesi asla mümkün olmadığı gibi hikmete de aykırıdır. İşte bundan dolayıdır ki yüce Allah kitabında:

Hac Sûresi (75)

اَللّٰهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلاً وَمِنَ النَّاسِ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾

"Allah meleklerden de rasüller seçer, insanlardan da. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."

Hac Sûresi (76)

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٧٦﴾

"Onların önlerindekini de (yaptıklarını da), arkalarındakini de (yapacaklarını da) bilir. Bütün işler hep Allah'a döndürülür."

Hac Sûresi (77)

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾

"Ey iman edenler, rükû edin, secde edin, Rabbiniz'e kulluk edin ve hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz."

Burada gerek meleklerden ve gerekse insanlardan kendisiyle kulları arasında vasıta olacak peygamberleri seçtiğini ve bunlar vasıtasıyla emr-u fermânını tebliğ ettiğini beyanla yaratmış olduğu akıl sahibi insanlardan ibadet ve kulluk beklemekte.

Necm Sûresi (3)

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ﴿٣﴾

"O, nefis arzusu ile konuşmaz."

Necm Sûresi (4)

اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحٰى ﴿٤﴾

"(Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir."

Bu âyet-i celilede beyan edildiğine göre vahyi metluv olan Kur'ân yüce peygamberimize Allah tarafından vahy edildiği gibi vahyi gayri metluv olan sünnet de Allah tarafından vahyedilmiş ilham edilmiştir.

Bütün bunlardan anlaşıldığına göre Allah ile kulun arasına kimse giremez diyenlerin Cibril-i Emîn ve peygamberlerin Allah ile kul arasında vasıta olabildiklerine göre bu kimselerin "Allah ile kul arasına kimse giremez" sözünden kastettikleri kimdir?!

Bunu diyen zavallılar Allah ile kulun arasına kimse giremez fetvasını verirken kendileri Allah ile kulun arasına girmiş olmuyorlar mı?!

Nasıl oluyor da Allah adına Allah'a yakışmayan ve hikmete muğayir beyan etme cüretini bulabiliyorlar?!

Yoksa insanlar diğer mahlukattan üstün akıl nimetiyle donatılmış olmalarına rağmen başı boş terkedileceklerini mi zannediyorlar?!

Böyle bir iddia Cenab-ı Hakk'ın kendisine halife ve ekmel-i mahlûk olarak insanı yaratmasıyla abesle iştigal ettiğini iddia etmektedirler. Allah ise kendisine yakışmayan abesle iştigalden münezzehtir.

Bu kimseler ya subhanallah demiyorlar veya subhanallah lafzının ifade ettiği tenzihi yapmıyorlar demektir.

Eğer kasıt ve maksatları Allah ile kulun arasına peygamberlerin beşer olarak girmelerini kabul edip peygamberlerden başka müctehidlerin ulema ve meşâyihın giremeyeceğini kastediyorlarsa bu müctehidler ve ulemâ Allah'ın peygamberlerine verdiği risâlet ve bu risâletle tebliğ ettikleri İslamiyet'in tebliğ makamında olan ulema ve ilmi ile mücehhez olan meşâyihın dahi girebileceği aşikârdır.

Eğer beşer olmak Allah ile kulun arasına girmeye mani ise peygamberlerin de beşer oldukları apaçıktır. Nübüvvet ve risâlet vasıfları ve haklarında vacip olan sıfatları hariç diğer beşerden farkları yoktur.

Hulasa şer'-i şerif ve İslami hükümleri tebliğ eden ve liyâkatinde şüphe etmediğimiz kürsülerde vaaz-u nasihat eden herkes Allah ile kul arasına girmektedir ve bunda tevhid yönünden hiçbir sakınca yoktur.

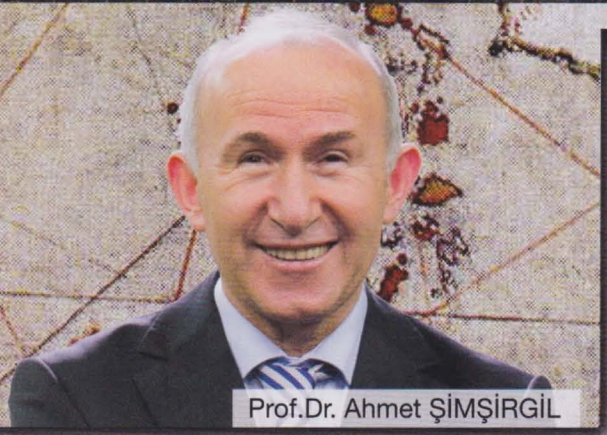
Son olarak arz etmek isterim ki liyakat sahibi ulemamız olmadığından dinimiz cahillerin elinde isteyen istediği gibi yorum yapmaktadır ve buna dur diyebilen birileri de bulunmamaktadır.

Öyle ki dağdaki çoban, sokaktaki insan, ticaretle uğraşan tacir, parası bol olan zengin, makam ve mevkî olan umera bilgisi olmadığı halde dini yorumlamak hususunda adeta müctehid olmuşlardır.

Gerçek ve çekirdekten yetişen ulema sınıfına ise "Sen ne anlarsın bu işten" diyecek kadar cahil ve mizanı olmayan rotasını kaybetmiş delalet denizinde şaşkın kaptan gibi dolaşmaktadırlar.

Vesselam..

ABDÜLAZİZ HÂN'IN ŞEHÂDETİ



Prof.Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL

Sultan Abdülaziz Han bir darbe ile tahtından alaşağı edildikten sonra önce Tıopkapı Sarayı'na ardından da Feriye Sarayı'na götürülerek mecburi ikamete tabi tutuldu. Baş darbeci Hüseyin Avni Paşa, sabık padişah daha Feriye Sarayı'na nakledilmeden önce şeytani planlarını çoktan tatbik sahasına koymuş bulunuyordu. Nitekim Padişah daha Feriye sarayına gider gitmez görevlileri değiştirdi. Pehlivanlardan Cezayirli Mustafa, Yozgatlı Mustafa ve Boyabatlı Hacı Mehmed'i Feriye Sarayı'nda bahçıvanlıkla görevlendirdi.

Pehlivanlar, saray muhafız tabur komutanı yanlarında olduğu hâlde; 4 Haziran 1876 sabahı, Sultan'ın odasına girdiler. Abdülaziz Han bu sırada Kur'an-ı kerim okuyordu. Aralarında şiddetli bir boğuşma yaşandı.

Güçlü, kuvvetli ve pehlivan yapılı Abdülaziz Han şiddetle karşı koydu ise de üç pehlivan karşısında yapabileceği fazla bir şey yoktu. Sultan'ın bileklerini kesen zorbalar, gizlice işlerinin başına döndüler.

Sonradan yapılan itirafa göre katiller, Sultan Aziz'in odasına girip öncelikle kapıyı kilitlemişlerdi. İki harem ağası (Reyhân ve Râkım Ağalar) kapıyı tuttular. Kısa bir boğuşmadan sonra Fahri Bey, Sultan Aziz'in kollarını arkadan tutarken Cezâyirli Mustafa ve Boyabadlı Mehmed Pehlivanlar, padişahın dizlerine oturdular. Yozgatlı Mustafa Pehlivan ise, keskin bir çakıyla, hükümdarın bilek damarlarını kesti. Süratle işlerini gören katiller, pencereden bahçe yoluyla kaçtılar.

Bir müddet sonra ve gürültüler üzerine oraya gelen Valide Sultan, oğlunun kanlar içinde yattığını görüp, ağlamaya başlayınca, saray halkı Sultan'ın odasına toplandı.

Devlet ricalinden, olay yerine ilk önce, Kuzguncuk'taki yalısında bulunan Hüseyin Avni Paşa geldi. Daha ölmemiş olan Sultan, Hüseyin Avni'nin emri ile saray karakolunun kahve ocağına götürülüp ot bir sedire yatırıldı. Can çekişen Abdülaziz Han'ı tedavi için hiç bir hareket yapılmadı.

Hüseyin Avni, Midhat ve Rüşdü Paşa'nın gözleri önünde vefat eden Sultan'ın üzerine eski bir perde örtüldü ve doktor çağrıldı. Doktorlar, Sultan'ın vücudunu muayene etmek istediklerinde, Hüseyin Avni:

"Bu Ahmed, Mehmed Ağa'nın değil, bir padişahın cenazesidir, her tarafını açtırıp size gösteremem!" diyerek mâni oldu.


Sultan Abdülazîz Hân

Karakolda hazır bulunan ihtilâlci paşalar, Padişah'ın bıyık makası ile iki bileğini keserek intihar ettiğini bildiren bir rapor hazırlatarak imza etmelerini istediler. Doktorlar imza etmek istemeyince, üzerlerine yürüyüp zorla imzalattılar.

Ertesi gün yayınlanan hükümet tebliğinde; "Sultan Abdülaziz, sakalını düzeltmek için istediği küçük makas ile bilek damarlarını keserek intihar etmiş ve serasker Avni Paşa, cesedi karakola naklettirmiştir" diye bir açıklamada bulundular.

Naaşı Topkapı Sarayı'na nakledilerek burada yıkandı. Naaşı yıkayan sekiz imam, daha sonra kurulan Yıldız Mahkemesi'nde; "Sultan'ın iki dişi kırılmış, sakalının sol tarafı yolunmuştu. Sol memesi altında büyük bir çürük vardı", demişlerdir. Pehlivanlar da yaptıklarını sonradan itiraf etmişlerdir.

İntihar Mı, Katl Mi?

Abdülaziz Han'ın nasıl öldüğü, daha açık bir ifadeyle, ölümünün intihar mı, katil mi olduğu tarihçiler arasında hala münakaşa edilmektedir.

Aslında resmi intihar raporu daha yayınlandığı anda, bir tek kişiyi tatmin etmekten uzak kaldı. O tarihten bu yana, 140 yıldır da bu konuda taraflar, iki kampa ayrılmışlardır. İntihar ettiği fikrinde olanlar daha çok siyasi ve ideolojik fikirlerin baskısı altında bu tezi savunma durumunda kalmışlardır. Zira Türkiye'de Osmanlının son dönemlerini tarafsız bir şekilde kaleme almak neredeyse mümkün değildi. Bazı konular tabu sayılıyordu.

Nitekim İttihatçıların baskısı ile II. Abdülhamid, Sultan ve Han lakapları ile dahi anılamazdı.

Nice tarihçi ve yazarlar, iktidarla ters düşme korkusundan Osmanlı padişahları ve devleti hakkında yalan olduğunu yüzde yüz bildikleri şeyleri gerçek gibi ileri sürmekte bir mahzur görmezlerdi. İşte Abdülaziz Han'ın ölümü meselesi de, bu çerçeve içerisinde ele alınmış ve hiçbir araştırılmaya tabi tutulmadan darbecilerin baskı ile imzalattıkları resmi rapor gerçekmiş gibi tarihlere geçirilmiştir.

Hâlbuki deliller ve hadiseler incelendiğinde Abdülaziz Han'ın intihar ettiği tezini savunmak, neredeyse imkânsızdır. Nitekim Abdurrahman Şeref, İbnülemin Mahmud Kemal, İsmail Hami Danişmend ve Yılmaz Öztuna gibi bu meseleyi hakkaniyetle çok iyi inceleyen tarihçiler, eskiden beri katl fikrini savunmuşlardır.



Sultan Abdülazîz Hân'ı darbeyle tahtından indirip şehîd ettiren Hüseyin Avni Paşa

İntihar fikrini savunanlar ise mevzuu bütün genişliğiyle incelemeye asla cesaret edememişler ve bazı gerçekleri bilhassa unutmaya ve unutturmaya gayret göstermişlerdir.

İbnülemin Mahmut Kemal İnan, "Son Sadrazamlar" isimli eserinde Abdülaziz Han'ın ölümü hadisesiyle Hüseyin Avni Paşa'yı şu şekilde ilişkilendirmektedir.

" Sultan Abdülaziz katl edilmiş ise katlettiren Hüseyin Avni Paşa'dır. İntihar etmiş ise müsebbibi -ve diğer tabirle- mânevi katili yine Hüseyin Avni Paşa'dır."

Mir'ât-i Hakîkat'ın yazarı Mahmud Cemaleddin Paşa ise Abdülaziz Han'ın tahtan indirildiği zaman Hüseyin Avni Paşa'nın kendisine şu sözleri söylediğini nakletmiştir:

"Efendimizi saraydan çıkartmağa ve arabaya alıp götürmeğe muvaffak olduğum anda duyduğum sevinç kadar dünyada hiçbir şeyden zevk almadım."

Aslında mesele tarafsız ve hakkaniyetle ele alınırsa padişahın cinayete kurban gittiği yüzde yüz belli olur.

Birincisi Abdülaziz Han neticede bir darbe ile alaşağı edilmiştir. Yerine getirilen V. Murad'ın akli durumu ve hali gözden geçirildiğinde saltanatının uzun süreli olmayacağını darbeciler iyi bilmektedir. Bu durumda Abdülaziz Han'ın hayatta bırakılması onlar için büyük tehlike olacaktır.

İkinci olarak darbenin en tepesindeki adam Hüseyin Avni Paşa, "kinim dinimdir!" diyecek kadar padişaha husumet ve düşmanlık içerisindedir. Darbenin diğer önde gelenleri de padişaha müthiş bir şekilde kin duymakta idiler.

Üçüncü olarak yeni padişahın enişteşi olan Mâbeyn Müşîri Dâmâd Nuri Paşa, Hüseyin Avni Paşa tarafından elde edilmiş bulunuyordu. Zira Mâbeyn Müşîri'nin haberi olmadan sarayda böyle bir cinayeti sahneye koymak pek kolay değildi.

Dördüncü olarak katilde doğrudan rol alan Sultan Abdülaziz'in ikinci mâbeyncisi Fahri Bey'dir. Bu adam eski efendisinin hizmetine, Hüseyin Avni Paşa'nın ajanı olarak bırakılmıştı. Hatıraları okunduğunda Padişaha karşı şiddetli düşmanlığı bellidir.

Katlde yer alan Cezayirli Mustafa, Yozgatlı Mustafa Çavuş ve Boyabadlı Hacı Mehmed pehlivanların üçü de, şehzadeliğinde Sultan Murad'ın uşaklarındandı. Abdülaziz Han'ın Feriye Sarayı'na nakliyle beraber onlar da ne hikmetse hemen sarayın bahçıvanlığına nakledilmişlerdi.

Diğer katiller, Feriye Sarayı muhafız taburu kumandanı Binbaşı Necib Bey ile muavini Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) Ali Efendi ise doğrudan Avni Paşa'nın adamları idiler.

Öte yandan padişahın ölümü üzerine on dokuz doktordan alınan rapor usule uygun değildi. Doktorların çoğu raporu sadece imza etmişlerdi. İçlerinden ancak birkaçı cesedi görebilmişti. Bunlar da usulünce bir otopsi yapmak şöyle dursun, hiçbir şekilde ciddî bir muayenede bulunamadılar.

Cesedi muayene etmek isteyen hekimleri Hüseyin Avni Paşa tehdit etmişti. Bunun üzerine hekimler, bileklerdeki yaralardan başka bir yere bakamadılar. Raporu imza etmek istemeyen iki doktor, Hüseyin Avni Paşa tarafından ağır şekilde cezalandırıldılar. Bunlardan biri, Trablusgarb'a sürülürken Mâbeyn-i Hümâyûn hekimlerinden olan askerî doktor Ömer Bey ise, Serasker tarafından: "Edepsizlik etme", denilerek azarlanmış ve hemen oracıkta apoletleri sökülerek askerlikten ihraç olunmuştur.

Bu muamele üzerine diğer doktorlar, raporu imzalamaktan başka çare bulamamışlardı. Muayene sırasında, cesedin üstündeki örtü asla kaldırılmamış, yalnız bilekler meydana çıkarılmıştır.

Muayene esnasında Serasker Avni Paşa'nın doktorların başında bulunması ise fevkalâde usulsüz bir davranıştır. Sonrada II. Abdülhamid Han'ın mahkeme kurdurmasını usule uygun bulmayanlar ve taraf olduğunu savunarak intihar diye iddia edenler nedense tersi uygulamaları hiç görmezden gelmektedirler.

Midhat Paşa, ölüm haberini öğrendiği zaman: "Hakan'ın muhafazası pek müşkil ve tehlikeli olduğundan, bu veçhile sûret-i vefatı pekiyi oldu!" demişti. Bu düşüncede olan adamların hadiseyi araştırtması mümkün değildi.

Nitekim Abdülaziz Han'ın ölümü, basit bir raporla savuşturuldu. Adlî tahkikat açılmadığı gibi ölümün vuku bulduğu mahalde hiçbir keşif yaptırılmadı. Sadece katillerden Fahri Bey'le Râkım ve Reyhan Ağalar, cenazenin nakledildiği karakola çağırılmış, padişahın intihar ettiği hakkındaki ifadeleri zapta geçirildi.

Oysa bunlar bilfiil olayların içinde yer alan adamlardı. Saraydaki yüzlerce şahıs ve Abdülaziz Han'ın ailesinden hiçbirinin ifadesine başvurulmadı.

Nihayet sabık padişahın Hüseyin Avni Paşa tarafından Feriye Sarayı'ndan Beşiktaş karakoluna nakli de üzerinde en fazla durulacak hususlardandır. Zira Serasker geldiği zaman Abdülaziz Han henüz ölmemişti. Bileklerinden kanlar akarak can çekişir vaziyetteydi.



Darbeci Hüseyin Avni Paşa'nın Süleymâniye Câmii'nin arkasında bulunan kabristandaki debdebeli mezarı. (Not: Her gördüğümüz eski mezarda mübârek biri var sanıp Fâtiha okumayalım!)

Bir padişahın henüz ölmemişken saraydan karakola nakledilmesi, Türk tarihinin belki de tek örneğidir. Hâlbuki ölüm hâlinde bulunan bir insana ilk ve acil olarak tedavinin yaptırılması gerekirdi. Ayrıca ölmüş de olsa, cesedin bulunduğu yerden adlî takibattan önce kaldırılması da teamüllere aykırıdır. Bu durum Mütercim Rüşdü Paşa'nın şu ifadesiyle tarihe geçecektir:

"Naaşı karakola çıkarmışlar ve çıkardıkları zaman, eser-i hayat mevcut imiş. Hekimler de, karakola çağırıldıkları vakit, eser-i hayat mevcut olduğunu tasdik eylediler".

Dikkati çeken en mühim bir noktada katl hadisesi vuku bulduğunda Hüseyin Avni Paşa'nın, birkaç dakikada Kuzguncuk'tan Ortaköy'e gelmesiydi. Kendisine kimse haber vermemişti. Derhal gelerek olayları kontrolü altına almış Padişahı can çekişir halde karakola taşıtmış vefat edince de zorbalıkla istediği gibi bir raporu düzdürmüştü. Bu durum o sabah Paşa'nın, hazır şekilde, yalısının penceresinden karşı kıyıdaki Feriye'yi gözetlediğini ortaya koyuyordu.

Şehzade Celaleddin Efendi ile kardeşleri ve yakınları, babalarının durumunu öğrenip bulunduğu odaya girmek istediklerinde, askerler tarafından sokulmamışlar, hepsi bir odaya kapatılıp kapılarına nöbetçi dikilmiştir. Saray kadınlarının doktor talepleri de geri çevrilmişti.

Abdülaziz Han'ın teçhiz ve tekfini ile uğraşan imamların daha sonra Yıldız Mahkemesi'ne verdiği ifadeler de dikkat çekicidir. Sultanahmed vaizi Ömer Efendi ile yanında yardımda bulunan sekiz imam, padişahın iki dişinin kırık, sakalının sol tarafının yolunmuş olduğunu, sol memesinin altında büyük bir çürük bulunduğunu beyan etmişlerdir. Bunlar, şiddet kullanıldığının delilleridir.

Hüseyin Avni Paşa'nın hazırlattığı meşhur raporda, eski hakanın sol bileğindeki yaranın beş santim uzunluğunda ve üç santim derinliğinde bir kesik olduğu ifade olunmuştu. Sağ bilekteki yara ise, 2,5 santim uzunluğundadır. Sol bilekte bu derecede derin bir yara açıldıktan sonra, bu sol bileğin parmaklarıyla makas tutulup diğer bilekte de öldürücü bir yaranın açılmasını tıp otoriteleri imkânsız addetmektedirler.

Nihayet olaydan sonra Cezayirli Mustafa, Yozgatlı Mustafa ve Boyabadlı Mehmed pehlivanlara ayda yüzer altın maaş bağlandı. Oysa bu adamlar ayda birkaç altın alan saray bahçelerinin bekçisi idiler. Bu görülmemiş maaş, o zaman, devletin yüksek memurlarına verilen aylığa eşitti. Neden böyle bir maşa yükseltildiler?

Bütün bu hadiseler değerlendirildiğinde Sultan Abdülaziz Han'ın adice bir tertiple şehit edildiği anlaşılıyordu.

Seni Tahttan İndirdiler!

Abdülaziz Han'ın hal'i gibi katli de, Türkiye tarihinin en acı, üzücü ve kara sayfalarından biridir. Hal'inden sonra üç gün Topkapı ve iki gün de Feriye Sarayı'nda yaşayan Padişah şehit edildiğinde 46 yaşını 3 ay ve 25 gün geçiyordu.

Naaşı, 5 Haziran 1876 Pazartesi günü Topkapı Sarayı'nda yıkandıktan büyük bir merasimle kaldırıldı. Pederi II. Mahmud Han'ın Çemberlitaş'taki türbesine defnedildi. Sultan II. Abdülhamid Han, tahta geçtikten sonra, amcası Abdülaziz Han'ın katli ile ilgili 27 Haziran 1881'de bir mahkeme açacak ve suçluların cezalandırılmasını sağlayacaktır.

5 Haziran 1876 günü cenazesi büyük bir merasimle kaldırıldı ve Sultan Mahmud Türbesi'ne, babasının yanına defnedildi.

Sultan Aziz'in şehit edildiğinde bütün İstanbul, hatta bütün Türkiye, birleşmiştir. Bu konuda Mısır ve Suriye gibi Arap ülkelerinde bile teessür büyük olmuş, mersiyeler söylenip bestelenmiştir. Arapça mersiyelerin yanında şu Türkü, uzun müddet halkın ağzında dolaşmıştır:



Sultan Abdülazîz Hân'ın kanlı gömleği

Seni tahtdan indirdiler
Üç-çifte'ye bindirdiler
Topkapı'ya gönderdiler
Uyan Sultan Aziz uyan
Kan ağlıyor bütün cihan

Müşîr Kâzım Paşa, Maarif Nâzırı vezîr Kemâl Paşa, Hakkı Bey, Sâdî Bey gibi devrin birçok ünlü şâiri ardından uzun ve güzel mersiyeler yazdılar. Başına gelenler Kerbelâ vak'ası gibi tel'in edildi. Hüseyin Avni hakkında "Yezîd" lâkabı fazlasıyla kullanıldı. Kemâl Paşa şöyle yazmıştı:

Dîn-ü devlet hâinî birkaç
melâîn-û Yezîd
Eylemişler Hazret-i Abdü'l-
Aziz Hân'ı şehîd

Sâdî Bey'in müseddes mersiyesinin nakarat beyti ise şu şekildedir:

Ağlasın şâh-ı şehide halk-ı
âlem, ağlasın
Çağlasın hûn-âb-ı çeşm-i
ehl-i matem çağlasın

Öte yandan Abdülaziz Han'ın tahttan indirilmesinde İngiliz gizli servislerinin birinci derecede rolü olduğu da ortaya çıkmıştır. İngiliz yayınlarında, Midhat Paşa ve arkadaşlarının tutumu övülürken, padişahın intihar ettiği savunulmuştur.

Cihân Mateme Dursun!

Abdülaziz Han'ın şehadetine en çok üzülenlerden biri de kızkardeşi Adile Sultan idi. II. Mahmud Han'ın kızı olan Adile Sultan Osmanlı hanedanı içinde yetişen ve divanı olan tek kadın şairdir. O aynı zamanda kendini tasavvufa vermiş ve manen samimi bir derviş gibi olmuştur. Divanındaki şiirlerinde hâkim fikir sanattan ziyade çok kuvvetli bir din aşkı, Allah ve peygamber aşkı İslam büyüklerine ehlullaha, tarikat ve tarikat ehline muhabbeti Osmanlıya ve ailesine bağlılığı göze çarpmaktadır.

Hayatta pek çok acılar yaşayan ve bunları tevekkülle karşılayan Adile Sultan'ı en fazla kahreden olay Abdülaziz Han'ın şehadeti olmuştur. O kardeşinin cellatlar tarafından katledilişini acı bir şekilde şöyle dile getirmiştir.

Nasıl yanmam kime oldu
olanlar şâh-ı devrâna
Bilinmez oldu hâli kıydılar ol
zıll-ı Yezdâna

O gitdi mülk-i ukbâya fırâkı geçdi tâ câna
Saraya velvele saldı cihânı koydu efgâna
Cihân mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hâna
Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al kana

Hilâfet mesnedinde olmuş-iken bir muazzam şah
Dayanıp Hakk'a dîn ü milleti eyler idi âgâh
Hulûs ile öpenler pâyını yüz döndürüp nâgâh
Meded-kâr olmadı hiç kimseler ahvâline eyvâh
Cihân mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hâna
Meded Allah mübârek cismi boyandı hem al kana

Buna kim yanmaz, etdi terk-i cân nâmus u gayretle
Bilinmezdi yazıklar ola kadri hakk u nisfetle
Âmân bulmadı, zâlim elinde kaldı hayretle
Fedâ etdi âlemi nihayet kasd u irâdetle
Cihân mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hâna
Meded Allah mübârek cismi boyandı kızıl kana

Duyup bu hâl-i cân-sûzı dedim yâ Rab muîn ol sen
Refîki hur-ı ayn olsun dahi cennet ona mesken
Edip hem nûr-ı Fahr-i 'alem ile kabrini rûşen
Firakı kaldı canlarda cihânı etdi pür şiven
Cihan mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hâna
Meded Allah mübârek cismi boyandı kızıl kâna

Şecî vü hem halîm ü pâk-niyet şâh idi hayfâ
Muvaffak olmadı bir yâr u sâdık bendeye zirâ
Figân ü âh geçmezdi sanursun bî-vefâ dünyâ
Yerini âhı buldı hak adâlet eyledi ammâ
Cihan mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hâna
Meded Allah mübârek cismi boyandı kızıl kâna

Nasıl hemşiresi bu Âdile yanmaz o Hâkana
Ki kıydı bunca zâlimler karındaş-ı cihân-bâna
Rıza vermezdi adl ü şefkati zulm-i müşirâna
Bütün nâr-ı firâkı saldı kalb-i ehl-i imâna
Cihan mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hân'a
Meded Allah mübârek cismi boyandı kızıl kâna

Bunu Düşman Yapmazdı!

Abdülaziz Han'ın intihar ettiğini iddia edenler acaba validesine yapılanlardan bir nebze olsun haberdar olmuşlar mıydı? Bilinmez.

Şayet haberdar oldularsa onun validesine reva görülen muameleyi yaptıranların sonsuz bir kin duydukları padişaha da neler yapabileceklerini mukayese etmeliydiler.

"Bu konuda hal'den sonra valide sultana yapılan muameleyi yazıp sonra da validenin II. Abdülhamid Han'a göndereceği ibretlik mektubu okuyalım

Abdülaziz Han'ın hal'inden sonra Sultanla Hanımefendiyi alıp Ortaköy Sarayı'na getirdiler. Birer odaya kondular. Pencereleri kapatılıp mıhlandı. Kapılar kilitlendi. Yani hapis hayatları devam ediyordu. İki harem ağası, Hüseyin Avni Paşa'nın baskısı ile Pertevniyâl Sultan'ı, mevcut bulunmayan gizli hazinesinin yerini söyletmek için, uzun süre tazyik ettiler. İsmet Ağa, Pertevniyal Vâlide Sultan'a:

"Sizin hakkınızda, "mutlaka Vâlide Sultan'ı öldür, öldürmeden dönme!" emrini aldım. Hazinenizin yerini söylerseniz öldürmem", şeklinde sözler söylüyordu. O ise:

"Ne hazinem, ne malım vardır, yaşmaksız, feracesiz Topkapı Sarayı'na sürüldüğümü bilmiyor musunuz?" cevabını alınca:

"Madem söylemiyorsunuz, mutlaka kendi kendinizi öldürünüz, ben sizi öldürmeyeceğim ama ölünüzü görmeden de saraya dönemem", diyerek baskı yaptı. Pertevniyâl Sultan:

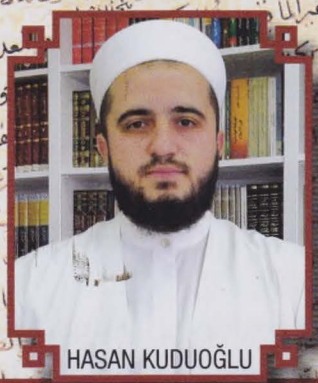
"Hayır, ben Müslüman'ım, kendi kendimi öldürmem, sen öldür de bu iş bitsin!" cevabını verdi.

Pertevniyal Valide Sultana bu manevi işkence oğlunun şehid olduğu günden itibaren tam seksen sekiz gün devam etti. Üç ay gün sonra Sultan Abdülhamid tahta çıktı. Şevkefzâ Sultan, vâlidelik tahtından indi. Pertevniyâl Sultan serbest kaldı. O zaman II. Abdülhamid Han'a şu dikkate değer mektubu yazdı:

"Sultan Murad'ın kemâl-i lutf-i kereminden olarak (!) fermân-ı şahaneleriyle beni Topkapı Sarayı'na sürdükleri vakit, ihsan ve mürüvvetlerinden (!) üzerimde bulunan ve yanımda olan eşya ne ise, siz arslanıma gönderiyorum. Bir padişah validesinin ne hâle düştüğünü ileriki nesillerin görmesi için bu eşyanın (müzede) hatıra olarak saklanmasını istiyorum. Üç padişah (kocası II. Mahmud, üvey oğlu Abdülmecid Han ve oğlu Sultan Aziz) sayesinde nail olduğum büyük servetin mühim kısmını cami, mektep kütüphane, çeşme, türbe gibi hayır eserlerine, yardım isteyen muhtaçlara harcadım. Gerisi, Sultan Abdülaziz arslanımın tahttan indirildiği gün Dolmabahçe Sarayı yağma edilirken alındı. Birkaç parça, oğlumun şehid edildiği gün kulaklarımdan ve parmaklarımdan koparılıp odamdan çalındı. Şimdi üç yüz cariyemden yanımda üçü kalmıştır. Bütün eşyamı da gönderiyorum, on üç parçadır. Ancak incili tesbihin bir değeri vardır. Dünya malından arınarak Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna çıkacağım için bahtiyarım.

Yolladığım beyaz Hint keteninden entari, göreceğiniz gibi kızıla boyanmıştır. Bu boya, amcanız Sultan Abdülaziz'in mübarek ve mukaddes kanıdır. Bu entari üzerimde olduğu halde Topkapı Sarayı'na gönderildim ve 33 gün bu entariyi sırtımdan çıkarıp değiştirme imkânım olmadı. Hayatımda kimse hakkında kötü niyet eseri göstermedim...

Bu eşyamı görenler Allah aşkına benden ibret alıp, Fatiha okumak mürüvvet ve merhametinde bulunsunlar! Başıma gelenleri bilmeyen kalmamıştır. Kanımı deryalara akıttılar. Hüküm, Allah'ındır. Pertevniyâl."



HASAN KUDUOĞLU

DEVLET-İ ALİYYE'NİN 18. ŞEYHULİSLÂMI,
EBU'S-SU'ÛD EFENDİ'NİN DÂMÂDI

MÂLÛLZÂDE MEHMED EFENDİ

(Rahimehümellâh)

Vilâdet târihi: 940 / 1533 - Vefât târihi: 993 / 1585
Şeyhulislâmlık târihi: 10 Rebîülâhir 988 - 25 Mayıs 1580 / 26 Zilhicce 989 - 21 Ocak 1582
Şeyhulislâmlık müddeti: 1 yıl, 7 ay, 27 gün - Şeyhulislâmlar arasındaki sırası: 18.Şeyhulislâm
Meşîhat makāmındaki sırası: 18 - Meşîhatı dönemindeki pâdişâh-ı âlem: ***3.Murâd Hân***

- Târihçe-i Hayât-ı Necîbesi -

Mâlûlzâde Mehmed Efendi *(Rahimehullâh)* 940 (1533) yılında doğdu. Babası **Kānûnî Sultân Süleymân Hân** dönemi kazaskerlerinden **Mâlûl Mehmed Emîn Efendi**'dir.



Resim 1: Zeyrek Sarnıcı'nın üst katında bulunan Pîrî Paşa Medresesi ve Mescidi'nin 2012 yılındaki hâli pür melâli

Mâlûlzâde *(Rahimehullâh)* Nakîbüleşraflık yaptığından (Seyyid ve şeriflerle ilgili işlere bakan yetkili konumunda bulunduğundan) dolayı **"Nakîb"** lakābıyla da anılır.

- İlmî Hayâtı ve Vazîfeleri -

Uzun müddet **Ebu's-Su'ûd Efendi**'nin mülâzımlığını yaptıktan sonra ona dâmat olan **Mâlûlzâde Mehmed Efendi** *(Rahimehullâh)*, önce Bursa'da Emirsultan'da Kāsım Paşa Medresesi'nde[1] günlük 30 akçe ile müderrislik yaptı.

[1] - Kāsım Paşa Medresesi'nin bânîsi **Sâfî Paşa, Koca Kāsım Paşa** diye de anılan **Cezerîzâde Kāsım Paşa**'dır. **Fâtih Sultân Mehmed** devrinde önemli vazîfelerde bulunmuş ve **2.Bâyezîd Hân** döneminde vezârete yükselmiş ve bu dönemde 890'da (1485) vefât etmiştir. Bu medrese Emir Sultân Câmii'nin karşısında idi. On oda ve bir dershâneden oluşan medresenin yeri bugün parktır. *(Cahid Baltacı, 15-16. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, 2/527-528)*

Ardından 40 akçe yevmiye ile İstanbul'da Pîrî Paşa Medresesi'ne[2] müderris oldu. *(Bkz: Resim-1 ve 2)*



Resim 2: Zeyrek Sarnıcı'nın üst katında bulunan Pîrî Paşa Mescidi'nin 2013 yılında Fatih Belediyesi tarafından yenilenmiş hâli

Zilkade 963'te (Ekim 1556) **Manav Seyyidî**'nin yerine Edirne'de Halebiye hâricine, *(Bkz: Resim-3)* Cemâziyelevvel 966'da (Şubat 1559) **Dülgerzâde**'nin yerine Bursa'da Sultânî *(Bkz: Resim-4)* pâyesine nâil oldu.

Rebîlülâhir 969'da (Aralık 1561) **Müftîzâde Ahmed Çelebî**'nin yerine Sahn-ı Semân'a, Cemâziyelâhir 970'te (Şubat 1563) **Karamânî Ahmed Çelebi**'nin yerine **Sultân Selîm Medresesi**'ne tâyin edildi. *(Bkz: Resim-5 ve 6)*

Ardından kadılığa geçti ve sırasıyla Halep (Şevval 973 / Mayıs 1566), Şam (Zilhicce 974 / Haziran 1567), Mısır (Muharrem 977 / Haziran-Temmuz 1569), Bursa (Cemâziyelâhir 978 / Kasım 1570) ve Edirne (Ramazan 979 / Ocak-Şubat 1572) kadılıklarında bulundu.

Muharrem 981'de (Mayıs 1573) Anadolu kazaskeri oldu, ancak 983 Recebi'nde (Ekim 1575) bu görevden ayrılarak uzlete çekildi, yerine **Çivizâde Mehmed Efendi** geçti.

Rebîülâhir 984'te (Temmuz 1576) **Bağdâdîzâde Hasan Çelebî**'nin yerine nakîbüleşraflığa, Safer 987'de (Nisan 1579) **Çivizâde Mehmed Efendi**'nin yerine Rumeli kazaskerliğine getirildi.

- Şeyhulislâm Olması -

Bir yıl sonra da **Kadızâde Ahmed Şemseddin Efendi**'nin vefâtı üzerine şeyhülislâmlığa tâyin edildi (10 Rebîülâhir 988 / 25 Mayıs1580). *(Bkz: Resim-7)*

Günlük işlerin telâşından uzaklaşmak amacıyla 26 Zilhicce 989'da (21 Ocak1582) kendi isteğiyle şeyhulislâmlıktan ayrıldı. İstifâya zorlandığı veyâ azledildiği de rivâyet edilir.

Mâlûlzâde *(Rahimehullâh)*ın hocası **Hoca Sâdeddin Efendi**'ye müdârâ etmemesinden dolayı **Hoca Sâdeddin Efendi**'nin, **Mâlûlzâde**'nin bâzı fetvâlarındaki yanlışları bulup pâdişâha bildirerek azline yol açtığı da bâzı kaynaklarda belirtilir.



Resim 3: Sultân 1.Murâd Hân'ın kiliseden çevirmiş olduğu ve Edirne'de ilk cumâ namazının kılındığı Halebiyye Câmii'nin yıkılmadan önceki son resmi. (Bu mescidin yanına 2.Murâd Hân Halebiyye Medresesi'ni inşâ ettirmişti.)

[2] - Pîrî Mehmed Paşa Medresesi, Zeyrek Sarnıcı'nın üst katında bulunmaktaydı. Medrese bugün mevcut değildir ama mescidi 2013 yılında Fatih Belediyesi tarafından ihyâ edilmiştir. Bânîsi **Yavuz** ve **Kānûnî** devirlerinde sadrazamlık yapmış **Karamânî Pîrî Mehmed Paşa**'dır (h.940/m.1553). Bu mescidin hazîresinde **Mehmed Emin Tokâdî Hazretleri** ile **Müstakimzâde Süleymân Efendi** medfundur.



Resim 4: Bugün Bursa Türk İslam Eserleri müzesi olarak kullanılmakta olan Bursa Sultâniye (Yeşil) Medresesi

Bir yıl yedi ay yirmi yedi gün süren şeyhulislâmlıktan ayrıldıktan sonra da nakîbüleşraflık vazîfesini sürdürdü.

- Vefâtı -

Mâlûlzâde *(Rahimehullâh)*, oğlu **İshâk** (ya da Ya'kûb) **Efendi**'nin 992 Muharremi'nde (Ocak 1584) vefâtından dolayı bir hayli sarsıldı ve acısına dayanamayarak 12 Muharrem 993'te (14 Ocak 1585) vefât etti.

Babası **Mâlûl Mehmed Emîn Efendi**'nin Zincirlikuyu Caddesi'nde (şimdiki adıyla Nişanca Caddesi'nde) bulunan dârü'l-kurrâsının hazîresine defnedildi. *(Bkz: Resim-8)*

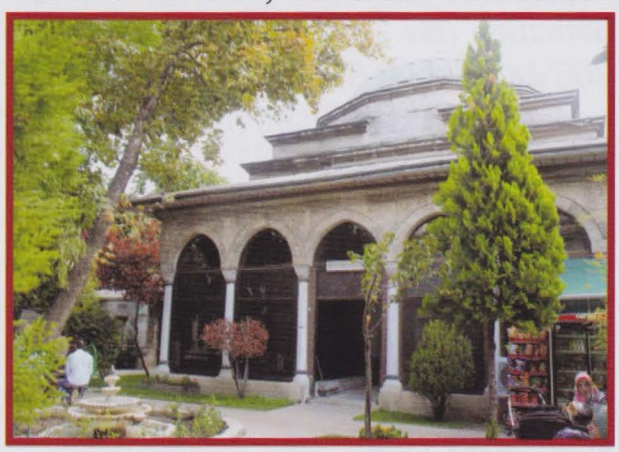


Resim 5: Kanuni Sultan Süleyman tarafından babası Yavuz Sultan Selim adına (Vatan Caddesi'nde) yaptırılan Sultan Selim Medresesi'nin eski hâli

Bu dârü'l-kurrâ için bâzı kaynaklarda **Mâlûlzâde Mehmed Efendi** *(Rahimehullâh)*a âit olduğu da kaydedilmektedir.

"İncirli Medrese" olarak da anılan binâ ***"Tezkiretü'l-ebniye", "Tezkiretü'l-bünyân"*** ve ***"Tuhfetü'l-mîmârîn"***e göre **Mîmâr Sinân** yapısıdır.

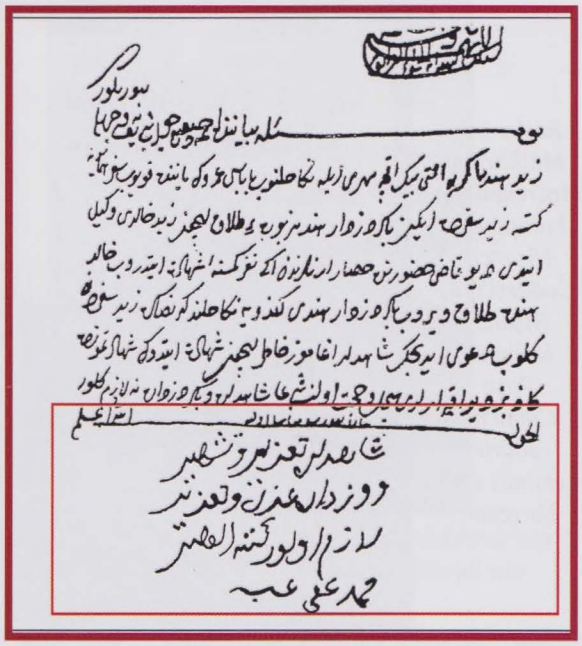
Burası eski İstanbul'un önemli caddelerinden biri üzerinde; Efdalzâde Mescidi ve Sebîli, Keskin Dede Türbesi, Üçbaş Mescidi ve Medresesi, Ümm-i Veled Medresesi, Kazasker Hâmidzâde



Resim 6: Sultan Selim Medresesi bugün hastane olarak kullanılmaktadır

Abdullâh Efendi Medresesi (Küçük Medrese) ve Kazasker Hasan Efendi Medresesi gibi anıtların bulunduğu bir cadde üzerinde yapılmıştı. *(Bkz: Resim-9 ve 10)*

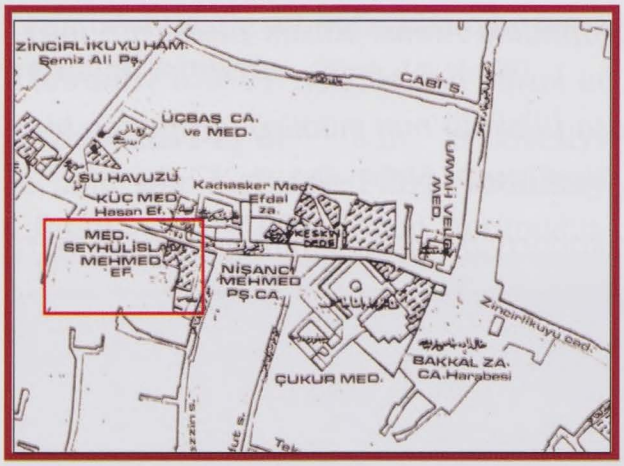
Bu dârü'l-kurrâ sonraki senelerde yıkılarak yerine bir ilkokul yapılmıştır. (Nişanca Mehmet Paşa İlkokulu).



Resim 7: Mâlûlzâde Mehmed Efendi'nin hatt-ı desti (el yazısı) ile yazdığı bir fetvâ örneği (işâretli yer kendi yazısıdır).

"el-Cevâb: Allâhu a'lem şâhitler ta'zîr ve teşhîr ve dizdâra azl ve ta'zîr lâzım olur. Ketebehû el-fakîr Mehmed. Ufiye anhu."

Bu okulun yanında, Nişanca Caddesi'ndeki bir set üzerinde günümüze ulaşan bâzı mezar taşları varsa da, **Mâlûlzâde Mehmed Efendi** *(Rahimehullâh)*ın mezar taşı tahrip olmuştur.



Resim 8: Sâmiha Ayverdi'nin eşi Ekrem Hakkı Ayverdi tarafından hazırlanan 19.Asırda İstanbul Haritası'nın Levha D5 sayfasında da görüldüğü üzere Nişanca Caddesi'nin eski adı Zincirlikuyu Caddesi'dir.

Ayrıca resimde kırmızı çerçeve içine alınarak belirtilen yer, Mâlûlzâde Mehmed Efendi Medresesi'nin bulunduğu yerdir ki bugün burada Nişancı Mehmet Paşa İlkokulu yer almaktadır.



Resim 9: Mâlûlzâde Medresesi'nin bulunduğu Nişanca Caddesi'nin, Nişancı Mehmed Paşa Câmii tarafından çekilmiş eski bir resmi

Hazîrenin eski resimlerinde **Mâlûlzâde Mehmed Efendi** *(Rahimehullâh)*ın mezar şâhidesinin, bu hazîre ile okulun arasındaki duvarın içinde olduğu görülmektedir. *(Bkz: Resim-11)*

Mâlûlzâde Mehmed Efendi *(Rahimehullâh)*ın kabri, babasının kabrinin ayak ucundadır. *(Bkz: Resim-12)*

Bu hazîre yakın zamanda İbb tarafından yenilenmiştir. *(Bkz: Resim-13)*

Lâkin hazîre ile okul arasına yeni duvar yapıldığı için, **Mâlûlzâde Mehmed Efendi** ve babası **Kazasker Mâlûl Mehmed Efendi** *(Rahimehumellâh)*ın mezar şâhideleri eski yerinde değildir. *(Bkz: Resim-14)*

Mâlûlzâde Mehmed Efendi *(Rahimehullâh)*ın vefâtına şu beytin son mısrâı ile târih düşürülmüştür:

پَيَامِي اِشْتِدْكْدَهْ تَارِيخِنِى دِيدِى

رَحْمَتَهْ وَاصِلْ اُولْدِى نَقِيبْ

*"**Peyâmî** işittikte târîhini dedi,*
*'Rahmete vâsıl oldu **Nakîb**.'" (993)*

- *Derkenâr* (Anekdot) -

Bunlarla birlikte şu husus da mühimdir ki bu hazîrenin karşısındaki Ahmet Râsim Lisesi'nin bulunduğu yerde (8 no.lu resimde görüldüğü üzere) bugün mevcut olmayan iki tâne medrese daha vardı ki bunlar Kazasker Hâmidzâde Abdullâh Efendi Medresesi (Küçük Medrese) ve Kazasker Hasan Efendi Medresesi'dir.



Resim 10: Mâlûlzâde Medresesi'nin bulunduğu Nişanca Caddesi'nin, Nişancı Mehmed Paşa Câmii'ne doğru çekilmiş eski bir resmi

Bu sadette ***Mübahat Kütükoğlu****'nun* ***"20.Asra Erişen İstanbul Medreseleri"*** *adlı eserindeki şu mâlûmâtı da nakletmek yerinde olacaktır:*

*"****Ayvansarâyî*** *Zincirlikuyu'da (Nişanca Caddesi'nin eski adı böyle idi, 8 no.lu resimdeki haritada bu isim görülebilir) Keskin Dede (Efdalzâde) Mescidi'nin karşısında* ***Kazasker Abdullâh Efendi****'nin türbesinin bulunduğunu kaydetmektedir. (Hadîkatü'l-cevâmi', 1/185)*

Bugün bu türbe mevcut değildir. Yalnız Nişancı Mehmed Paşa İlkokulu'nun yanındaki, sokak seviyesinden 2,5 metre kadar yükseklikteki sed üzerinde bulunan mezar taşlarından birinde 'Sâbık Anadolu Kazaskeri merhûm ve mağfûrun leh ***Hâmidzâde Abdullâh Efendi****'nin rûhu için.' ibâresi altında 1226 (1811) târihinde tâmir edildiğine dâir kayıt mevcuttur.*

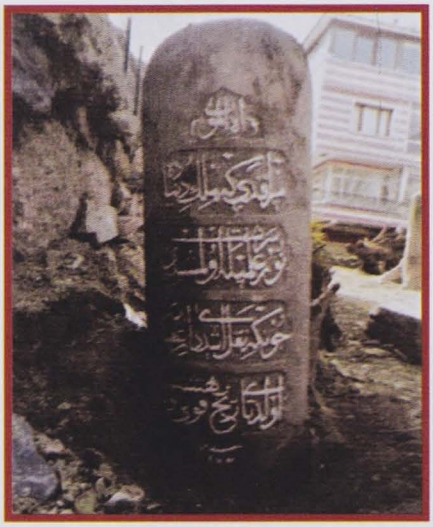
Ancak buradaki taşların sokağın karşı tarafındaki Ahmet Râsim Lisesi'nin inşâsı sırasında, oradaki mezarlardan sökülüp bu kısma nakledikleri 1970'li yıllardaki araştırmamız sırasında Nişancı Mehmed Paşa İlkokulu'nun müdürü tarafından bize ifâde edilmişti." (Mübahat S.Kütükoğlu, 20.Asra Erişen İstanbul Medreseleri, sh:237-238)

Hazîredeki şâhidelerden okuyabildiğimiz kadarıyla, medfûn bulunan diğer bâzı meşâhir de şunlardır:

- *İzmir Kadısı* ***Esad Efendi***
- *Selânik Kadısı* ***Hâfız İbrâhîm Efendi***
- *Rumeli Kadısı* ***Habîb Zâde Ali Rızâ Efendi***
- *Kadılardan* ***Habîb Efendi Zâde****, ta'lîk hattâtı* ***Muhammed Tâhir Molla Efendi*** *(Rahimehümullâh)*



Resim 11: Mâlûlzâde Mehmed Efendi'nin Nişanca Mehmet Paşa İlkokulu'nun yanındaki hazîrede, duvarın içinde kalan kabir şâhidesinin İbb tarafından yapılan son yenilemeden önceki hâli



Resim 12: Şeyhulislâm Mâlûlzâde Mehmed Efendi'nin babası Kazasker Mâlûl Emîr Mehmed Efendi'nin mezar şâhidesindeki yazı:

"Âh mine'l-mevt / Emîr Efendi ki milk-i dünyâda / Nûr-ı ilmiyle olmuş idi serişt / Çünki nakl itdi dâr-ı ukbâya / Oldu târîh-i fevti nûr-ı behişt." Sene 963 (1566)

- Şahsiyeti -

Kaynaklarda ulemâ arasında olgun kişiliği, iyi ve düzgün konuşmasıyla tanındığı belirtilen **Mâlûlzâde Mehmed Efendi** *(Rahimehullâh)*ın eseri bulunduğuna dâir bir bilgi yoktur.

Selânikî, onun yetkisini kötüye kullanarak mal sâhibi olan görevlilerin mallarının beytülmâle âit olduğuna dâir fetvâ verdiğini kaydeder. *(Târîh, 1/428-429)*

"Zübdetü'l-eş'âr" adlı tezkiresiyle ünlü şâir **Kafzâde Fâizî Abdülhay Efendi** (1572-1622) onun torunudur.



Resim 13: Mâlûlzâde Mehmed Efendi'nin medfûn bulunduğu Nişanca Mehmet Paşa İlkokulu'nun yanındaki hazîrenin İbb tarafından yenilenmiş son hâli



Resim 14: Mâlûlzâde Mehmed Efendi'nin ve babasının kabrinin bulunduğu yer, duvarın bitişiğidir

Kaynaklar:

(İsam, İslam Ansiklopedisi, 28/456-457; Müstakimzâde Süleymân Se'âdeddîn, Devhatü'l-meşâyih, sh:29-30; Ahmed Sıdkî, Mu'cemü şüyûhi'i-İslâm fi'l-'ahdi'l-'Osmânî, 1/381-383; Nev'î Zâde 'Atâî, Hadâiku'l-hakāik fî tekmileti'ş-Şekāik, sh:281-282; Ayvansarâyî, Hadîkatü'l-cevâmi', 1/306-307; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i 'Osmânî, 4/125; İlmiyye Salnâmesi (haz. Seyid Ali Kahraman, Ahmed Nezih Galitekin, Cevdet Dadaş), sh:334-336, 723-724; Abdülkadir Altunsu, Osmanlı Şeyhulislâmları, sh:39; Serhat Başar, Osmanlı Şeyhulislamları, sh:66; M.Orhan Bayrek, İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar, sh:66; İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, 5/116-117; Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, 4/454; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi'nde Şeyhülislam Fetvaları, sh:12; Cahid Baltacı, 15-16. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, 2/628; Şemseddîn Sâmî, Kāmûsu'l-a'lâm, 6/4329; Tdv. Fâtih Câmileri ve Diğer Târihî Eserler, sh:239; Mübahat Kütükoğlu, 20.Asra Erişen İstanbul Medreseleri, sh:236-237; Selânikî, Târih (İpşirli), 1/67, 85, 135, 155, 428-429; Ekrem Hakkı Ayverdi, 19.Asırda İstanbul Haritası, Levha D5; Târih Vakfı, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 5/282-283; Peçuylu İbrâhim, Târih, 2/32)

İletişim adresi: hasan.kuduoglu@outlook.com

HAYDER
HOCA AHMET YESEVİ DERNEĞİ

GELECEĞE BİR FİDAN DİK!

"Kıyamet kopmaya yakınken
elinizde bir ağaç fidanı varsa
ve onu dikmeye vakit bulabilirseniz onu dikin".
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 184, 191)



HAYDER, "Geleceğe
Bir Fidan Dik" projesi ile
10 bin fidan dikiyor.
HAYDER hatıra ormanında
sizin de bir fidanınız olabilir.

BİR FİDAN BEDELİ
10₺

bilgi@ahmetyesevi.org.tr | www.ahmetyesevi.org.tr | 0212 923 1 923

KUVEYTTÜRK SAĞLAM BANKACILIK

Hoca Ahmet Yesevi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
HESAP: TL HESAP NO: 584498-1 ŞUBE KODU: 5
IBAN: TR09 0020 5000 0005 8449 8000 01

Ptt

Posta Çeki
Hoca Ahmet Yesevi
Hesap No: 11210945

albaraka

Hoca Ahmet Yesevi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
HESAP: TL HESAP NO: 0222 2222 – 01 ŞUBE KODU: 193
IBAN: TR73 0020 3000 0222 2222 0000 01



ÖMER FARUK KORKMAZ

İBN TEYMİYE'NİN TECSÎM İNANCI -2-

Not: Bu yazının ilk bölümü geçen ay yayınlanmıştı.

İbn Teymiye'nin tecsim görüşlerinden devam edelim konumuza:

Geçen ayki yazımızda da gördüğümüz üzere İbn Teymiye Allah Teâlâ'nın âlemin hakîkî bir fevkiyetle fevkında olduğunu söylüyor. Birazdan arş ile alakalı görüşlerini de gördüğümüz zaman bunların hepsini bir araya topladığımızda ortaya artık zıtttı iddia edilemeyecek kadar bâriz bir tecsim manzarası çıkıyor karşımıza.

İbn Teymiye'nin *el-Furkan Beyne Evliyai'r-Rahman ve Evliyai'ş-Şeytân* diye bir eseri var. Alıntılayacağım bu ifadeler Mecmû'u'l-Fetâvâ'sında da var.[1] Şöyle diyor İbn Teymiye:

فلولا أنَّ موسى أخبر فِرْعَوْنَ أنَّ رَبَّهُ فوقَ العالمِ

لَمَا قال فِرْعَوْنُ فأَطَّلِعَ إلى إلهِ موسى

"Şayet Musa ﷺ Firavun'a Rabbi'nin Âlemin fevkında olduğunu haber vermemiş olsaydı Firavun *"(Göklerin yollarına erişirim de) Musa'nın Tanrısı'nı görürüm"*[2] demezdi."

İbn Teymiye'nin şu ifadelerinden, Cenab-ı Hakk'ın fevkıyetinden cismânî bir fevkıyet anladığı tebârüz ediyor. Nitekim yukarıda da bi zâtihi kendi ibaresinden Allah Teâlâ'nın hakiki fevkıyetle âlemin fevkında olduğunu savunduğunu nakletmiştik. Buradaki mülahazası da hakiki fevkıyet diye tabir ettiği insanlar arasında malum ve maruf olan fevkıyettir. Çünkü, köşkü yapıp üzerine çıktığında ne olacak? Firavun zihniyeti Musa ﷺ'nın ilahını görecek. İbn Teymiye'ye göre Firavun'un şuur altına yerleşen Allah'ın yukarıda oldugu görüşü Musa ﷺ'ın bunu ona söylemesiyle gerçekleşti. Öyle ya, Firavun bunu nereden bilecekti? En netice; demek ki Musa ﷺ söyledi ona bunu.

İbn Teymiye'nin İbnu'l-Mutahir el-Hillî'ye yazdığı *Minhacu's-Sünne* isimli bir reddiye var. el-Hillî şiîdir biliyorsunuz. Minhâcu'l-Kerâme isimli bir eser yazmış. Sekizinci asırda vefat etmiş olan el-Hillî kelâmî konuları ele aldığı bu eserinde Hazreti Ebubekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman, Hazreti. Muaviye ﷺ gibi bir kısım sahâbîler hakkında

eleştirel yaklaşımlarda bulunup saygısızlık yapmış ve özellikle Hazreti Âişe *(Radıyallahu Anhâ)* hakkında yersiz iddialar ortaya atmıştır.

Muâsırı olan İbn Teymiye de bu mevzular çerçevesinde kendisine *Minhâcu's-Sünneti'n-Nebeviyye fî Nakzi Kelâmi'ş-Şî'ati'l-Kaderiyye* isimli bir reddiye kaleme almıştır. İbn Teymiye her ne kadar bu eserinde el-Hillî'nin teşeyyu' merkezli görüşlerine güzel retler yapmışsa da başka açıdan bakıldığında bu eseri özellikle tecsim konularında yanlış görüşler içermektedir. Allah Teâlâ'nın cismiyyetini iktiza edecek görüşlerinden birine misal olması bakımından zikredelim.

Diyor ki İbn Teymiye:

وَأَمَّا إِثْبَاتُ مَوْجُودٍ قَائِمٍ بِنَفْسِهِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ وَلَا يَكُونُ دَاخِلَ الْعَالَمِ وَلَا خَارِجَهُ، فَهَذَا مِمَّا يَعْلَمُ الْعَقْلُ اسْتِحَالَتَهُ وَبُطْلَانَهُ بِالضَّرُورَةِ

"Zatıyla kâim olup kendisine işaret edilemeyen, ne âlemin içinde ne de dışında olan bir mevcudun varlığının ispatı aklın muhalliğini ve batıllığını zaruretle bileceği şeylerdendir."[3]

İbn Teymiye'nin bu ifadeleri mevcudata mahsusata müsavi gördüğü ve her mevcudun mahsus olması gerektiği anlayışında olduğunu haber veriyor bizlere. Nitekim geride bu noktayla ilgili kendisinden bir nakil yapmıştık. İbn Teymiye'ye göre mevcûdâtın diğer türevi olan araz olama ihtimali olmadığından dolayı Allah Teâlâ'nın cisim olması gerekir. Ancak bu cisim olmaklık bizim bildiğimiz anlamda cevherlerden mürekkep olma ve belli maddelerden bileşken olma anlamında değildir. Bu cisimlik Allah Teâlâ'ya mahsus olan bir cisimliktir. İbn Teymiye'nin tecsime düştüğü yer tam da burasıdır. Yani sizin Allah ﷻ'a cismiyyeti vehm ettirecek, cisimliğe müsavi olacak bir şey izafe etmenizden sonra "bizim gibi değil" diye eklemeniz sizi tecsimden kurtarmaz. Bilakis tecsim için çizilen tartışılamaz çizgiyi aşmış ve bizzat tecsim akidesini savunmuş olursunuz.

Yine çok ilginç bir görüşü daha var Mecmû'u'l-Fetâvâ'sında. Şöyle diyor İbn Teymiye:

وَأَمَّا قَوْلُ الْقَائِلِ: لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ إِشَارَةً حِسِّيَّةً فَلَيْسَ هَذَا اللَّفْظُ فِي كَلَامِي؛ بَلْ فِي كَلَامِي إنْكَارُ مَا ابْتَدَعَهُ الْمُبْتَدِعُونَ مِنْ الْأَلْفَاظِ النَّافِيَةِ مِثْلُ قَوْلِهِ إنَّهُ لَا يُشَارُ إلَيْهِ فَإِنَّ هَذَا النَّفْيَ أَيْضًا بِدْعَةٌ

"'Ona parmaklarla işaret edilemez' diyenin sözüne gelince; bu lafız benim kelamımda yoktur. Bilasi benim sözümde 'ona işaret edilemez' sözü gibi bidatçıların daha sonradan ihdas ettikleri böyle nefyedici sözlerin inkârı vardır. İşte bu nefiy (Allah'a işaret edilemeyeceğini söylemek) de aynı şekilde bidattır."[4]

İbn Teymiye bu ifadeleriyle tevbe ediyor âdeta. Allah Teâlâ ile mahsûsât alemi arasında öyle bir irtibat ve bağ kurmuş ki zihnî dünyasında; Allah ﷻ'a işaret edilemeyeceği şeklindeki bedîhî bir hakikati dahi bidat olarak görebiliyor ve böyle bir sözü asla söylemediğini dillendirebiliyor. Çünkü onun tasavvurunda cisim olan ancak bizim gibi cisim olmayan bir Allah var.

Neye dayanarak söylüyoruz bunu? Çok az bir kısmını buraya aldığımız konuyla ilgili kendi ifadelerine dayarak tabi ki. Yukarıdan beri serd ettiğimiz nakillerden İbn Teymiye'nin, kendisine işâret edilemeyen bir mevcudun olamayacağına inandığı, her mevcudun aynı zamanda cisim olması gerektiğini savunduğu, selef uleması içerisinde Allah cisim değildir diyen kişilerin olmadığını savunduğunu görüyoruz açıkça. İbn Teymiye'nin naklettiğim bu ve bundan bir önceki ifadeleri dahi tecsime düştüğünün açık göstergesi olmak için kâfîdir. Zira bunlar tecsim değilse tecsim nedir o halde?

Bir diğer görüşüne geçelim:

وقد اتفقتِ الكلمةُ من المسلمينَ والكافرينَ على أنَّ الله في السماء وحَدُّوهُ بذلك

"Müslümanlar ve kâfirler Allah Teâlâ'nın semâda olduğu konusunda ittifak etmiştir ve Allah'ı bununla sınırlamışlardır."[5]

Aynı yerden bir başka ifadesi:

فهذا كُلُّه وما أشبهَه شواهدُ ودلائلُ على الحَدِّ، ومَنْ لم يعترفْ بهِ فقد كَفَرَ بتنزيلِ الله وجَحَدَ ءاياتِ الله

"Bu ve buna benzer şeylerin tamamı (Allah ﷻ adına) had üzerine delildir. Kim bunu itiraf etmezse Allah ﷻ'ın indirdiğini ve âyetlerini inkar etmiştir."[6]

İbn Teymiye bu ifadeleriyle meseleyi bir adım daha ileriye taşıyor ve dersimizin baş taraflarında zikrettiğimiz genellemeci tavrını sergiliyor. Allah ﷻ adına hadden bahsedilebileceği görüşünü o kadar ileriye götürüyor ki bunu iman ile küfür arasındaki sınır çizgisi haline getiriyor.

İbn Teymiye'nin had görüşü cisim telakkisinden geliyor hiç şüphesiz. Bu tarz cisim özelliklerini -bizim gibi olmadığı kaydını da ekleyerek- Allah ﷻ'a izâfe etmesi "var olan ve araz olmayan her şeye cisim dememiz gerektiği" şeklindeki umûmî kaidesinden geliyor. Yani siz Alllah'a cisim ama bizim gibi bir cisim değil diyebiliyorsanız bu düşüncenin doğal neticesi de "haddi vardır ancak bizi gibi değil, hakiki anlamda dünya semasına iner ama keyfiyetini bilemeyiz, hareket eder ancak bizim gibi değil" diyeceksiziniz. Ve tüm bunların sonuna eklediğiniz "bizim gibi değil" kaydıyla da mücessimeden beri olmuş olacaksınız. Bunlara tecsim diyenleri de muattıl ve cehmî olmakla niteleyeceksiniz. İbn Teymiye'nin sıfatlar hakkındaki tutumunun özeti budur.

Naklettiğimiz şu ifadelerinden bugünkü tekfir tutumunun nerelere dayandığını da görüyorsunuz değil mi? Şu tarz ifadelerini gördükten sonra Vahhâbîliğin İbn Teymiye'yi referans almasının tevafuk olduğu, İbn Teymiye'yi istismar ettikleri gibi bir takım mesnetsiz tespitlerin tutarsızlığı gün yüzü gibi açığa çıkmış oluyor.

Allah ﷻ'nin haddi olduğu görüşünü kâfiriyle, müminiyle bütün bir insanlığın ittifâkî olarak kabullendiklerini belirten İbn Teymiye bu görüşü İmam Ahmed'e nispet etmekten de çekinmiyor. Şöyle diyor *Beyânu Telbîsi'l-Cehmiyye*'sinde:

فقد دَلَّ الكتابُ والسُّنَّةُ على معنى ذلك، كما تَقَدَّمَ احتجاجُ الإمامِ أحمدَ لذلكَ بما في القرءانِ ممَّا يَدُلُّ على أنَّ الله تعالى له حَدٌّ يتميَّز به عن المخلوقات

"Kitap ve Sünnet bu mana üzere delaet etmiştir muhakkak. Nitekim İmam Ahmed'in Allah'ın, kendisiyle mahlûkâtından ayrıldığı bir haddinin olduğuna delalet eden Kur'an'daki (ayet)lerle delil getirmesi geride geçti."[7]

İbn Teymiye'nin bu tarz görüşlerini İmam Ahmed'e nispet etmesinin sebebi İmam Ahmed'i bu nispetlere daha elverişli bulmasındandır. Mâlumunuz İmam Ahmed mihne dönemini yaşamış ve o dönemde Allah Teâlâ'nın kelam sıfatıyla ilgili Abbâsî mahkemelerinde sorulan sorulara "Kelâmullah kelâmullahtır" şeklinde cevap vermiş. Yani tevile gitmeyip, tefviz yapmış.

İbn Teymiye de onun bu tarz cevaplarından bu sıfatların hakiki anlamlarını kastettiği şeklinde bir çıkarsama yaparak İmam Ahmed'i kendi görüşlerine mesnet kılmış ve "Hanbelîyim" demiş. "Peki, acaba gerçekten İmam Ahmed'in böyle bir görüşü var mı?" diye sormadan edemiyor insan doğal olarak.

İşin hakikatine indiğimizde İmam Ahmed'in bu tarz görüşlerden fersah fersah uzak olduğunu görüyoruz. Bir misal verelim. Ebu'l-Fadl et-Temîmmî'nin *İ'tikâdu'l-İmam Ahmed* diye bir eseri var. O eserde İmam Ahmed'den إنَّ الأمكنةَ كُلَّهَا محدودةٌ والله ليسَ بمحدود» «Mekanların tamamı mahduttur (sınırlıdır). Allah ise mahdut değildir."[8] İmam Ahmed'in itikadı bu. Bizatihi kendisine ait eserlerde gördüğümüz genel telakkileri de bu itikatta olduğunu gösteriyor zaten.

Ehl-i sünnet Cenab-ı Hakk'a müteşabihat kapsamına girecek bir şeyi isnat etmek için tevatür şartını arar. Yani o şeyin mütevatir olması lazım sübûtî açıdan.

İbn Ebî Şerîf *el-Müsâmere*'sinde bu konu etrafında konuşurken ehl-i sünnetin temel kabul ettiği usûlü şöyle tafsil eder: Şeriat akılla sabit olmuştur. Bunun delili de peygamberlerin risalet davalarına delil olarak getirmiş oldukları mucizelerin akılla anlaşılabileceğidir. Buradan hareketle, şayet din aklın tekzip edeceği bir şeyi getirecek olsa, akıl şeriatın şahidi konumunda olduğundan her ikisi de batıl hükmünü alacaktır. Bu icmâlî kaide üzerinden şunları söyleyebiliriz: Akla muhalif olarak dinde nakledilmiş her lafzı sübut ve delalet açısından incelemeye tabi tutmak durumundayız. Şöyle ki bahsi yapılan menkul lafız sübutu açısından tevâtür veya ahad konumunda olabileceği gibi, delaleti açısından da kat'î yâhut zannî olabilecektir.

Şâyet bu lafız sübut açısından âhâd konumunda ise delaletine bakılır; eğer delaleti kat'i/kesin ise bu durum başta verilen "şeriatın akla muhalif bir şey ortaya koymayacağı" şeklindeki küllî kaideye uygun düşmediği için kāilinin müfteri olduğuna hükmedilir. Şâyet delaleti zanni ise zahir manasının maksut olmadığını söyler ve ma'kul bir şekilde[9] tevil ederiz.

Mezkûr lafzın sübuti açıdan mütevatir olması durumunda delaleti cihetiyle kat'î olmasını düşünemeyiz. Zira budurum da aynı şekilde yukarıdaki külli kaideye muvafık düşmeyecektir. Öyleyse, sübutu açısından tevatür seviyesinde olan bu lafız delaleti cihetiyle zanni olursa bu durumda bazı ihtimaller öne çıkmaktadır. Zira delaleten zanni olan bu lafzın tevil edileceği sadece bir mana var ise o mana tayin edilmiş olur. Yok, eğer birkaç manayı muhtemel ise işte bu durumda bu manalardan birini belirli kılacak bir kat'î nakil varsa, delilin gösterdiği mana muayyendir. Şayet, bu manalardan birini tayin edecek kat'i bir mana bulunmazsa işte bu durumda ictihad ile bir mana tayin edilebilir mi, edilemez mi? Sorusunun altında iki mezhep yatmaktadır ki biz buna selef ve halef diyoruz.

Evet, anlatılan son durumda selef akla uygun olmayan bu nassın ne olmadığını söylemekle yetinir.

Yani tabir-i diğerle Te'vîl-i İcmâlî yapar, Halef de ne olmadığını söylemekle birlikte ne olduğunu da ictihadî bir biçimde belirtmek suretiyle Te'vîl-i Tafsîlî yapar ki avamın aklı zahiri olan manaya tebâdür etmesin ve yanlış akidelere saplanmasın diye.[10] Kelam kitablarında "eslem" olarak tavsif edilen selefin yolu ile, "ahkem" olarak nitelenen halefin yolu şeklindeki ayrımın temel felsefesi bu anlatılandır.

Buradan konumuza geçiş yapacak olursak; Cenab-ı Hakk'a, cisim, had, hareket, sükun, ifadelerini kullanabilmeniz için elinizde mütevatir bir nas bulunması lazım. Böyle bir nassın bulunması mümkün değil. Zira bunların tamamı cisimlerin özellikleri. Akıl böyle sonradan yaratılanların özellikleri olan bu türden şeylerin tüm bunların yaratıcısı olan Cenab-ı Hak için sâbit olabilme ihtimalini reddeder. Haddi, mekanı yaratan Allah'tır. Bunları yaratmadan önce Allah'ın bir haddi yok muydu veya mekanı yaratmadan önce Allah ﷻ neredeydi gibi soruların cevabını bulabilmemiz mümkün değildir.

İbn Teymiye bunları herhangi bir mütevatir nassa dayanmaksızın tamamen aklî ve felsefî çıkarımlar üzerinden hareket ederek Cenab-ı Hakk'a nispet ediyor.

Tabir yerindeyse nispet ediyor ve kenara çekiliyor. Bu ifadeleri dinleyen bir kişi tarafından "Nasıl bir had?" şeklindeki muhtemel soruya da şöyle cevap veriyor İbn Teymiye:

له حَدٌّ يَعْلَمُهُ هو ولا يَعْلَمُهُ غيرُه

"O'nun (Allah'ın) kendisinin bildiği ve gayrısının bilmediği bir haddi vardır."[11]

İbn Teymiye'nin Allah ﷻ'ın haddi olduğu konusuyla ilgili görüşleri elbetteki bunlarla sınırlı değil. Naklettiğimiz ifadeleri mesele etrafındaki mülahazalarını anlayabilmemiz için kâfî geldiğinden diğerlerine girmeyeceğiz. Zira bu konuyla ilgili diğer görüşleri de farklı şeyler söylemiyor zaten. Şimdi başka bir konuyla devam edelim dersimize.

İbn Teymiye'yi tecsime götüren görüşlerinden birisi de Allah ﷻ'ın Arş'ı istivası ile ilgili konuşurken cülustan bahsetmesidir.

İbn Teymiye'nin iki tane eseri var bu konuyla ilgili: Birincisi *el-Arş* isimli bir risale. Bildiğim kadarıyla bu risale matbu değil mahtuttur. İkincisi de *Mecmû'u'l-Fetâvâ* içerisinde de bulunan *er-Risâletu'l-Arşiyye*'sidir. Bu risalesinde Cenab-ı Hakk'ın arşı istivasıyla ilgili çok değişik görüşleri var. Arş'ı istiva ile ilgili benzer görüşleri Hamalıların sorduğu birtakım sorular üzerine yazdığı *el- Akîdetu'l-Hameviyye*'sinde de var. Ne diyor İbn Teymiye bu konu çerçevesinde? Mahtut olduğunu söylediğim *el-Arş* isimli risalede şöyle söylediği nakledilyor:

إنَّ الله يَجْلِسُ على الكُرْسِيِّ وقد أَخلَى منه مكانًا يُقْعِدُ مَعَهُ فيهِ رسولَ الله

"Muhakkak ki Allah Teâlâ Kürsî üzerinde oturmaktadır. Ve arştan, beraberinde Resulüllah ﷺ'ı da oturttuğu bir mekanı boş bırakmıştır."

İbn Teymiye'nin bu ifadelerini bizâtihi bu eserinden nakledemiyoruz mahtut olduğu için. Ebu'l-Hayyân el-Endelûsî var biliyorsunuz meşhur nahivci ve müfessir. Kendisini *el-Bahru'l-Muhît* isimli meşhur tefsirinden tanıyoruz en çok da. Bu zat İbn Teymiye'nin muasırı bir âlimdir. Kendisinin *en-Nehru'l-Mâd* isimli bir tefsiri de var. Bu tefsirinin mahtut hali de var elimizde. İşte, bu eserinde Ebu'l-Hayyan, İbn Teymiye'nin *Kitabu'l-Arş* isimli eserinde "Allah Teâlâ'nın Kürsî'nin üzerinde oturduğunu ve beraberinde Resulüllah'ı oturtmak için de yanında bir mekanı boş bıraktığını" yazdığını ve bunu da kendisinin bu eserinde bizzat gördüğünü zikr ediyor. [12] Ancak bu ifadeler Ebu'l-Hayyân'ın matbu tefsirinden çıkartılmış.

İmam Muhammed Zâhid el-Kevserî, İmam es-Sübkî'nin, İbnu'l-Kayyim'in *el-Kasîdetu'n-Nûniyye*'sine ret olarak yazdığı *es-Seyfu'l-Sakil*'e ta'lîkât olarak kaleme aldığı *Tebdîdu'z-Zalâmi'l-Muhayyim* haşiyesinde bu eseri Matbaatu's-Saade'den tashih ederek basan musahhih ile karşılaştığını ve o kişinin bu ifadeleri, insanların İbn Teymiye'ye karşı çok yanlış bir algı oluşturmasına sebebiyet vereceğinden dolayı eserden çıkarttığını kendisine söylediğini zikretmektedir. [13]

İbn Teymiye'nin istivâyı istikrar olarak tefsir etmesi sadece ondan üçüncü şahıs tarafından nakledilen rivayetlerle sabit değil elbette. İbn Teymiye istivâyı istikrar olarak anlıyor ve böyle tefsir ediyor, bu bir hakikat. Şöyle diyor *Mecmû'u'l-Fetâvâ*'sında bununla ilgili:

فقد حَدَّثَ العلماءُ الْمَرْضِيُّونَ وأولياؤُه الْمُقَرَّبونَ أنَّ مُحَمَّدًا رسولَ الله يُجْلِسُهُ ربُّه على العرشِ معه

"Razı olunmuş âlimler ve (Allah ﷻ'ın) mukarreb velîleri, Allah ﷻ'ın Resulü Muhammed ﷺ'i Rabbi'nin arşta kendisiyle birlikte oturttuğunu nakletmişlerdir." [14]

İbn Teymiye aynı kitabının başka yerinde yine istivadan bahsederken, Abdullah b. Mübârek'in istivayı "istikrar" olarak tefsir ettiğini söyler. [15] Mevzumuzu hulâsa edecek olursak, İbn Teymiye'nin istivayı cülûs olarak tefsir ettiğini görüyoruz. Halbuki arap lügatında istivanın cülûs diye bir manası yoktur. Arap lügatında istivâ tam anlamıyla bir şeyin tamam olması, kemâle ermesi anlamına gelmektedir.

Ehl-i sünnet ulemânın halef kuşağı da istivayı bu manasına muvafık olacak şekillerde birtakım manalarla tevil etmişlerdir. İbn Teymiye ise, istivanın -tamamen cismin özelliği olan- oturma manasında olduğunu söylemiş, daha sonra da bunun keyfiyetini bilemeyiz demekle tecsimden kurtulabildiğini düşünmüştür. Olayı bu raddeye taşıdıktan sonra tecsimden kurtulmanın beyhude bir çaba olduğunu yukarıdaki misallerde de görmüştük. Yinelemeyi faydalı bulmuyorum.

İbn Teymiye'nin yine tecsimle bağdaştırılacak olan başka bir görüşü hâdis olan birtakım şeylerin Cenabı Hak ile kaim olabileceğini söylemesidir. Mücessime ile paralellik arz eden bir başka görüşü de budur. Buna dâir birtakım misaller getirebiliriz eserlerinden. Mesela *Minhâcu's-Sünne*'sinde şöyle diyor İbn Teymiye:

ومنهُم مَنْ يقولُ بمشيئتِهِ وقدرته ، أي أنَّ فعلَ

قولُنا بقيام الحوادث بالرَّبِّ إنما هو قولٌ له دليلُه من الشَّرْعِ والعقل

"Havâdisin Rab ile kaim olması görüşümüzün Şeriattan ve akıldan delili vardır."[17]

Abdülvehhâb b. Abdurrahman el-İhmîmî'nin İbn Teymiye'ye red olarak yazdığı ve bu mevzudaki hatasını çok güzel bir şekilde ortaya koyduğu *Risâletun fi'r-Reddi Alâ İbn Teymiyye fî Havâdis lâ Evvele Lehâ*[18] isimli bir eseri var. Daha fazla malumat isteyen oraya da bakabiir.

Dipnotlar

1 İbn Teymiye, *Mecmû'u'l-Fetâvâ*, XIII/173

2 Mü'min, 37

3 İbn Teymiye, *Minhâcu's-Sünneti'n-Nebeviyye fî Nakzi Kelâmi'ş-Şî'ati'l- Kaderiyye*, Camiatu'l-imam Muhammed b. Suud el-İslamiyye, (Thk: Muhammed Reşâd Sâlim), 1986, Baskı: I, II/335

4 İbn Teymiye, *Mecmu'u'l-Fetâvâ*, V/265

5 İbn Teymiye, *Muvâfakatu Sarîhi'l-Ma'kûl li Sahîhi'l-Menkûl*, II/29-30

6 İbn Teymiye, *Muvâfakatu Sarîhi'l-Ma'kûl li Sahîhi'l-Menkûl*, II/29, *Beyânu Telbîsi'l-Cehmiyye*, II/607, III/689

7 İbn Teymiye, *Beyânu Telbîsi'l-Cehmiyye*, I/445

8 Ebu'l-Fadl et-Temîmî, *İ'tikâdu'l-İmam Ahmed*, (Mahtut) Zahiriyye Kütüphanesi, No: 345

9 O kelimenin lügavi vazında ifade ettiği mana ve arabın bu kelimeyi tevil edilen manada kullanıp- kullanmadığı durumu da gözetilerek...

10 İbn Ebi Şerif, *el-Müsamere Şerhu'l- Müsâyere*, Çağrı Yayınları İstanbul 1979, s. 30-33

11 İbn Teymiye, *Beyânu Telbîsi'l-Cehmiyye*, I/433

12 Ebu'l-Hayyân el-Endelûsî, *en-Nehru'l-Mâd*, J. Heyworth-Dunne, D.Lit (London), No: 8348, Varak: 69

13 Muhammed Zâhid el-Kevserî, *Tebdîdu'z-Zalâmi'l-Muhayyim*, Yayınevi, Tarih: Yok, s. 128

14 İbn Teymiye, *Mecmû'u'l-Fetâvâ*, IV/374

15 İbn Teymiye, *Mecmû'u'l-Fetâvâ*, V/519

16 İbn Teymiye, *Minhâcu's-Sünneti'n-Nebeviyye*, II/379

17 İbn Teymiye, *Minhâcu's-Sünneti'n-Nebeviyye*, I/24

18 Bahauddin Abdülvehhâb b. Abdurrahman el-İhmîmî', *Risâletun fi'r-Reddi Alâ İbn Teymiyye fî Havâdis lâ Evvele Lehâ*,(Thk: Saîd Abdüllatif Fûde) Dâru'z-Zehâir, Beyrut-Lübnan, 2011, Baskı:I

الله بمشيئته وقدرته شيئًا فشيئًا ، لكنَّه لم يَزَلْ مُتَّصِفًا به . فهو حادثُ الآحادِ قديمُ النَّوْعِ كما يقولُ ذلكَ من يقولُه من أئمَّة أصحابِ الحديثِ وغيرِهم من أصحاب الشَّافِعِيّ وأحمدَ بنِ حنبل وسائرِ الطوائف

"Onlardan kimileri "(Allah Teâlâ'nın fiili; yaratması vb.) onun an be an meşîeti ve kudretiyledir" demektedir. (Onun fiili) fertleri hâdis nevisi ise kadîm olandır. Nitekim ashab-ı hadis ve onların dışındaki Şâfiî'nin ashabı, Ahmed b. Hanbel'in ashabı ve sair taifelerin bunu söyledikleri gibi..."[16]

Şunu da hemen belirtelim: İbn Teymiye havâdisin Cenab-ı Hak'la kâim olabileceğini söylerken -hâşâ- Allah ﷻ'ın da hâdis olduğunu söylemiyor. İbn Teymiye'yi bu görüşe götüren başka bir sebep vardır ki o da şudur: İbn Teymiye Allah Teâlâ'nın Arş'a cülûs/oturma ve istikrar manası verince, istivadan bunu anlayınca İmam Ebû Hanife'nin meşhur suali geliyor akla hemen: Allah Arş'ı yaratmadan önce neredeydi o halde? Nereye oturuyordu arşı yaratmadan önce?

İşte, İbn Teymiye bu işkâli çözme adına Arş'ın kıdem-i nev'î ile kadim olduğunu söylemek mecburiyetinde kalıyor. Bu durumda İbn Teymiye, Allah ﷻ ile bu anlamda (kıdem-i nev'î) ile kadim olan şeylerin kâim olabileceğini savunmak mecburiyetinde kalıyor bir nevi. Biz buna "havâdis l lâ evvele lehâ" diyoruz. Nasıl bir şey bu? Bir mahluk var ve bu mahluktan sonra başka bir mahluk geliyor. Bu mahluk da yerini bir başka bir mahluka bırakıyor bunları evvellerine doğru götürdüğünüzde "bidâyeti/başlangıcı" olmayan bir bidâyete gidiyor. Buna kıdem-i nev'î diyoruz.

Bu durumda hadislerin fertleri ezelî olmuş oluyor cinsleri değil. Bu da Cenab-ı Hakk'ın hâdislerin muayyen fertlerinden önce olduğu cinslerinden önce olmadığı anlamını taşıyor. İbn Teymiye Havâdisin Cenab-ı Allah ile kâim olabileceği şeklindeki görüş için şöyle diyor *Minhâcu's-Sünne*'sinin bir başka yerinde:



İlm-i Hâl

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA
FIKIH KURULU

HAPŞIRAN KİŞİ, "ELHAMDULİLLÂH" DEDİKTEN SONRA YANINDAKİLERİN "YERHAMUKELLÂH" DEMESİ

Allah'a hamd, Peygamber Efendimiz *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*'e ehl-i beytine ve ashabına salat-u selam olsun

Allah Teâlâ hazretlerinin isimlerinden birinin "Hakîm" olması ve Kur'an'ı Kerim'in birçok yerinde bu ismin tekrarlanması; Allah Teâlâ'nın işlerinde illa ki bir hikmet ve maslahatın olduğunu, her ne kadar bizler her birerlerine muttali olmasak da hiçbir şeyi abes ve boş yere yaratmadığına dair bir alamettir. Nitekim bunları tefekkür eden Müslümanlar, Ali İmran suresinde şu şekilde anlatılmıştır:

Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. "Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksiklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru" derler.[1]

Şüphesiz imtihanda olma hikmetine binaen hikmetlerin her birerlerine muttali olamayabiliriz. Bu da; "Kim Allah ve Resulüne itaat edecek, kim aklına itaat edecek?" bunu ortaya koyacaktır. Hapşırmak tabii bir durumdur.

Kişi hapşırdığında hadis-i şeriflerde ifade edildiği üzere اَلْحَمْدُ لِلَّهِ (Allah'a hamdolsun) veya اَلْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ (Bütün hallerde Allah'a hamdolsun) veyahut da اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (Âlemlerin rabbi olan Allah›a hamdolsun) der.

Ahmet b. Hanbel ve Nesaî, Salim b. Ubeyt den merfu olarak şu hadis-i şerifi rivayet etmişlerdir: **Biriniz hapşırdığında şöyle desin: "Bütün hallerde Allah'a hamdolsun" veya "Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun"**

Hapşıran kişinin Allah'a hamdetmesinin sünnet olduğuna dair söz birliği vardır.[2]

Hapşıran kişinin riayet etmesi gereken bir takım edepler vardır. Şöyle ki; yanındakilere rahatsızlık vermemek için imkân nispetince yüksek sesle hapşırmaz, hapşırdığında yüksek sesle hamdeder ki yanındakiler hamdettiğini işitsinler, hapşırdığında

yanındakilerin tiksinmesine sebebiyet verecek şeylerin ağız ve burnundan çıkmasına engel olmak için ağız ve burnunu bir şeyle örter.

Ebu Hureyre'den rivayete göre **Peygamber Efendimiz** *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* **hapşırdığında elini veya mendilini ağzına koyar ve onunla sesinin fazla çıkmasına mani olurdu.**[3]

Hapşıran kişinin Allah'a hamdetmesini duyan kişi, hapşırana hitaben; يَرْحَمُكَ اللَّهُ diyerek duada bulunması gerekir.

Ebu Hureyre'den rivayete göre Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur: **Allah, kulunun hapşırmasından hoşnut olur, esnemesini ise kerih görür. Kul hapşırıp Allah'a hamdettiğinde bunu işiten her bir Müslüman'ın dua ederek karşılık vermesi bir haktır. Esnemek ise şeytandandır. Güç getirildikçe engellensin.**[4]

Sait b. Müseyyeb'den rivayete göre Ebu Hureyre *(Allah Ondan Razı Olsun)* Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)*'in şöyle dediğini işitmiş: **"Müslüman'ın Müslüman üzerine beş hakkı vardır.**

- **Verdiği selamı almak**
- **Hastalandığında ziyaretine gitmek**
- **Öldüğünde cenazesine katılmak**
- **Davetine icabet etmek**
- **Hapşırdığında duada bulunmak."**[5]

Hapşırıp "Elhamdülillah" diyen kişiye duada bulunmanın farzı ayın olduğunu söyleyenler olsa da Hanefi mezhebine ve Hanbelîlerin cumhuruna göre kifaye yoluyla farzdır. Buna göre toplumdan biri bunu yapacak olsa diğer işitenlerden bu yükümlük düşer.

Bazı durumlarda hapşıran kişiye يَرْحَمُكَ اللَّهُ diyerek duada bulunulmaz. Bunlar cümlesinden olarak;

- Hapşırıp da Allah'a hamdetmeyen kişiye rivayete göre Ebu Musa Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)*'in şöyle dediğini işitmiş: **Biriniz hapşırıp da Allah'a hamdettiğinde ona يَرْحَمُكَ اللَّهُ diyerek duada bulunun. Hapşıran kişi Allah'a hamdetmeyecek olsa ona dua etmeyin"**[6]

Enes b. Malik *(Allah onlardan razı olsun)*'den rivayete göre **Peygamber Efendimiz** *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)***'in yanında iki kişi hapşırmış. Efendimiz birine dua etmiş, diğerine dua etmemiş. Bunun üzerine Efendimize; "Ey Allah'ın Resulü, iki adam hapşırdı birine duada bulundunuz diğerine dua etmeyi terk ettiniz" diye suâl edilince Efendimiz; duada bulunduğum, hapşırdığında Allah'a hamdetti, bu ise Allah'a hamdetmedi diyerek cevap vermiştir.**[7]

Günümüzdeki Müslümanlar bu konuda bilgisiz olduklarından hapşırdıklarında Allah'a hamdetme yerine başka şeyler söylediklerinde onları uyarmamız gerekir.

- Hapşırması nezle emsali bir hastalıktan dolayı olan kişi üç kereden fazla hapşırdığında şöyle ki; bu kişi birçok defa hapşıracağından yanındakilerin her defasında يَرْحَمُكَ اللَّهُ diyerek duada bulunmaları meşakkatli olur. Şu kadar var ki; her ne kadar böyle bir kimsenin yanında bulunanlar bu şekilde karşılık vermeyecek olsalar da "Allah sana afiyet versin, Allah sana şifa versin" emsali haline uygun bir şekilde duada bulunmaları güzel olur.

- Hapşıran kişi gayrimüslim ise Ebu Burde'den rivayete göre babası şöyle demiştir: Yahudiler Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)*'in kendilerine; "Allah size rahmet etsin" demesini umarak yanında hapşırdıklarında Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)*; **"Allah size hidayet versin, akıllarınızı ıslah eylesin"** derdi.[8]

• Cuma namazında hutbe esnasında hapşıran kişiye zira hutbe esnasında konuşmak yasaklanmıştır. İmam Mâlik *(Allah ona rahmet etsin)* ***el- Muvattâ*** adlı eserinde Ebu Hüreyre *(Allah ondan razı olsun)*'den şu hadis-i şerifi nakletmiştir:

Ebu Hüreyre *(Allah ondan razı olsun)***'den Peygamber Efendimiz** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)***'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: İmam, Cuma günü hutbe irat ederken** (yanındaki) **arkadaşına "sus" dersen sen de lağv** (boş iş) **yapmış olursun.**[9]

Hapşıran kişi, kendisine duada bulunan kişiye dua ile karşılık vermesi vaciptir. Bu karşılık hidayet ve kalplerin ıslahını istemek manasında olan يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ şeklinde olabileceği gibi يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ diyerek kendisinin ve karşısındakinin affını Allah'tan talep etmek suretiyle de olabilir.

Ebu Hureyre'den rivayete göre Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur: **"Biriniz hapşırdığında Elhamdülillah desin.** Yanında bulunan **kardeşi veya arkadaşı da Yerhamukallah** (Allah sana rahmetiyle muamelede bulunsun) **desin. Ona Yerhamukallah dendiğinde o da Yehdikumullah ve yusliha baleküm** (Allah sizi hidayet üzerine kılsın ve kalplerinizi iyi eylesin) **desin"**[10]

Ebu Abdurrahman dan rivayete göre Abdullah b. Mesut şöyle demiştir: **"Biriniz hapşırdığında "Elhamdülillah" desin. Yanındakiler "Yerhamukallah" desin. Hapşıran kişi kendisine yapılan duaya; "Yeğfirullahu lena veleküm"** (Allah sizi de bizi de affeylesin) **diyerek mukabelede bulunsun."**[11]

Bu iki sığayı cem ederek de duada bulunulabilir.

İmam Malik, Nafi'den yaptığı rivayete göre Abdullah b. Ömer hapşırıp kendisine "Yerhamukallah" dendiğinde "Yerhamunallahu ve iyyakum ve yeğfiru lena ve leküm" (Allah bize ve size rahmet eylesin, bizi ve sizi bağışlasın) derdi.[12]

Müslüman etrafında olup bitenlere duyarsız olmamalıdır. Günümüzde hapşıran kişiye "çok yaşa" "sende gör" emsali İslami olmayan sözlerin söylenmesine usulü çerçevesinde tepki göstermek gerekir. Aksi durumda bizden sonra gelecek nesiller bunları "Allah muhafaza" İslami bir kültür olarak kendisinden sonraki nesillere aktaracaklardır.

Rabbim cümlemize Kur'an ahlakı ihsan eylesin. Âmin.

İSMAİLAĞA FIKIH KURULU

Dipnotlar

1 Ali İmrân Suresi 191

2 El-Mevsuatu'l-Fıkhiyye el-Kuveytî

3 Ebu Davut; kitabu'l-edep, bab: fi'l-atas

4 Buharî; kitabu'l-edep, bab: ma yustahabbu mine'l-utas…

5 Buharî; kitabu'l-cenaiz, babu'l-emri bi't-tiba'il cenâiz

6 Sahihu'l-Müslim; Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekâik, bab: teşmitu'l-atiş…

7 Ebu Dâvûd, kitabu'l-edep, bab: fi men ye'disu velem yehmed…

8 Ebu Dâvûd, kitabu'l-edep, bab: keyfe yeşmutu'z-zimmî

9 El-Muvatta 232

10 Buharî; kitabu'l-edep, bab: iza atasa keyfe yuşmit…

11 Ebu Bekir İbn Ebî Şeybe, el-Musannef: 26520

12 Muvattâ Mâlik: 3543

RASÛLÜLLÂH (SALLÂLLÂHU ALEYHİ VE SELLEM)İN
ŞEREFLİ ATALARININ FAZÎLETLERİNİ BEYÂN EDEN
RİSÂLE-İ MÜNÎFESİ

NESEB-İ SERÎF

RİSÂLE-İ MÜNÎFESİ
1. CİLT

ÇIKTI



YENİ ESER

0212 435 10 58
www.herseybusepette.com



Amr İbni As *(Radıyallahü anha)*'dan rivâyet edilmiştir ki; "Resûlüllah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdu:

"Merhamet edenlere Rahman da merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin!" *(Tirmizî, "Birr ve Sıla", 16; Buhârî, "Edeb", 13)*

Abdullah İbni Abbas (Radıyallahu anhüma), Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)*'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

"Beş şey gelmeden önce beş şeyi ganimet bil: 1- **İhtiyarlığından önce gençliğin 2- Hastalanmadan önce sıhhatin 3- Fakirlik gelemden önce zenginliğin 4- Meşguliyet gelmezden önce boş vaktin 5- Ölmeden önce hayatın!"** *(Buhârî, Rikâk, 3; Tirmizî, Zühd, 25)*

Ebû Zer *(Radıyallahü anha)*'dan rivayet edildiğine göre Resûlüllah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdu:

"Din kardeşini güler yüzle karşılamaktan ibaret bile olsa, hiçbir iyiliği küçümseme." *(Müslim, Birr 144. Ayrıca bk. Tirmizî, Et`ime 30, Birr 45)*

Ebû Hüreyre *(Radıyallahu anh)*'dan rivayet edildiğine göre Resûlüllah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdu:

"Bir kimse karısına kin beslemesin. Onun bir huyunu beğenmezse, bir başka huyunu beğenir." *(Müslim, Radâ' 61)*

Enes İbni Mâlik *(Radıyallahu anh)*'dan rivâyet edildiğine göre Resûlullah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* (çocuğunun) mezarı başında (bağıra-çağıra) ağlayan bir kadının yanından geçerken ona:

- **Allah'dan kork ve sabret!** buyurdu. Kadın:

- Git başımdan; zira benim başıma gelen felâket, Senin başına gelmemiştir, dedi. Kadın Resûlüllah'ı tanıyamamıştı. Kendisine, Onun Allah'ın Resûlü olduğunu söylediler. Bunu duyar duymaz (özür beyân etmek üzere) Resûlüllah'ın huzuruna koştu:

- Sizi tanıyamadım, dedi.

Resûlüllah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* de:

- **Sabır dediğin, felâketle karşılaştığın ilk anda dayanmaktır,** buyurdu. *(Buhârî, Cenâiz 32, 43; Ahkâm 11; Müslim, Cenâiz 14-15. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cenâiz 23; Tirmizî, Cenâiz 13; Nesâî, Cenâiz 22)*

Selmân-ı Fârisî *(Radıyallahu anh)*'dan rivayet edildiğine göre, Resûlüllah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdu:

"Bir kimse Cuma günü gusül abdesti alır, elinden geldiği kadar temizlenir, ya kendi özel kokusundan veya evinde bulunan güzel kokudan sürünür ve evinden çıkar, iki kişinin arasına girmez, sonra üzerine farz olan namazı kılar, imam hutbe okurken susup onu dinlerse, o Cuma ile öteki Cuma arasındaki günahları bağışlanır." *(Buhârî, Cum'a 6, 19. Ayrıca bk. Dârimî, Salât 191; Muvatta, Cum'a 18)*

Abdullah İbni Abbas *(Radıyallahu anhüma)*'dan rivayet edildiğine göre, Resûlüllah *(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdu:

"Kalbinde Kur'an'dan bir miktar bulunmayan kimse, harap ev gibidir." *(Tirmizî, Fazâilü'l-Kur'ân 18. Ayrıca bk. Dârimî, Fezâilü'l-Kur'ân 1; Ahmed İbni Hanbel, Müsned, I, 223)*



Güldeste
Mustafa Özşimşekler

EMR-İ Bİ'L-MA'RÛF'U TERKETMENİN TEHLİKESİ -2-

İnsanlık tarihinde belâlara mâruz kalarak helak olan ve tarih sahnesinden silinip yok olan kavimler, kötülüklerin yayılmasına seyirci kalan, Emr-i bi'l-ma'rûf ve Nehy-i ani'l-münker'i terk eden kavimlerdir. Nitekim Kur'an-ı kerim'e baktığımızda, birbirini günah ve isyandan sakındırmayan nice kavimlerin azaba dûçar olduklarını ve neticede helâk olup gittiklerini görüyoruz.

Toplumda işlenen haramlar ve yapılan kötülükler karşısında toplumun diğer fertleri şayet bunu umursamaz ve duyarsız kalırlarsa, sâlih insanlar, aklı selim kimseler günah işleyen ve isyana bulaşanları uyarıp ikaz etmezlerse, onları iyiye ve doğruya teşvik edip kötülüklerden sakındırmazlarsa, işte o toplum için tehlike çanları çalmaya başlar. Yoksa, halkı iyi olup sulh ve ıslahtan yana olan, kendileri bozgunculuk yapmayıp, yapanlara da mâni olmaya gayret eden bir memleket halkını, Allah-u teala durup dururken haksız yere helâk etmez. Nitekim Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Rabbin, halkı iyi ve ıslah edici kimseler iken, o memleketleri haksız yere helâk etmez. *(Hud: 117)*

Fitne daha çıkmadan önlenmesi için İslamın vaz ettiği en önemli tedbirlerden biri "Emr-i bil maruf Nehy-i anil münker" müessesesidir. Gerek Kur'an-ı kerim'de, gerekse hadis-i şeriflerde bu husus üzerinde önemle durulmuş, bu işin ihmal edilmemesi için tekrar tekrar zikredilerek dikkat çekilmiştir. Bu önemli vazife yapıldığı takdirde çok büyük bir mükafata mazhar olunacağı beyan edilirken, terkedildiğinde ise toplumun helakine sebep olacağı ifade edilmiştir.

Emr-i bil maruf Nehy-i anil münker'i terk eden toplumların nasıl helâk edildiği, Allah'ın azâbının onları nasıl kuşattığı Kur'an-ı kerîm'de pek çok sûrede zikredilmektedir. Özellikle de, bir imtihan gereği olarak Cumartesi günü balık avlamanın kendilerine yasak edildiği **Sebt Kavmi**'nin kıssasında, bizim için pek çok ibretler vardır. Bu vesileyle Sebt Kavmi'nden kısaca bahsetmek yerinde olur:

İsrailoğullarından olan bu kavim Medine ile Şam arasında **"Eyle"** denen bir sahil kasabasında yaşıyor ve balıkçılıkla geçiniyorlardı. Cumartesi günleri onlar için ibadet günü olarak tahsis edilmiş ve ibâdet etmek dışındaki işler onlara haram kılınmıştı. Bir imtihan gereği olarak tüm hafta denizde bir tek balık bile olmuyordu ama balık tutmanın haram olduğu Cumartesi günü gelince denizde o kadar çok balık oluyordu ki, adeta suyun yüzeyi balıktan görünmez hale geliyordu.

Tabi şeytan bunlara vesvese verdi; **"cumartesi günü balık avlamaktan değil, toplamaktan men edildiniz"** diyerek onları kandırdı. Onlar da, şeytana uydular ve bu yasağı delmek için hile düşündüler. Hem balıkları avlamak hem de güya Cumartesi günü yasağına uymuş olmak için, akıllarınca şöyle bir uygulamaya başvurdular: Denize yakın yerlere havuzlar yaptılar, denizden de o havuzlara kanallar açarak, Cumartesi günü akın akın gelen balıkların kanallardan geçerek o havuzlarda toplanmasını sağladılar. Cumartesi günü geçtikten sonra da, havuzda biriken balıkları topladılar.

Böylece, güya kendilerince Cumartesi günü balık tutmamış oldular. Yani haram işlemek için kılıf uydurup bir takım hilelerle Allâh'ın yasağını delmeye çalıştılar.

Sebt Kavmi Üç Gruba Ayrıldı:

Birinci gurup; şeytanın vesvesesine kanıp Allah'ın emrine muhalefet ederek balık tuttular. Cumartesi günü havuzlarda biriken balıkları pazar günü topladılar ve bu balıkları hem yediler hem de sattılar.

İkinci grup ise; günaha bulaşmadılar ve balık da avlamadılar. Fakat haram işleyen ve isyana dalanları da uyarmadılar.

Onlara herhangi bir şekilde îkaz ve nasihatte bulunmayıp işlenen bu günahlara da göz yumdular. Yani, her ne kadar kendileri haram işlemseler de, Allah'ın yasağının çiğnenmesi karşısında sessiz kalıp sükût ettiler.

Üçüncü gruba gelince; onlar hem haram ve isyana bulaşmadılar. Hem de Cumartesi günü yasağını çiğneyenleri uyarıp ikaz ettiler. Emri bi'l-maruf mehy-i ani'l-münker görevlerini yerine getirdiler. Bununla birlikte, sükût edenlere de "tebliğ görevlerini yapmayıp sustukları için yanlış yolda olduklarını" söylediler.

Tabi, işlenen cürümlere sessiz kalıp sükût eden grup ise nasihat edenlere:

- Haramlara dalmış ve belaya müstehak olmuş kimselere niçin nasihat edip kendinizi yoruyorsunuz. Emeğinize yazık, diyerek onları bu işten vazgeçirmeye çalıştılar. Ama nasihat edenler:

- Biz, Cenâb-ı Hakk'ın huzûrunda mesûl olmayıp mâzûr olmak için böyle yapıyoruz!

diye cevap verdiler. Nitekim Allah-u teala bunu bize şöyle anlatıyor:

"İçlerinden bir topluluk: 'Allah'ın helak edeceği veya şiddetli bir azaba uğratacağı bir kavme niçin (boş yere) **öğüt veriyorsunuz?' dediler.** (Öğüt vereneler ise) **'Rabbinize bir mazeret** (beyan etmek) **için, bir de belki** (günah işlemekten) **sakınırlar diye** (nasihat ediyoruz) **dediler."** *(Araf: 164)*

Sûretleri Değişenler

Cumartesi yasağını çiğneyen günahkârlar iyice haddi aşıp isyan etmeye ısrarla devam edince, nasihat edenler (asilere gelen musibet kendilerine de isabet etmesin diye) aralarına duvar çektiler.

Sabah olunca diğer tarafa geçip yine onları uyarıyorlar, fakat akşam olunca kendi taraflarına geçiyorlardı. Bir sabah kalktıklarında duvarın arkasından hiçbir ses seda gelmeyince, onların başına bir felâketin geldiğini anladılar. O tarafa geçip baktıklarında, hepsinin suretlerinin değişip maymuna dönmüş olduklarını gördüler.

Günahta ısrar eden bu topluluk, İlâhî hükmü dikkate almadıkları için Allah tarafından böyle bir cezâya dûçâr olmuşlar, hem dünyada hem de ahirette bedbaht olmuşlardı. Nitekim Kur'an-ı kerim'de şöyle buyruluyor:

"Onlar nehyedildikleri şeyleri yapmaktan vazgeçmeyince, Biz de onlara 'hor ve zelil maymunlar olun' dedik." *(Araf: 166)*

Allah-u tela isyan edenlerin suretlerini bir gece içinde değiştirdi. Suretleri maymuna dönen bu kimseler, Allâh'ın emrine itaat edip bu beladan kurtulan akrabalarının yanında, hiçbir şey yiyip içmeden üç gün bu surette mahzun mahzun gezdiler. Üç gün sonra hepsi öldüler ve onlardan hiç kimse yaşamadı.

Kimler Kurtuldu?

Nasihat dinlemeyip isyana devam eden birinci grup helak oldu. Onlara nasihat edip emr-i bi'l-maruf yapan üçüncü grup ise kurtuldu. Nitekim âyet-i kerimede şöyle buyruluyor:

"Onlar, kendilerine yapılan nasihatleri unutunca, Biz o kötülükten nehyedenleri kurtardık. Ve zulmedenleri de, yapmakta oldukları fıskları sebebiyle şiddetli bir azap ile yakaladık." *(Araf: 165)*

Âyet-i kerime'de de ifade edildiği üzere, nasihat dinlemeyip isyana devam edenlerin helak olduğu, kötülükten nehyedenlerin ise kurtulduğu açıkça beyan ediliyor. Peki, haram işlemeyen ama isyan edenleri uyarmayıp sessiz kalan ikinci grubun durumu ne oldu?..

İmam Beğavî **"Mealimü't-Tenzil"** adlı eserinde şöyle zikretmektedir:

"Balık avlama yasağına uyan, fakat yasağa uymayanlara da herhangi bir ikazda bulunmayıp susanlar da, onlarla birlikte maymuna döndüler." Zira âyet-i kerime'de sadece **"kötülükten nehyedenleri kurtardık"** buyruluyor. Yani kötülük yapmayanlar değil, nehyedenler kurtuldu!.. Nitekim Mevla Teala, kötülükten vaz geçirmeye çalışmayan bu kimseleri şöyle zemmediyor:

"Onlar yaptıkları kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı." *(Maide: 79)*

Onlar, birbirlerinin yaptıkları kötülüklere karışmamayı, işledikleri günahlardan dolayı birbirlerini ikaz etmemeyi adet haline getirmişlerdi. Bir kimse suç işlerken veya bir zalim zulmederken, kendilerini uyarıp ellerini tutacak kimse ile karşılaşmazlardı. İşte bundan dolayı aralarında kötülükler, ahlaksızlıklar hızla yayıldı. Terör, kargaşa ve karmaşa yaygınlaştı. Emniyet ve huzur kalmadı. İşte onların bu tutumları, o kavmin helak olacağının habercisi oldu. Nitekim Mevla Teala bir âyet-i kerime'de:

"Sizden önceki devirlerde (insanları) **yeryüzünde fesad** (çıkarmak)**tan vazgeçirmeye çalışacak** (bu suretle onları helâk olmaktan kurtaracak) **faziletli kimseler bulunmalı değil miydi?.."** *(Hud: 116)* buyuruyor.

Yani, emr-i bi'l-ma'rûf yaparak toplumdaki fesadı önlemeye çalışan, yapılan rezillikleri kınayıp protesto edecek kimseler olsaydı, helak olmazlardı.

Peygamber Ameli Gibi Ameli Olsa Bile

Geçmiş devirlerde belâ ve musîbetlere mâruz kalan kavimlerin helâk olmasının en önemli sebeplerinden biri de, yeryüzündeki fitne ve fesada engel olmaya çalışan fazilet sahibi, sâlih kimselerin bulunmamasıdır. Tabi helak olmaktan kurtulmak için sadece sâlih kimselerden olmak yetmiyor, ayrıca halkı kötülüklerden men etmek, onları elden geldiğince ıslâh edip düzeltmek de gerekiyor. Nitekim bir keresinde ashâb-ı kirâm Peygamber Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*'e sordular:

- Ya Resûlellah! İçimizde sâlihler varken yine de helâk olur muyuz?

Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdular:

- Evet, eğer kötülük çoğalırsa!..

Bir defasında Peygamber Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*:

- Kendisinde peygamber ameli gibi amel eden on sekiz bin kişi bulunan bir belde halkına azabedildi, buyurdu. Bunu duyan Sahabe-i kiram:

- Ya Resûlellah! Bu nasıl olur? diye sorduklarında, Peygamber Efendimiz:

- (Onlar her ne kadar gece gündüz ibadete devam etseler de) **Allah için kızmazlar, iyiliği emretmez, kötülükten nehyetmezlerdi."** buyurdu.

Hadis-i şerifte ifade edildiği üzere, helâk edilen bu kavmin içinde peygamber ameli gibi amel eden kimselerin olması çok dikkat çekicidir. Yani bu kimseler gece namaz kılan, gündüz oruç tutan, ibadetlerini aksatmayan ve haramlara tevessül etmeyen kimselerdi ama bununla beraber işlenen günah ve isyanlar karşısında hiç kimseyi uyarmazlardı.

Etrafındaki insanlar, sele kapılan kütükler misali cehenneme sürüklenirken bu durum onların umurunda bile değildi. Adeta lisân-ı halleriyle; "aman canım milletten bana ne, Cehennemin dibine kadar yolları var!" diyerek, işlenen kötülüklere seyirci kalırlar, mani olmaya çalışmazlardı. İşte bu sebepten dolayı Allah-u Teala onların ibadetine ve duasına itibar etmeyip o karyeyi, onlarla beraber helâk etti. Nitekim Resûlüllah *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki Allah-u Teala, husûsî bir takım kimselerin yaptıkları kötülükler sebebiyle umum halka azab etmez. Ne zaman ki onlar aralarında kötülüklerin işlendiğini görür de, onu ikaz etmeye güçleri yettiği halde uyarıp ikaz etmezlerse, işte o zaman Allah-u Teala husûsî, umûmî (demeden) **hepsine birden azabeder."**

Demek ki, bir kimse namazlarını kılsa, ibadetlerini yapsa, hatta elinden tesbihini dahi düşürmese, fakat ailesini, akrabalarını ve etrafındaki insanları şayet uyarmıyor, işlenen bir takım günahlara sessiz kalıp onları ikaz etmiyorsa mesûliyetten kurtulamıyor. Nitekim bizleri ikaz mahiyetindeki bir hadisi şerifte Resülüllah *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Nefsim Kabza-i Kudretinde olan (Allah-u teala'y)**a yemin ederim ki, ya iyiliği emredip kötülükten men edersiniz; yada yakında Allah sizin üzerinize Kendi tarafından bir azap gönderir. Sonra siz Ona dua edersiniz de dualarınız kabul edilmez."** *(Tirmizi, Fiten, 9)*

Doğru Yolda Olana, Sapıtan Kimse Zarar Verebilir Mi?

Belki bazılarımız şöyle düşünüyor olabilir: "Eğer ben doğru yolda isem ve ibadetlerimi de aksatmıyorsam, o takdirde

günah işleyenlerin ve doğru yoldan sapanların bana ne zararı olabilir? Ayrıca Rabbimiz bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:

"Ey İman edenler! Siz kendinize bakınız. Siz doğru yolda olunca sapıtan kimse size zarar veremez." *(Maide: 105)*

Şayet böyle düşünen kardeşlerimiz varsa, bu âyetin manasını yanlış yorumlayıp Emr-i bi'l-ma'rûf ve Nehy-i ani'l-münker'i terk ederek, nemelâzımcılık etmemelidir. Zira bu âyet-i kerime'yle alakalı olarak Hz. Ebu Bekir *(Radıyallahü anh)*'ın meşhur bir hutbesi vardır. Bu meseleyi **Kays İbn-i Ebi Hazim** *(Radıyallahü anh)* şöyle anlatmıştır:

"Bir kere Ebu Bekir *(Radıyallahü anh)* hutbeye çıkıp Allah-u Tealaya hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

- Ey İnsanlar! Siz; **"Ey İman edenler! Siz kendinize bakınız. Siz hidâyet üzere olduğunuz zaman sapıtan kimse size zarar veremez."** âyetini okuyorsunuz. (Ve iyiliği emretmeyi, kötülüken menetmeyi bırakıyorsunuz.) Halbuki biz Resûlüllah'dan şunu işittik:

"Şüphesiz insanlar kötü bir şeyi görüp de men etmedikleri zaman, Allah'ın onlara umûmî bir ceza vermesi çabuklaşır (veya yaklaşır)"

(Ebu Davud, Melahim 17, İbni Mace, Fiten: 20)

Dolayısıyla bir kimse üzerine düşen tebliğ görevini yerine getirirse, o zaman elbette sapıtanların dalaleti o kişiye zarar vermez. Fakat tebliğ ve davet bırakılıp nemelâzımcılık yapılırsa, bu da ayrı bir günah olduğunda şüphe yoktur. Bu durumda o kimse de günahkâr olacağından, günahkârlara gelen belanın ona da isabet etmesi muhtemeldir. Onun için hiç kimse bu âyetin manasını yanlış yorumlayıp emr-i bil marufu terk etmemelidir.

Ayrıca, âyet-i kerimede; **"siz hidâyet üzere olduğunuz zaman sapıtan kimse size zarar veremez."** buyuruluyor. Bu durumda Emr-i bi'l-marûf'u terk eden kimse, zaten kendisi hidâyet üzere sayılmayacağı için, sapıtanların zararından da uzak kalamayacaktır.

O halde bu âyet-i nasıl anlamak gerekir?

Şöyle ki: Siz Emr-i bi'l-ma'rûf ve Nehy-i ani'l-münker yaparak hidâyet üzere bulunursanız, velev ki insanlar yaptığınız uyarı ve nasihatlere uymasalar da, başkalarının isyan ve günahı (işte o zaman) size zarar veremez. Çünkü siz tebliğ görevinizi yaptığınız için sorumluluktan kurtulmuş oluyorsunuz. Nitekim **Said İbni Müseyyeb ve Huzeyfe** *(Radıyallahü anhüma)* bu âyet-i kerime'ye şöyle mana vermişlerdir:

"Siz iyiliği emredip kötülüğü menetmek suretiyle hidâyet üzere olursanız sapıtanlar size zarar veremez."

Rivayet edildiği üzere, bir kimse Hz.Ömer *(Radıyallahü anh)*'a geldi ve:

- Ben iki haslet dışında bütün iyi amelleri işliyorum, dedi. Hz. Ömer ona:

- **O iki haslet nedir?** diye sordu. O kimse:

- İyiliği emretmek, kötülükten de nehyetmek, diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer ona dedi ki:

- Muhakkak sen, İslamın en büyük hisselerinden ikisini giderdin. Artık Allah-u Teala dilerse seni affeder, dilerse sana azab eder."

"Her Koyun Kendi Bacağından Asılır."

Bu söz, "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" sözünden farklı değildir. Evet, her koyun bacağından asılır ama bu durum dünyada değil ahirettedir. Nitekim Rabbimiz:

"Hiçbir günahkâr, başka bir günahkârın yükünü yüklenmez." *(İsra: 15)* buyuruyor. Yani ahirette herkes kendi günahından sorumlu olur ve dünyada işlediği günahın cezasını orada çeker.

Fakat dünyada ise durum farklıdır. Her koyun kendi bacağından asılsa bile, onun etrafa yaydığı kokunun bütün mahalleye zararı olur. Nitekim bununla alakalı olarak Behlül Dânâ Hazretleri'nin ibret dolu şöyle bir menkıbesi vardır:

Behlül Dânâ, evliyâullahtan olan Allah delisi meczub bir zat idi. O insanlara tebliğ ve davette bulunurdu. Çarşıda, pazarda, karşılaştığı herhangi bir ortamda insanlara nasihatler eder, onları haramlardan sakındırmak, yapılan kötülükleri engellemek için ikaz ederdi. Tabi bu durum bazılarını rahatsız ediyordu. Onu tersleyip; "bizi ikaz edip durma. Her koyun kendi bacağından asılır, bizden sana ne!" diyorlardı.

Bir zaman sonra bazı kimseler zamanın halifesi Harun Reşid'e gidip:

"Sultanım, Behlül'ün uyarıları bizi rahatsız ediyor. Bizi ikaz edip durmasın, kendi hâlimize bıraksın. Hem her koyun kendi bacağından asılır, bizden ona ne!" diyerek şikayet ettiler.

Bu şikâyetler üzerine Harun Reşid, Behlül Dânâ'yı çağırtıp halkın bu şikayetlerini kendisine iletti. Kimseye karışmaması ve bir şey söylememesi konusunda da ikazda bulundu. Behlül Dânâ, halifenin bu ikazına hiç cevap vermeden huzurdan ayrıldı. Sonra gidip bir koyun aldı ve onu kesti, dersini yüzüp bacağından evinin tavanına astı.

Böylece aradan birkaç gün geçti. Tabi, yaz mevsimi olduğu için havanın da sıcak olması sebebiyle tavana asılan hayvan kısa zamanda kokmaya başladı. Bozulan etin ağır kokusu her geçen gün daha da arttı ve bütün mahalleyi sardı. Öyle ki, insanlar mahallede bu ağır kokudan dolayı duramaz hale geldiler.

Mahalle halkı bunun sebebini araştırınca meseleye vakıf oldular. Ve derhal Harun Reşid'e gidip tekrar şikayet ettiler:

- Sultanım bu Behlül herhalde delirmiş. Baksana koyunu bacağından evin tavanına asmış ve bütün mahalleyi leş gibi kokutmuş. Kötü koku sebebiyle mahallede duramaz hale geldik!

Harun Reşid, tekrar Behlül Dânâ'yı çağırtıp şikayetleri kendisine bildirdi. Ve niçin böyle yaptığını sordu. Zaten bu soruyu bekleyen Behlül Dânâ hazretleri şu cevabıverdi:

- Ey Halife! Bunlar; "her koyun kendi bacağından asılır" demiyorlar mıydı, bundan mahalle halkına ne?

- İyi de, bütün mahalleyi koku sarmış, insanlar bundan çok rahatsız olmuşlar.

- Ben de zaten onlara bunu anlatmak istedim. Her ne kadar, her koyun kendi bacağından asılıyorsa da, kokusu bütün çevreyi rahatsız edip herkese zarar veriyor. Aynı şekilde bir kötünün de zararı sadece kendine değil tüm çevresine oluyor.

Hulâsa-i kelâm;

İşlenen bir takım günah ve kötülükler karşısında vurdumduymaz bir tavır takınanlar, **"Bana dokunmayan yılan bin yaşasın"** diyerek, tabiri caizse etliye-sütlüye karışmayanlar unutmasınlar ki, o dokunulmayan zulüm yılanları zamanla büyür, ejderha olur ve bir gün gelir sadece sana-bana değil herkese dokunur.

Fi emanillah!

Bir Sahâbîyi Tanıyalım

CÜVEYRİYE BİNTİ HÂRİS

(Radıyallâhü Anhâ)

- 1. Bölüm -

Peygamber Efendimiz'in hanımlarından, müminlerin annesi...

Huzaa Kabilesi'nin Beni Mustalik kolunun reisi olan Haris ibni Ebî Dırar'ın kızı. Asıl adı **Berre** idi. Daha sonra Peygamber Efendimiz ismini **Cüveyriye** olarak değiştirdi.

İlk evliliğini amcasının oğlu Müsâfi ibni Safvan ile yaptı. Hicretin beşinci yılında da Beni Mustalik savaşında kocası öldü, kendisi de İslam ordusuna esir düştü. Daha sonra iman edip İslâm ile şereflendi ve Rasûlüllah *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*'e zevce oldu.

Bu olay şöyle gerçekleşti:

Medine'de kurulan İslâm devleti gün geçtikçe büyüyor, Müslümanların sayısı her geçen gün artıyordu. Müşrikler bu durumu bir türlü hazmedemiyorlar ve İslâm nurunu söndürebilmek için çareler arıyorlardı.

Bunlardan biri de Beni Mustalik Kabilesi'nin reisi olan Hâris ibni Ebî Dırar idi ve o da, kendince bir takım hazırlıklar içindeydi. Yahudi kabilelerinden bazılarını etrafına toplayarak bir ordu kurmayı ve müslümanlara karşı savaşmayı plânlıyordu.

Bu maksadını gerçekleştirmek için de, Hendek Savaşı öncesinde bir takım görüşmeler yapmaya, bununla birlikte müslümanlara karşı savaşmak için binek ve silâh temin etmeye başladı.

Peygamber Efendimiz, Mustalikoğulları'nın Müslümanlara saldırmak üzere yaptığı bu hazırlıklardan haberdar oldu ve bu durumu ashabın ileri gelenleriyle istişare etti.

Yapılan istişare neticesinde; onlar Müslümanlara saldırmadan önce, bir askeri kuvvetle yola çıkıp Beni Mustalik kabilesi üzerine sefer yapılmasına karar verildi.

Sevgili Peygamberimiz 700 kişilik bir ordu hazırlayıp yola çıktı. Bunlardan otuz kadarı sûvârî, geri kalanı ise piyâde idi. İslâm ordusu bu fitne ateşini yerinde söndürebilmek için süratle hareket etti ve Mustalikoğulları'nın topraklarına girdi. **"Kudeyd"** bölgesinde **"Müreysî Kuyusu"** başında karargâhını kurdu.

Hiç beklemedikleri bir anda müslümanları karşılarında bulan Mustalikoğulları ne yapacaklarını şaşırdılar.

Çünkü hazırlıksız yakalanmışlardı. Peygamber Efendimiz ani bir baskınla onların hepsini kılıçtan geçirebilirdi ama maksadı kan dökmek değil, onların kötülüklerine ve Müslümanlara karşı yapacakları saldırıya engel olmaktı. Tabi onların hidâyete gelip iman etmesi ise Efendimizi daha çok sevindirirdi

Bu sebeple, Resûlüllah *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*, onları İslâm'a davet etmesi için önce Hz. Ömer *(Radıyallahü anh)*'ı gönderdi. Fakat onlar bu davete icabet etmek bir kenara, oklarıyla saldırarak karşılık verdiler ve böylece savaşı başlatmış oldular.

Aralarında geçen kısa bir muharebe ve şiddetli bir çarpışma sonucunda Müslümanlar kesin bir zafer elde ettiler.

Mustalikoğulları'nın erkek ve kadınlarının çoğu bu savaşta esir alındı. Reisleri Haris ibni Ebî Dırar kaçmaya muvaffak oldu. Peygamberimizin amansız düşmanlarından olan Musafi b. Safvan ise bu savaşta öldürüldü, böylece eşi Berre / Cüveyriye dul kalmış oldu. Ve o da esirler arasındaydı.

Bu savaşta birçok ganimet ele geçirildi. Deve, sığır ve davarlarına ganimet olarak el konuldu. Ele geçirilen yüzlerce esir Medine'ye götürüldü ve bu esirler gazveye iştirak eden gazilere ganimet olarak dağıtıldı. Hz. Cüveyriye, ganimet taksiminde Ensardan **Sabit b. Kays b.** Şemmas *(Radıyallahü anh)*'ın hissesine düştü.

Esaret Ona Göre Değildi

Hz. Cüveyriye asil bir aileden geldiği ve kabile reisinin kızı olduğu için cariye olarak kalmak istemedi ve fidye karşılığında hürriyetine kavuşmak istediğini söyledi.

Sabit bin Kays bu teklifi kabul ederek onunla mükâtebe yoluyla anlaştı. Kurtulmalık akçesi olarak dokuz ukiyye altın tespit edildi.

Eğer bu parayı temin edip ödeyebilirse esaretten kurtulup hürriyetine kavuşacaktı.

Kabilesi olan Mustalikoğulları'ndan bazıları, savaştan sonra Medine'ye gelip fidyelerini vererek yakınlarından esir düşenleri birer ikişer kurtarıyorlardı ama Hz. Cüveyriye'yi kurtarmak için henüz kimse gelmemişti. Babası ne zaman gelir, kendisini ne zaman kurtarır belli değildi...

O, kavmi içinde kıymetli ve itibarlı bir konumdayken şimdi esir düşmüştü. Esaret ona çok ağır ve çok zor geliyordu. Fakat babasının gelip kendisini kurtaracağından da ümidini kesmeye başlamıştı.

Bir an önce kurtulmalık akçesini ödeyip bu durumdan kurtulmak istiyor ve bunun için çareler arıyordu. Ancak bu parayı ödeyebilecek durumda da değildi.

Derdini anlayabilecek ve kendisine yardım edebilecek kim olabilir, diye düşündü. Ve ancak Resûlüllah'ın kendisine yardım edebileceği kanaatine vardı.

Çünkü Resûlüllah'ın dillere destan merhameti, dürüstlüğü ve cömertliğine düşmanları bile gıpta ediyordu.

Resûlüllah'ın huzuruna çıkarak O'nun derin anlayışına sığınıp derdini anlatmaya karar verdi. Bütün cesaretini toplayıp geldi, son derece asil bir tavırla Efendimize müracaat etti ve şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Ben Mustalikoğulları'nın reisi olan Hârisin kızıyım. Fakat başıma gelen musibet Sizin de malumunuz. Ben Sabit b. Kaysın hissesine düştüm. Beni azad etmesi için kendisiyle mükâtebe anlaşması yaptım. Şayet kurtulmalık akçesini ödersem serbest kalacağım. İşte bu konuda Sizden yardım talep etmeye geldim.

Esaretten Saadete

Peygamber Efendimiz, bu asil kadının esaret zilletinden kurtulmak için yaptığı bu çırpınışa duyarsız kalmayacaktı. Efendimiz aynı zamanda İslâm düşmanı Mustalikoğulları Kabile'sini İslâm'a ısındırmak için de bir fırsat gözetiyordu. Dolayısıyla Hz. Cüveyriye'nin bu talebi, bu kabilenin iman etmesine vesile olması yönünden iyi bir fırsat olabilirdi. Arapların geleneğinden faydalanarak onlarla akrabalık bağı kurabilir, böylece İslam'a yönelmelerine vesile olabilirdi.

Hz. Cüveyriye'nin bu talebine karşı Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

- Senin için bundan daha hayırlı olanı yok mudur?

- Bundan daha hayırlısı ne olabilir?

- Senin kurtulmalık akçeni ödemem ve seni zevceliğe kabul etmemdir.

Hz. Cüveyriye, hiç beklemediği bu teklifi duyunca adeta sevincinden havalara uçtu... Kölelik esareti sebebiyle kaybolup gideceğini düşünürken öyle bir teklifle karşılaşıyordu ki, kolay kolay herkese nasip olmayacak büyük bir bahtiyarlıktı... Ne büyük bir devlet konuyordu başına…

Esaretten kurtulup hürriyetine kavuştuğu gibi, böylesine büyük bir şerefe de nâil olacaktı. Zira Allah Resûlü'nün hanımı ve Müminlerin annesi olacaktı.

Bu teklif karşısında bir an kendi âlemine daldı. Bu savaştan üç gün önce gördüğü rüyasını hatırladı. Rüyasında Medine'den doğup yükselen Ay, kendi koynuna düştüğünü görmüştü. Demek gördüğü rüyanın tevili buydu…

Hiç tereddüt etmeden, nazlanmadan hemen teklifi kabul etti ve dedi ki:

- Eğer beni bu şerefe nâil ederseniz, şüphesiz benim için bundan daha hayırlı bir devlet ve saadet olamaz!

Peygamber Efendimiz, Sâbit b. Kays *(Radıyallahü anh)*'a haber gönderip durumu kendisine arz etti. Hz. Cüveyriye'yi kendisinden istedi. Sâbit b. Kays tereddüt etmeden "Babam anam sana feda olsun yâ Resûlallah! Sana onu bağışladım!" dedi. Peygamber Efendimiz kurtulmalık akçesi olan parayı ödeyerek, onu hürriyetine kavuşturdu.

Böylece Peygamber Efendimizin yardımıyla esâretten kurtulan Hz. Cüveyriye, daha sonra kelime-i şehâdet getirerek İslâm ile şereflendi.

Hz. Cüveyriye'nin müslüman olmadan önceki ismi **"Berre"** idi. "Kendini beğenmek, temize çıkarmak" manasına gelen böyle isimler almayı hoş karşılamayan Peygamber Efendimiz, onun ismini **"cariyecik, kadıncık"** manasına gelen Cüveyriye ile değiştirdi.

Aynı şekilde Hz. Zeynep binti Cahş'ın ismi de Berre iken, Peygmaber Efendimiz onun ismine de değiştirmişti.

DEVAM EDECEK



"HER ÖĞRENCİYE BİR KURAN-I KERİM"

BİR ADET
KURAN-I KERİM HEDİYESİ
20₺
@ahiddernegi

KUTSAL EMANETLER YETİMLER ONLAR ARTIK BİRER HAFIZ

Sana **Allah** yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: **"Hayır olarak ne harcarsanız o, ana-baba, akraba, yetimler, fakirler ve yolda kalmışlar içindir. Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir."** (Bakara - 215).

ماشاء الله



DETAYLI BİLGİ İÇİN
+90 553 146 95 51

@ahiddernegi

AHİD
AKDENİZ HAYIRLI İLİMLER VE İSLAMİ YAYMA
SOSYAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

KUVEYT TÜRK

Hesap Adı	: AKDENİZ HAYIRLI İLİMLER ve İSLAMI YAYMA DERNEĞİ
Şube	: AKDENİZ SANAYİ ŞUBE
Hesap No	: 94035876
IBAN	: TR73 0020 5000 0940 3587 6000 01

SAFLAR AYNI FAKAT NİYETLER FARKLI

Uhud Savaşı sırasında düşman saflarını birbirine katan ve savaş esnasında büyük maharetler gösteren bir kimse vardı; **"Kuzman"**

Onun bu cengaverliğini Peygamber Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*'e haber verdiklerinde şöyle buyurdu:

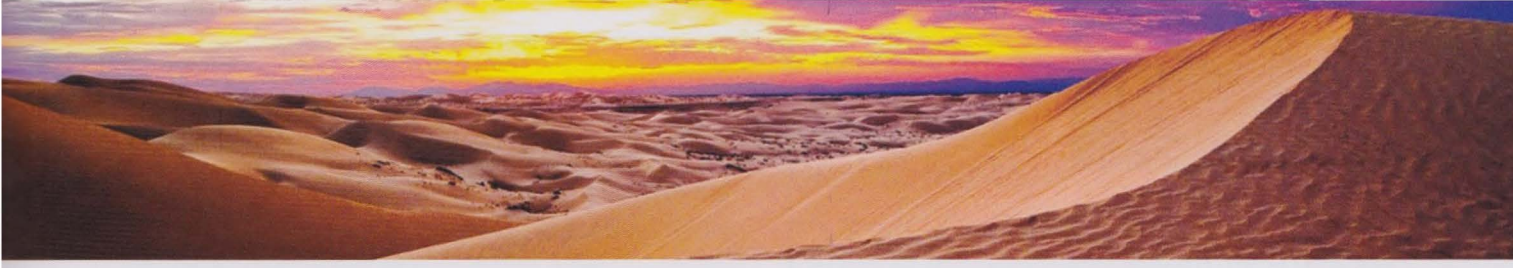
- İnsanlardan bazıları vardır ki, dışardan görünüşe göre cennet ehline yaraşan hayırlı işler yaparlar. Halbuki onlar (niyetleri sebebiyle) **cehennemliktirler.**

Sahabe-i kiram çok şaşırmıştı. Çünkü Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*, İslam Ordusu saflarında yer alan ve müşrik askerlerini adeta darmadağın eden bu adamın cehennemlik olduğuna işaret ediyordu. Hiç şüphe yok ki, Peygamber Efendimiz'in her sözünde nice hikmetler vardı.

Savaş tüm hızıyla devam ederken bir saldırıya maruz kalan **Kuzman**, aldığı ağır bir darbenin etkisiyle yaralanıp olduğu yere yığıldı. Yarası çok ağırdı... Bu tür yaralar, insana çok acı ve eziyet veren hatta genelde öldüren yaralardı. **Kuzman** bunu çok iyi biliyor, tedavi edilme imkanı olsa bile kurtulma ümidinin kalmadığını düşünüyordu.

Onun yaralanıp yere yıkıldığını gören **Katade b. Numan** *(Radıyallahü anh)*, hemen onun yanına geldi ve dedi ki:

- Ne mutlu sana Kuzman Cennete gideceksin! Allah yolunda şehid oluyorsun!



Kuzman acılar içinde kıvranırken hayretle Katade b. Numan'a baktı ve inleyerek:

- Şehâdet mi dedin?! Benim maksadım o değildi ki! diye cevap verdi.

Katade b. Numan çok şaşırmıştı. Bu adam neler söylüyordu böyle? İslamın var olma

mücadelesinin verildiği böyle bir can pazarında, şehâdet için değilse ya ne için savaşmıştı bu adam?..

Hidayetten Nasipsiz Kuzman devam etti:

- Ben İslam'ın muhafazası için değil, Kureyşlilerin Medine'deki hurmalıklarıma zarar vermesini önlemek için sizlerle aynı safta savaştım.

Katade b. Numan *(Radıyallahü anh)* bunları duyunca Kuzman denen bu adamdan öylesine nefret etti ki. Hayretler içinde yerinden kalktı ve onu kaderiyle baş başa bırakarak oradan ayrıldı.

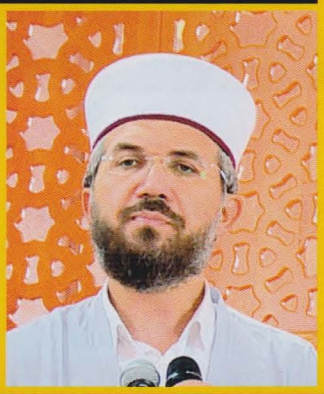
Bu arada Kuzman yarasının acısına tahammül edemeyecek raddeye gelmişti. Bu acıya daha fazla sabredemedi ve kılıcına uzanıp aldı. Tüm gücünü toplayarak karnına sapladı. Böylece Kuzman elim bir akıbetle intihar ederek ölüp gitti.

Ashab-ı kiram onun bu durumunu ve akıbetini öğrendiklerinde, Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*'in sözünü hatırladılar. Peygamber Efendimiz'in, Kuzman hakkındaki haberi doğru çıkmış, o hayatını cehennemliklere yaraşır şekilde sona erdirmişti.

Kuzman denen adam müslümanların safında yer alıp müşriklere karşı savaştığı halde, cehenneme gidiyordu. Hemen yanı başındaki İslam mücahidi ise şehit olmuş, adeta kanat çırparak cennetlere uçuyordu. Saflar aynı, yapılan mücadele de aynı fakat gittikleri yer tamamen farklıydı...

Çünkü niyetleri farklı olduğu için, gittikleri yer de farklı oldu. Zira Efendimiz *(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)* bir hadise şerifte şöyle buyurmuştu:

"Ameller ancak niyetlere göredir."



DOĞU TÜRKİSTAN İSLÂM DEVLETİ[1]

DR. İHSAN ŞENOCAK

Âlem-i İslam bugün büyük bir kuşatma altında… İki asırdır ideolocyalarda kuşatmayı yaracak çâreler arıyoruz, yenildikçe yeniliyor, ezildikçe eziliyoruz. İz de belli, yol da, lâkin biz Allah Rasulü'nün ﷺ değil de, düşmanlarının izinde çâre arıyoruz.

Kardeşlerim!

Bu Ümmet tarihindeki bütün kuşatmaları Asr-ı Saadetteki ruh ve manadan ilham alarak yardı. İmam-ı Malik buyuruyor ki: "Bu ümmetin selef-i salihini ne ile salaha erdiyse, sonra gelenlerinin salahı da ancak ve ancak aynı şekilde olacaktır."

O halde Gazze gibi, Şam gibi, Bağdat gibi Doğu Türkistan da, Nebevî hareket esas alınarak kurtulacaktır.

Bize Allah Azze ve Celle Yeter!

Peygamber-i Ekber ve ashabını da kuşatmışlardı.. İnsanlar diyorlardı ki: "Müşrikler, münafıklar, dinsizler kopup geldiler… Aynı safta durup geldiler… İslam'ı ortadan kaldırmaya, Ümmet'in kızlarının çarşafını çiğnemeye geldiler. Onlardan korkun."

Lakin Peygamber *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashabının imanı dağlar gibi kükredi ve dediler ki: "Hasbunallahu ve ni'mel vekil (Allah bize yeter ve o ne güzel vekildir)."[2]

Şimdi Urumçi'de, Kaşgar'da Kaşgarlı Mahmud'un çocukları diyorlar ki: "Ey 1 milyar 800 milyonluk Âlem-i İslam! Siz dursanız, korksanız, sessiz kalsanız da, biz Bedir, Uhud, Hendek'te Allah Rasülü'nün ardında duran ashabı gibi haykırıyoruz: 'Hasbunallahu ve ni'mel vekil!' Çin zaliminin tüm silahlarına, tanklarına, toplarına, tüfeklerine karşı 'Bize Allah Azze ve Celle yeter!!'"

"Yuh Olsun Size!"

Sizler ey Ümmet'in en doğusunda, yalnız başına Çin zindanlarında Çağdaş Nemrud'a karşı direnenler! Siz Ey Doğu Türkistan'ın Muazzez Evlatları! Siz ki; Çin eşkiyasının, Çin haydutlarının, Çin Seddi ile durduramadığı kahramanların evladısınız. Siz ki Hazreti İbrahim *(Aleyhisselâm)* gibi Kur'an-ı Hakîm'in şu âyetini dünyaya ilan ediyorsunuz "أُفٍّ لَّكُمْ Size de, Allah'ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeylere de yuh olsun!"[3]

"Ey Çin! Senin karada orduların, denizde donanmaların olsa da bu kahraman millet susmayacak! Haykırıyorlar, haykıracağız: أُفٍّ لَّكُمْ...! Ey Mao'nun çocukları! Size de, taptıklarınıza da, ilahlarınıza da yuh olsun..!"

Bedr'i Hatırlatan Sarıklar

Kardeşlerim! Kur'an-ı Hakim bize yol gösteriyor. Nereden gideceğiz, yol haritamız ne olacak, kıyamımız, kıvamımız nasıl olacak, yarınlarımızı Kur'an-ı Kerîm aydınlatıyor. İşgal altındaki Doğu Türkistan İslam Devleti'nin âlimlerinin, kumandanlarının, mübarek ecdadınızın resimlerini gördünüz... Cübbeleriyle, sarıklarıyla ve onların yolunu takip eden torunları küçük hafızlar, hafizeler... O dedelerini unutmayınız! Onların sarıkları, onların cübbeleri Allah'ın inayetiyle Pekin'deki Allah ve Rasül düşmanlarına yüz tane uçaktan daha fazla korku veriyor... Çünkü o sarıklar, o cübbeler onlara Bedr'in kahramanlarını hatırlatıyor.

Allah ve Rasulü ﷺ Ne Vaadettiyse O Haktır

Allah Rasulü'nün ﷺ ashabına, "Bırakın bu davayı, münafıklar, yahudiler, müşrikler, kafirler hep aynı safta... Siz onlarla mücadele edemezsiniz. Vazgeçin İslam davasından; çıkarın çarşaflarınızı, çıkarın sarıklarınızı!" dediler.

Allah Rasulü'nün ﷺ öğrencileri ise Hendek muhârebesinde, küfrün müttefik güçlerine karşı, "Bu Allah ve Rasülü'nün bize vaad ettiği şeydir ve Allah da Rasülü de doğru söylemiştir."[4] dediler.

Allah Rasulü ﷺ elbette doğru söyledi. Eğer biz imana, İslam'a sadakat gösterirsek bütün dünya karşımızda olsa, küfür her taraftan kuşatsa da zafer bizimdir, istikbal İslam'ındır.

Siz ey ümmetin Doğu Türkistanlı kızları! Anneleriniz mağaralarda sizlere Kur'an-ı Hakim'i ezberletti, sizi Türkiye'ye Dîn-i Mübin-i İslam'ı öğrenip yaşamanız için gönderdiler. Sizler de örtülerinizi, çarşaflarınızı çıkarmaz, analarınızın yoluna sadakat gösterirseniz Doğu Türkistan'ın Fatihlerinin, akıncılarının anneleri olma şerefine nail olacaksınız Allah Azze ve Celle'nin izniyle.

Urumçi'ye Doğru

Allah Rasulü ﷺ Mekke-i Mükerreme'den gözünden yaşlar boşalarak ayrılmıştı lakin sekiz yıl sonra Fetih Suresi'ni okuyarak Mekke'ye girdi. Sizler de Allah'ın inayetiyle, Alem-i İslam'ın farklı noktalarından, bütün bir ümmetle beraber "Allah-u Ekber!" diyerek, Fetih Suresi'ni okuyarak Urumçi'ye, Kaşgar Dağları'na döneceksiniz.

Size diyecekler ki, "Ruslar bir taraftan, Çin diğer taraftan saldırdı, Türkistan İslam Devleti'ni yıktılar.... İşgal yüz yıla yaklaştı, hâlâ Türkistan hürriyetine, istiklaline kavuşamadı. Nasıl olacak?!"

Kur'an-ı Hakîm bize Hazreti Nuh *(Aleyhisselâm)*ı anlatıyor. Mücadelesi tam dokuz yüz elli yıl devam etmişti. Hazreti Nuh mesai mefhumu olmadan tebliğ etmişti: "Ey Rabbim! Gerçekten ben kavmimi gece gündüz (imana) davet ettim."[5] demişti.

Bu uzun mücadelenin sonunda Hazreti Nuh *(Aleyhisselâm)*ın ellerini, ayaklarını bağladılar. Allah'a ibadet etmesini yasakladılar. Sizler yorulduğunuz anlarda dokuz yüz elli yıl direnen Hazreti Nuh'a bakacaksınız; Allah Teala bize Hazreti Nuh *(Aleyhisselâm)*ı Kur'an-ı Hakîm'de anlatıyor ki onun gibi olalım; yoruldum deyip köşeye çekilmeyelim.

Söyleyin Ümmet'e!

Kürt, Arap, Afrikalı, Asyalı, Hintli, Türkiyeli kardeşlerinize diyeceksiniz ki: "Bu dava, yalnızca bizim değil, topyekün Ümmet'in davasıdır. Biz Türk olduğumuzdan değil, Müslüman olduğumuzdan üzerimize geliyorlar. Çarşafımızdan, cübbemizden, sakalımızdan, mescidimizden dolayı Türkistan'ı işgâl ettiler. Bunlar Allah'a ve Rasulü'ne düşmandırlar. Doğu Türkistan davasına sahip çıkmayanlar mahşerde bunun hesabını veremeyecekler."

Gök Bayrak

Doğu Türkistan'da "Allah-u Ekber" demek yasak. Çocukların camilere girmeleri, Ümmet'in kızlarının örtüleriyle sokaklarda dolaşmaları yasak. Tıpkı Hazreti Nuh *(Aleyhisselâm)*ın devri gibi.

Eğer biz Hazreti Nuh *(Aleyhisselâm)* gibi muhlis, muttaki ve mücahid olur ve yıllar yılı süren mücadelenin sonunda ellerimizi kaldırıp "فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ yıkıldım Ya Rabbi, yenildim yardım et! Ya Rabbi!"[6]; "Karşımızda bir buçuk milyarlık Çin haydutları var Ya Rabbi! Mao'nun kızıl eşkiyaları var; 'Allah-u Ekber' dememize müsaade etmiyorlar ya Rabbi! Bizi asimile etmek istiyorlar, Doğu Türkistan'ın iffet âbidesi kızlarını Çinli haydutlarla evlendiriyorlar yâ Rabbi!" diye teheccüd vakitlerinde yalvarırsak, göreceksiniz 950 yıl sonra Hazreti Nuh *(Aleyhisselâm)*ın duasına icabet edip göklerin kapısını açan, yağmuru gönderen, sonra da onu tufana dönüştüren Allah Azze ve Celle, dualarınız vesilesiyle çok yakın zamanda göklerin kapısını açacak ya da başka bir helak şekli takdir buyuracak ve kudretiyle tecelli edecektir. İşte o zaman Doğu Türkistan semâlarında yeniden gök bayrak dalgalanacaktır.

İmanın Olduğu Yerde Düşmanın Çok Olmasının Bir Kıymeti Yoktur

Kardeşlerim! Allah Azze ve Celle buyuruyor ki وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ /Muhakkak ki, bizim ordumuz galip olacaktır."[7]

Yani Allah'ın ordusu... Peki bunun için ne yapmalı?! Allah Azze ve Celle'nin ordusunda olmak neleri gerektiriyorsa, önce onları yapmalıyız. Bu da Ashab-ı Kiram Efendilerimiz gibi Allah'a ve Rasülü'ne pazarlıksız bir şekilde ittiba ile olur.

İmanın ve ittibanın olduğu yerde bizim az, küffarın çok olmasının bir kıymeti yoktur. Sahabe-i Kiram *(Radıyallâhu Anhüm)* Bedir'de azdı. 313 sahabi vardı, ama bütün varlıklarıyla Efendimiz *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ittiba etmişlerdi. Dünya yoktu onların ufkunda... Makam, mevki, menfaat hırsı da yoktu. 180 km gittiler. Üç kişi bir deveye nöbetleşe biniyordu. Efendimiz *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* de devesine nöbetleşe binmişti. O halde onlar Bedir'e kadar gittiler. Ayakları kan revan oldu.

Allah Rasülü *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ellerini kaldırdı; "(Ya rabbi! Biz Bedir'e, Medine'deki çarşıyı korumak için gelmedik. Mal, mülk için de gelmedik.) Eğer bu topluluk helak olursa yeryüzünde sana secde edecek kimse kalmayacak ya Rabbi!" diye yalvarmıştı.

"وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ بِبَدْرٍ وَأَنتُمْ أَذِلَّةٌ"/ Andolsun, sizler güçsüz olduğunuz halde Allah, Bedir'de de size yardım etmişti."[8] Bedir'de sayı azdı lakin sahabenin tevekkülü yalnız Allah Azze ve Celle'ye idi. O tevekkül zaferle taçlandı.

Kardeşlerim!

Bedir'de Rabbine yalvaran Allah Rasülü *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* gibi, "Ya Rab biz burada evlerimiz, dükkanlarımız için değil, Hilaliyle 'La ilahe illallah'ı, yıldızıyla, 'Muhammedün Rasülullah'ı temsil eden gök bayrağın inmemesi için, analarımızın çarşaflarına küfrün eli uzanmaması için mücadele ediyoruz, bizleri muzaffer eyle Allahım!" diye yalvarıyorsunuz ya.

İnşaallah yakında göreceksiniz, sayınız az da olsa, karşınızda Çin de olsa, eğer Bedir'de Allah Rasülü *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ashâbı gibi Allah'a, O'nun Rasülü'ne ittibanız varsa, nasıl onlar Bedir'de büyük bir zafere nâil olup Ebu Cehil'in karargahını hezimete uğrattıysa, siz de Hazreti Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in mânevî çocukları, Doğu Türkistan'ın kahramanları olarak Ebû Cehil'in çağdaşı Mao'nun çocuklarını Urumçi'de hezimete uğratacaksınız.

Doğu Türkistanlı'nın Bayramı

Kardeşlerim! İFAM'da Bayramlarda bütün öğrenciler izine gider, Doğu Türkistanlı talebeler ise boynu bükük vakıfta bekler... Ne anaları vardır gidecek, ne de babaları... Her şeye rağmen bayram sabahlarında, yalnızlık onları kat kat kuşattığı anlarda yine de yüzlerinde dağlar gibi bir azamet, arslanlar gibi bir cesaret görürsünüz... Onlar sahabe gibidir, ne kimseye ellerini açar, ne de hallerini izhar ederler... Onlar, Ümmet'in iffetli, izzetli çocuklarıdır.

Onlar kimseden bir şey istemezler, dedim ya sahabe gibidir onlar... يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ "İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır."[9] Lakin her devrin bir Ebu Bekir'i, bir Abdurrahman bin Avf'ı vardır, onların da vardır ve var olacaktır.

Ruhsatlı Bıçaklar

Son bayramda kurban keserken bir Türkistanlı kardeşimle Doğu Türkistan üzerine konuşurken dedi ki: "Hocam! Bizde elinizde bıçak dışarda böyle kurban kesemezsiniz... Bizde bıçaklar silah gibi ruhsatla verilir." Ben: "Neden?" diye sordum. Anlattı... Bir Doğu Türkistanlı, motosikletin arkasında hanımı ile beraber giderken Çinli polisler onu durduruyor, hanımının üzerindeki örtüyü alıp yırtıyorlar. Hanım kardeşimizin iffetine el uzatıyorlar. Hâdise üzerine Doğu Türkistanlı kardeşimiz bir kasap dükkanına giriyor, oradan bir bıçak alıyor ve bu alçakça muameleyi yapan Çin eşkıyasından ne kadar varsa hepsini "ila cehenneme zümera" cehenneme gönderirken şehid oluyor.

Bu hâdiseden Çin yönetimi o kadar korkuyor ki, Türkistanlılara bıçakların ruhsatla satılacağı yönünde kanun çıkarıyor. Hazreti Amr bin Âs *(Radıyallâhu Anh)* Mısır'ın fethi ile vazifeli iken, Halife Hazreti Ömer Efendimiz *(Radıyallâhu Anh)* dan dört bin kişilik takviye kuvvet ister. Halife ise ona dört sahabi gönderir ve der ki: "Sana her biri bin adama bedel dört adam gönderdim."

O dört adamla Mısır fethedilir. Doğu Türkistan her biri, bin kafire bedel kahramanların yurdudur.

Kardeşlerim! Maddeye değil, manaya bakın! Onları Mao'nun Kızıl Kitabı sizi ise Allah Azze ve Celle'nin Kitabı Kur'an-ı Hakim terbiye etti,

Allah Rasülü *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in Sünnet'i yetiştirdi. Oradaki hanım kardeşlerimin de Hazreti Fâtıma *(Radıyallâhu Anhâ)*nın iffetinden, izzetinden payı var.

Dirilişe Ütopya Diyenler Târihe Baksınlar

Doğu Türkistan İslam Devleti'nin yeniden kurulacağına ütopya diyenler tarihe baksın. Allah Rasülü *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ashabına "إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنصُورُونَ / Onlar mutlaka zafere nail olacaklardır."[10] âyet-i kerimesini Mekke-i Mükerreme'de okuduğunda, müşrikler Sahabe-i Kiram *(Radıyallâhu Anhüm)*un başlarına kaynar sular döküyorlardı. Sümeyye annemizi şehit etmişler, Bilâl-i Habeşî *(Radıyallâhu Anh)*ın boynuna prangalar takıp Mekke sokaklarında sürüklüyorlardı.

Müşrikler bu âyetle alay etmiş: "Bunlar Mekke'de namaz kılamıyor. Lakin peygamberleri onlara dünya hakimiyetinden bahsediyor" diye istihza etmişlerdi.

Hicret'in 20. yıllarında Hazreti Ömer *(Radıyallâhu Anh)*ın hilâfetinde, Sa'd bin Ebi Vakkas *(Radıyallâhu Anh)* kumandasında sahabe-i kiram İran Sasani İmparatorluğu'nu tarihten sildi, Kisrâ'nın Beyaz Sarayı'nda "Allah-u Ekber" dedi.

Şimdiki zamanı bırakın, Kur'an-ı Kerim'in ufkuna odaklanın! Siz ey hanım kardeşlerim! Sizler iffetinizde, örtünüzde, evlat yetiştirmede Fâtımalar, Zeynepler, Âişeler *(Radıyallâhu Anhünne)* gibi olursanız göreceksiniz, hicretin 20. yıllarında Allah Rasülü'nün ashâbı dünyanın en büyük imparatorluklarından birini nasıl ortadan kaldırdıysa, asrımızdaki Allah Rasülü *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in öğrencileri de belki on, belki yirmi yıl sonra, belki daha yakın bir zamanda Urumçi'de, Kaşgar'da Doğu Türkistan İslam Devleti'ni ilan edeceklerdir.

Bin Yıl Önce Yine Böyle Bir Zamandı

Tarihe bakınız... "Olmaz, Çin yıkılmaz" diyorsanız, Roma'nın yıkıldığı, İslam'ın doğduğu asırlara bakınız... Bundan bin yıl kadar önceydi... Ümmet yıkılmıştı... Bağdat'ta Büveyhoğulları vardı. Ehl-i Sünnet olanlar evlerinden dışarı çıkamıyordu. Mısır'da Fâtimîler teravih namazı kılanları öldürüyordu. Çünkü onlara göre bu namazı (haşa) Hazreti Ömer *(Radıyallâhu Anh)* îcat etmişti. Hazreti Ömer *(Radıyallâhu Anh)*a olan düşmanlıklarından dolayı teravih namazını kıldıran imamı şehit etmişlerdi. Ümmet yeis içinde, "Bu karanlık gecenin bir daha sabahı gelmez" demekteydi ki sizin atalarınız, doğudan Selçuklu kumandanı Muhammed Tuğrul Bey'in idaresinde muhteşem ve muazzam bir orduyla Bağdat'a girip, Büveyhoğulları saltanatına son vermişti.

Bundan sekiz yüz yıl önce, "Moğollar vurdu, Haçlılar vurdu, bir daha Müslümanlar ayağa kalkamaz" dendiği anda, yine Türkistan'dan Anadolu'ya gelip, Söğüt'e yerleşen Muhammet Ertuğrul Bey, Bağdat'ta İslam Birliği dağıldığında Söğüt'ün bozkırlarında İslam sancağını eline aldı, oradan Kosova'ya, oradan Mohaç'a gitti çocukları.

Vatikan'a dediler ki: "Bundan sonra, İslam ile küfrün hesaplaşması Anadolu'da, Kudüs'te, Mısır'da değil, Mohaç'ta, Kosova'da, Varna'da, Viyana'da olacak."

Biz, Müslümanlar bir daha ayağa kalkamaz dedikleri anlarda da destanlar yazdık. O yıllarda denilseydi ki: "Ertuğrul Bey'in şu kadar obası, şu kadar çadırı, şu kadar koyunu-keçisi var. Bunlar ve bunun çocukları cihan devleti kuracaklar, ümmet bunların bayrağı altında toplanacak. Kudüs'ü, Mekke'yi, Medine'yi, ümmetin kadınlarının iffetini Muhammet Ertuğrul Gazi'nin çocukları koruyacak."

bu söze kim inanırdı?! Ertuğrul Gazi'nin şu kadar çadırından bir cihan devleti çıkaran Allah Azze ve Celle elli milyonluk Doğu Türkistan'dan yeniden bir İslam devleti çıkarmaya elbette kadirdir.

Yeniden Muzaffer Olmak İçin Neler Yapmalı?

Kardeşlerim! Allah'ın vaadi var, ordusu muzaffer olacaktır. Sahâbe-i Kiram'da, Tuğrul Bey'de, Salâhaddin Eyyubî'de, Ertuğrul Bey'de bu vaat nasıl tecelli ettiyse bu asırda da tecelli edecektir. İslam'a âidiyet şartları tahakkuk ederse yine zafer gelecektir.

Allah Azze ve Celle'nin ordusunun gâlip olması için şartlar nelerdir? Evvela iman, sonra Rasülüllah *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e kayıtsız şartsız teslimiyet, üçüncü olarak ise Ümmet örgüsünü inşa etmek... Türküyle, Arabıyla, Kürdüyle, Lazıyla, Çerkeziyle, beyazıyla, siyahıyla ümmet olmak... Rasulüllah ﷺ, Medîne-i Münevvere'de, Habeşistan'dan Bilal'le, İran'dan Selman'la, Kureyş'ten Hazreti Ebu Bekir ve Suheybi Rûmî *(Radıyallâhu Anhüm)* ile, nasıl aynı bayrak altında toplandıysa, biz de "Müslümanlar ancak kardeştir." buyruğu gereğince, yek vücut olacak ve melekleri, "Peygamberiyle, kitabıyla, kıblesiyle tek bir ümmet." olduğumuza şâhit tutacağız.

Kardeşlerim! Mekkeli müşrikler Bedir'de "Ya Muhammed" dediler, "Bizim karşımıza adam çıkar, mübareze yapalım." Ensar ayağa kalktı, "Biz çıkalım ya Rasülellah!" dedi. Allah Rasulü ﷺ, "Olmaz!" buyurdu, Ensar'ın bu talebinin sebebi şuydu: "Onlara göre, Muhacir, Mekkelilerle mübâreze edemez. Çünkü onlar, Mekke müşriklerinin amca çocukları, ağabeyleri, dayılarıydı."

Allah Rasulü ﷺ mücadelenin Hak'la Bâtıl arasında cereyan ettiğini gösterebilme adına, "Kalk ey Hamza! Kalk ey Ali! Kalk ey Mekkelilerin amca çocuğu Ubeyde!" buyurdu. En yakınlarını, kendi akrabalarını kayırma derdinde değildi, bizzat küffarın karşısına akrabalarını çıkardı. Çünkü imanın tesis ettiği kardeşlik, kan bağının tesis ettiği kardeşlikten daha kuvvetlidir. İşte bunun için ümmet olacağız ve küfrün karşısında tek safta duracağız.

Fethin müyesser olması için dördüncü şart ise sabırdır, sebattır. Allah Azze ve Celle bize sabır abidesi olarak Hazreti Meryem'i[11] anlatıyor. Yani yalnız başına Mevlaya yönelen büyük kadını anlatıyor. Doğu Türkistan'ın bazı bölgelerinde erkek kardeşimizi evinden alıp zindana koymuşlar. Oğlu buradan babasını, anasını mümkünatı yok arayamaz; babası öldüyse haberdar olamaz.

Bir Şehidin Oğluyla

Doğu Türkistanlı bir kardeşim bir gün derse gelmedi. Nerede olduğunu sordum. "Babasını Çin dört ay önce şehit etti, o da bugün haberdar oldu, odasına kapandı, ağlıyor." dediler. Yanına çıktım, ağlıyordu. Ona dedim ki: "Gardaşım! Ne mutlu sana ki bir şehidin evladısın. Mahzun olma! Allah Azze ve Celle sana dair, şehitlerin diri olduğunu haber veriyor[12], ardından biri diğerinden farklı imtihanlar olacağını söylüyor.[13]

Bütün bunlar karşısında mümine düşense musibetler karşısında, 'Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a âidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.'[14] diye sabretmektir. Bütün bunların nihayetinde ise mazlumlara Allah'tan gelen bir mağfiret ve rahmet var.[15]

Mazlumiyet rahmete gebe... Allah Teala'nın rahmetine muhatap olan bir Ümmet'in önünde hiçbir güç duramaz."

Mevzunun son âyeti ise bu zafer nasıl gerçekleşir şeklindeki istifhamları gidermeye mâtuf... Âyet, Safa ile Merve'den bahsederek Büyük Direniş'in zaferine işaret ediyor. Onlar bir musibete maruz kaldığında, babalarını, analarını kaybettiğinde derler ki: "Yâ Rabbi! Senden geldik, sana dönüyoruz."

Yani öyle bir yere gidiyoruz ki; orada Mao'nun çocuklarının hükmü geçmez. Şehâdetlerinden sonra çocuklarınıza, annelerinize, kız kardeşlerinize, babalarınıza, berzah aleminde, mahşerde, Mao'nun çocukları zulmedemez. Orada hüküm yalnız Allah'ındır.

Çocuklarını, kız kardeşlerini, Doğu Türkistan'da şehit veren gardaşlarım, bacılarım, Allah Azze ve Celle size mağfiret ediyor, size rahmet ediyor. Allah'ın rahmet ettiği bir milletin önünde hiçbir ordu duramaz.

Peki diyeceksiniz ki: "Nasıl olur bu, karşımızda bir buçuk milyara yaklaşan bir Çin var?" Şehitlerin diri olmasıyla başlayıp (154), rahmetle biten (157) âyet-i kerimeleri Safa Merve'nin tâkip etmesinin hikmeti nedir?

Bazıları "Alaka ne diye?" soruyor. Alaka şu; Hazreti İbrahim *(Aleyhisselâm)*, Hacer annemizle oğlu İsmail'i alır, Kabe-i Muazzama'nın olduğu yere gelir "...Senin kutsal evinin (Kâbe'nin) yanında ekin bitmez bir vadiye yerleştirir." "بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ /[16] Orda insan yok, orda ekmek yok, orda su yok, ama Allah Azze ve Celle orada kalmalarını emretti."

Hazreti İbrahim, Hacer annemizle oğlu İsmail'i oraya bırakır. İbrahim *(Aleyhisselâm)* geri dönerken Hacer annemiz, o dağların arasında, ekmeğin, suyun olmadığı vadide Hazreti İbrahim'in arkasından şöyle seslenir: "Ey İbrahim! Beni, kucağımdaki yavrunu... İsmail'ini burada, bu halde bırakıp nereye gidiyorsun İbrahim!.. Neden bizi bıraktın İbrahim!.. "آاللهُ اَمَرَكَ بِهٰذَا" Sana bunu Allah mı emretti İbrahim!" deyince, Hazreti İbrahim yaşlı gözleriyle geriye döner ve "نعم"; "Evet, Allah emretti" der. O zaman Hacer annemiz "اذن لا يضيعنا" "O halde gidebilirsin ey İbrahim" der.

"Gecenin zifiri karanlığında, siyah taşın üzerindeki, siyah karıncayı görüp rızkını gönderen Allah Azze ve Celle, şu dağların arasında Hacer ve oğlu İsmail *(Aleyhisselâm)*ı unutmayacaktır.

Kardeşlerim! "Allah'ın yardımı nasıl tecelli edecek, Doğu Türkistan yeniden hürriyetine kavuşur mu?" diye soranlara Allah Teala Bakara Suresi'nin 158. âyet-i kerimesinde Safa ile Merve arasında İsmail'inin yaşaması için mücadele veren büyük kadın Hazreti Hacer'i hatırlatıyor. Safa ile Merve arasında sa'y eden o yapayalnız anneyi unutmayın, onlara zemzemi ikram eden, sonra Mekke'yi Ümmü'l-Kurâ yapan Allah Azze ve Celle bu çağın İsmail'lerini de sahipsiz bırakmayacaktır.

Kardeşlerim! Bakara Suresi'ndeki bu âyetler sanki size diyor ki: "Ey Doğu Türkistan'ın mazlumları! Sabredin, sabah yakındır. Allah'ın rahmeti tecelli edecek. İsmail'e, Hacer'e yalnız başına Mekke'de büyük bir devlet ihsan eden Allah Azze ve Celle, Doğu Türkistan'da elli milyon mazlum, mustazaf mümine de yeniden devlet ihsan edecektir."

Siz Doğu Türkistan'da esir kamplarında, zindanlarda, yerin altındaki medreselerde, izbe odalarda çocuklarına Kuran-ı Hakim'i ezberleten anneler, babalar olarak diyorsunuz ki: "Ey Mao'nun çocukları! Mao değil, yer ve göklerin ve onun arasında neler varsa hepsinin sahibi olan Allah Azze ve Celle'dir bizim Rabbimiz."

Sükutî Bir Destan

Kardeşlerim! Siz sükûtî bir destan yazıyorsunuz. Sessiz ve derinden... Gazze'de bir kardeşim şehit olsa akşam ajanslara düşer, Facebook'ta, Twitter'da görürsünüz. Ama Doğu Türkistan zindanlarında günde bazen on, bazen yüz Müslüman kardeşimiz şehit olur, hanım kardeşlerimiz tecâvüze uğrar lakin siz onların sesini dünyaya duyuramazsınız. Dünya kör, dünya sağır, dünya dilsiz...

Ama unutmayın Hazreti İbrahim'i saran ateşe "yakma" emrini veren Rabbimiz, o kurşunları da durdurmaya Kādir'dir. Hazreti İbrahim'i yakmak için dağlar gibi odunlar yığmışlardı. Öyle ki ateş koca şehirleri, ormanları yakabilirdi. Fakat Hazreti İbrahim *(Aleyhisselâm)*ı yakamamıştı. Yakamamıştı Nemrut, yakamamıştı din düşmanları İbrahim *(Aleyhisselâm)*ı. Biz ümmet olarak sessiz kalsak da Çin eşkıyası yakamayacak Kaşgar'ı, yakamayacak gök bayrağı, yakamayacak Doğu Türkistan'ı.

Kardeşlerim! Allah Azze ve Celle, Hazreti Musa'nın annesine, "Oğlunu bir sandukanın içerisine koyup, Nil nehrine bırakmasını" emretmişti.[17]

O da tereddütsüz denildiği gibi yaptı. Bugün hangi anne yavrusunu sulara bırakabilir?! Hazreti Musa'nın annesinin yerinde sizin analarınız var. Onlar, sizi ölümün kol gezdiği Türkistan'dan yarın oraya Fatih olarak dönesiniz diye çıkardı. Doğu Türkistan'dan Âlem-i İslam'a yayılan Müslüman Gençler! Hâfız kardeşlerim! 10 yaşında, 11 yaşında, 12 yaşında Ahmetler, Abdüssametler, Abdüsselamlar!... 6 yaşında hıfzına çalışan, çarşaflarıyla, örtüleriyle Allah Rasülü'ne aidiyetini izhar eden Zeynepler! Eğer siz istikamet halinize devam ederseniz, Kur'an-ı Hakim'e, şu sarıklı dedelerinize sadâkat gösterirseniz, beraberliğinizi, kardeşliğinizi korursanız, göz aydınlığı olarak Hazreti Musa'yı annesine döndüren Allah Azze ve Celle sizi de analarınıza irca edecektir. Allah'ın vaadinin hak olduğunu anneleriniz de[18], bütün dünya da görecektir.

Döneceksiniz..! Doğu Türkistan'a al bayrakla, gök bayrakla döneceksiniz..! Anneleriniz sizi karşılarken Allah'ın vaadinin hakikat olduğunu görecek: "Allah-u Ekber!" diyecekler.

Kardeşlerim! Yol bellidir. Yol Allah Rasülü'nün yoludur. Eğer Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e dönersek, bütün varlığımızla ona ittiba edersek, o yol Tuğrul Bey'e, Selahaddin-i Eyyübi'ye, Ertuğrul Gazi'ye açıldığı gibi, Doğu Türkistan'a da açılacaktır. Natoyla, ABD ile birlikte olunca değil, imanda, fikirde, harekette sahabe gibi olunca Allah Azze ve Celle'nin rahmeti tecelli edecek ve o zaman Âlem-i İslam kurtulacak. Sebât ederseniz yakında ufukta doğacak fetih güneşini göreceksiniz. İstikbaliniz, ufkunuz, gelecekteki Doğu Türkistan İslam Devletimiz şimdiden mübarek olsun.

Dipnotlar

1) Bu konuşma, 12.11.2018 tarihinde, İstanbul'da Doğu Türkistan İslam Devleti'nin kuruluşu vesilesiyle yapılan konferansta İhsan Şenocak hocamız tarafından akdedilmiş ve Kıyamoğlu Sancaktar tarafından da yazıya aktarılmıştır. Konuşmada ayeti kerimelerin manası tefsirli meal şeklinde verilmiştir.

2) Âl-i İmrân, 173.
3) Enbiya, 67.
4) Ahzâb, 22.
5) Nuh, 5.
6) Kamer, 10.
7) Saffât, 173.
8) Âl-i İmran, 123.
9) Bakara, 273.
10) Saffât, 172.
11) Tahrîm, 12.
12) Bakara, 154.
13) Bakara, 155.
14) Bakara, 156.
15) Bakara, 157.
16) İbrahîm, 37.
17) Kasas, 7.
18) Kasas, 13.

Nefsimmiş Meğer

Yıllardır kendimi güyâ tanırdım;
Sanık ben, yargıç ben, hep aklanırdım.
Şeytanı en büyük düşman sanırdım;
Ondan da beteri.. Nefsimmiş meğer…

Gönlümü hevâya kaptıran oymuş,
Şuûru şehvete saptıran oymuş,
Tutkuları, putlar yaptıran oymuş,
En sinsi düşmanım.. Nefsimmiş meğer…

Övgü dolu sözlerine kanmışım;
"Kalbin temiz" demiş, gerçek sanmışım.
Hakk'ı ancak zor günümde anmışım,
İçimdeki nankör.. Nefsimmiş meğer…

Öyle sevdirmiş ki, dünyayı bana;
Saraylar kurmuşum üç günlük cana.
Hevâ heves denen çöplükten yana
Beni sürükleyen.. Nefsimmiş meğer…

Meyhâne meyhâne hayâl kurmuşum,
Çamurlu yollarda yalpa vurmuşum,
Adresi hep münâfıktan sormuşum;
Koynumdaki yılan.. Nefsimmiş meğer…

Dalmışım.. Her akşam cümbüşle meşke,
Kalmamış dilimde riyâdan başka.
Bir kadehlik ömrü olan bir aşka;
Beni kul eyleyen.. Nefsimmiş meğer…

Tutkuya döndükçe giyim markası,
Yerde paspas olmuş hayâ hırkası.
Kuşatmış kaleyi şeytan fırkası;
İçindeki casus.. Nefsimmiş meğer…

Ne kadar soyarsa insan bedeni;
O kadar olurmuş güyâ medenî.
Bu afyonu bir çağdaşlık nedeni,
Diyerek yutturan.. Nefsimmiş meğer…

İkbâl korkusuyla kıstırmış beni,
Kur'ân kapısına küstürmüş beni,
Zulüm karşısında susturmuş beni;
Nefsimin zâlimi.. Nefsimmiş meğer…

Ağzım bağlı güya oruç tutmuşum,
Haramları gözlerimle yutmuşum.
Seher vakti yorgan döşek yatmışım;
Secdeye musallat.. Nefsimmiş meğer…

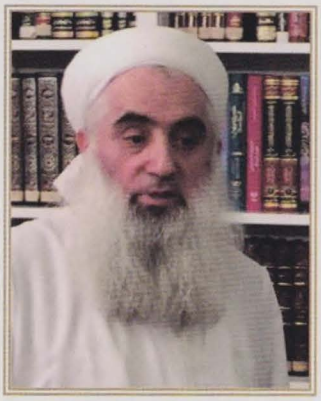
Bağ bahçede hasat vakti gelince;
Hesaplar yapmışım, inceden ince,
Lâkin, Allah için zekât denince;
Elimi bağlayan.. Nefsimmiş meğer…

Vermişim, "Ne cömert" desinler diye;
Üç beş çürük çarık, güyâ hediye.
Arkasından dilenmişim medhiye;
Bu alkış delisi.. Nefsimmiş meğer…

Komşuda katık yok, ben tok yatmışım,
"Tembel" demiş gıyâbında çatmışım,
Şevkât dersi vermiş, nutuk atmışım;
Bu sahtekâr maske.. Nefsimmiş meğer…

Kur'ân ehli görmüş, küçümsemişim,
Üstelik cür'etle "Yobaz" demişim.
Nice kul hakkını böyle yemişim;
Oysa gerçek yobaz.. Nefsimmiş meğer…

Cengiz Numanoğlu



HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

YENİ ŞAFAK GAZETESİ DE HAYRETTİN KARAMAN'IN "ÖLÜLER, DİRİLERİ İŞİTMEZLER" GÖRÜŞÜ ÜZERE MİDİR? -2-

Not: Bu yazının ilk bölümü bir önceki ay yayınlanmıştı.

Besmele, hamd ve salat-u selamdan sonra..

Hayrettin Karaman, Yeni Şafak'ta 20 Eylül 2018 târihinde yayınlanan yazısında şöyle diyor:

"...Kabre konan cesedin burada dirildiğini, hesaba çekildiğini, ya cennete veya cehenneme bir pencere açıldığını ve benzeri sözleri söylerseniz, ışık ve alıcı konarak gözlem yapıldığı için size gülerler ve dine kötülük etmiş olursunuz..."

(Hayrettin Bey) **Diyor ki:**

Konumuzla ilgili bir tenkit örneğini İbn Âbidîn diye meşhur olan fıkıh kitabından özetliyorum: Bedir'de katledilen müşrikler bir çukura doldurulduktan sonra Peygamberimiz *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in onlara hitab etmesi ile ilgili hadis hakkında: "Üstad derecesindeki âlimlere göre bu hadis (sened değil de) mâna bakımından sabit değildir; çünkü Hazreti Âişe, Peygamberimizin ölülere sözünü duyuramayacağını ifade eden âyetlere dayanarak bu rivayeti reddetmiştir.

Âlimler şu yorumları da yapmışlardır: a) Peygamberimiz bunu, ölüler için değil, diriler ibret alsınlar diye söylemiştir. b) Üzüntüleri artsın diye yalnızca bu kâfirler için olmuştur. c) Peygamberimiz için bu bir mucize olarak vaki olmuştur... Hadis sened bakımından sahih olsa da ifade ettiği manada öyle bir kusur (illet) vardır ki, bu kusuru taşıyan bir sözü Peygamberimiz söylemiş olamaz; o kusur da Kur'an'a muhalif olmasıdır.

Diyoruz ki:

Bir: Burada **İbn Âbidin**'in söyledikleri, Hayrettin Bey amca tarafından hem budanmış hem de rayından saptırılmış.. Hâlbuki İbn Âbidin şöyle demişti:

وَأَمَّا الْكَلَامُ فَلِأَنَّ الْمَقْصُودَ مِنْهُ الْإِفْهَامُ وَالْمَوْتُ يُنَافِيهِ وَلَا يَرِدُ مَا فِي الصَّحِيحِ مِنْ قَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَهْلِ قَلِيبِ بَدْرٍ هَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَكُمْ رَبُّكُمْ حَقًّا فَقَالَ عُمَرُ أَتُكَلِّمُ الْمَيِّتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْ هَؤُلَاءِ أَوْ مِنْهُمْ فَقَدْ أَجَابَ عَنْهُ الْمَشَايِخُ بِأَنَّهُ غَيْرُ ثَابِتٍ يَعْنِي مِنْ جِهَةِ الْمَعْنَى وَذَلِكَ لِأَنَّ عَائِشَةَ رَدَّتْهُ بِقَوْلِهِ تَعَالَى وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ

مَنْ فِي الْقُبُورِ [فاطر 22] إِنَّكَ لا تُسْمِعُ الْمَوْتَى [النمل 80] وَأَنَّهُ إِنَّمَا قَالَهُ عَلَى وَجْهِ الْمَوْعِظَةِ لِلْأَحْيَاءِ وَبِأَنَّهُ مَخْصُوصٌ بِأُولَئِكَ تَصْغِيرًا لِلْحَسْرَةِ عَلَيْهِمْ وَبِأَنَّهُ خُصُوصِيَّةٌ لَهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُعْجِزَةٌ لَكِنْ يُشْكِلُ عَلَيْهِمْ مَا فِي مُسْلِمٍ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ إِذَا انْصَرَفُوا إِلَّا أَنْ يَخُصُّوا ذَلِكَ بِأَوَّلِ الْوَضْعِ فِي الْقَبْرِ مُقَدِّمَةً لِلسُّؤَالِ جَمْعًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْآيَتَيْنِ فَإِنَّهُ شَبَّهَ فِيهِمَا الْكُفَّارَ بِالْمَوْتَى لِإِفَادَةِ بُعْدِ سَمَاعِهِمْ وَهُوَ فَرْعُ عَدَمِ سَمَاعِ الْمَوْتَى هَذَا حَاصِلُ مَا ذَكَرَهُ فِي الْفَتْحِ هُنَا وَفِي الْجَنَائِزِ وَمَعْنَى الْجَوَابِ الْأَوَّلِ أَنَّهُ وَإِنْ صَحَّ سَنَدُهُ لَكِنَّهُ مَعْلُولٌ مِنْ جِهَةِ الْمَعْنَى بِعِلَّةٍ تَقْتَضِي عَدَمَ ثُبُوتِهِ عَنْهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَهِيَ مُخَالَفَتُهُ لِلْقُرْآنِ فَافْهَمْ

"Konuşmaya gelince.. Çünkü ondan hedeflenen (söylenileni muhâtaba) anlatmaktır. Ölüm ise bunu (anlamayı) ortadan kaldıran ve yok eden bir şeydir. Bu dediğimize sahih rivayette gelen Efendimiz *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in Bedir çukurlarındaki müşriklere hitabındaki söz bir itiraz olarak gelmez.

Onlara şöyle demişti: Rabbinizin size vaadettiği (azabı)nı gerçek buldunuz mu? Bunun üzerine Ömer *(Radıyallâhu Anh)* '*Ölene mi konuşuyorsun ey Allah'ın Resulü?*' dedi.. O da '*Canım yedinde olan (Allah) a yemin olsun ki, siz onlardan daha iyi işiten kimseler değilsiniz?*' buyurdu. Meşayıh (itiraz olarak getirilecek olan bu rivayete) şu şekillerde cevap verdi:

1- Bu hadis sabit değildir. Yani (sened değil de) mana bakımından. Bu da şundan dolayı böyledir. Çünkü Âişe *(Radıyallâhu Anhâ)* bu rivayeti, Allah Teâla'nın '***Sen kabirdekilere işittirecek olan birisi değilsin***' ve '***Sen ölüye işittiremezsin***' ayetleriyle reddetmiştir.

2- Onu sadece, dirilere nasihat ve vaaz olarak söylemiştir.

3- Bu, oradaki müşriklerle sınırlı kılınmış olup onların hasretini katlamak içindir.

4- Bu işittirmek aleyhissalatü vesselam efendimize ait bir hususiyettir, O'na hastır, mucizedir..

Lâkin onlara (bu rivayeti mana bakımından reddedenlere veya onu bu şekilde tevil edenlere) **Müslim**'deki bir rivayet müşkil (içinden çıkılması ve altından kalkılması çok zor bir haber) olur. O da şudur: *"**Şüphesiz ki ölen kimse**, (onu defneden) **arkadaşlarının dönüp gittikleri zaman çarıklarının sesini elbette işitir**."* Ancak, o hadisi, sualin mukaddimesi olması için mevtanın kabre ilk konulduğu zamanla sınırlı tutmaları başkadır. (O zaman, müşkillik bulunmaz.)

"Hadisle iki ayetin arasının bulunması için.. Çünkü Allah Teâla, işitmelerini uzak ihtimal olmaları sebebiyle iki ayette de kâfirleri mevtaya benzetmiştir. Bu da mevtanın işitmediğinin bir feridir. Bu, İbnu'l-Hümam'ın Fethu'l-Kadir'de burada (yeminler babında) ve cenaiz bahsinde söylediklerinin hâsılıdır, hulasasıdır. Birinci cevabın manası, senedi sahih olsa da manası cihetiyle Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellemden sabit olmamasını icab eden bir illetle malüldur. O da Kuran'a muhalif olmasıdır. Öyleyse (meseleyi) anla. "

İki: Hayrettin Bey amca burada ya kasıtlı bir tahrifte bulunuyor yahut da âlimlerimizin dilinden haberi olmadığından büyük bir yanlışa düşüyor.. Bunlardan birincisi, ilim hainliğini diğeri ise bilgi noksanlığını bulundurmakta olduğundan şüphesiz ikincisi daha ehvendir.

Buna göre, gerek Fethu'l-Kadir'de gerekse ondan alan ve nakleden İbn Âbidin'de (Reddü'l-Muhtar'da) kullanılan ***meşayıh*** kelimesini yanlış tercüme etmiştir. Öyle ki: Bu kelimeyi lügat manasından kalkarak ve biraz da yakıştırma yaparak ***üstad derecesindeki âlimler*** şeklinde çevirmiştir. Oysa bu ***meşayıh*** kelimesi, fıkıh adamlarımızın ıstılahında mezhep müessisi âlimlerden sonra gelenler veya belli mıntıkalardaki ilim sahipleri için kullanılmaktadır. Usûl-i İftâ kitaplarına bakılırsa bu dediğimiz görülecektir.

Sonra İbn Âbidin'de Fethu'l-Kadir'den nakledilen bu ***meşayıh*** lafzı, ya zühül eseri veya nüsha farklılığı yahut matatbaa hatası olarak eksik yer almış olup asıl yeri Fethu'l-Kadir'de ***ekserü meşayıhina*** şeklindedir ki bu, ***meşayıhımızın çoğu*** demektir; yani ***hepsi*** değil.. Buna göre nakledilen bu görüş mezhebimizin kurucularına değil, onlardan sonra gelen âlimlerimize aittir. Hatta onların da hepsinin değil, aksine, çoğunun görüşüdür.

Üç: ***Meşayıhın çoğu***nun bu görüşü de mezhebimizin kurucularının yeminle alakalı bir içtihatlarından kalkarak ileri sürülmüştür. O da yukarıda da geçtiği gibi ***şâyet bir kimse bir kimse ile konuşmayacağım diye yemin etse, sonra da onun ölüsüne konuşsa, yemini bozulmaz*** şeklindeki içtihatlarıdır. İşte ***meşayıhımızın çoğu*** bundan kalkarak işi ölünün işitmeyeceğine bağlamışlardır.. Bunun için de ölünün diriyi işiteceğine dair gelen sahih rivayetlerin ayetlere ve yine Âişe *(Radıyallâhu Anhâ)* anamızdan gelen başka yine sahih bir rivayete uymadığına bağlamışlardır.. Hâsılı, onlar, bu içtihadın, ayetlere ve bir Sahabi fetvasına ters düşmeme esasına istinat ettiğini zannetmişlerdir.

Dört: Lâkin Hanefi meşayıhımızın o az kesimi yani muhakkık ve ileri seviyede muhaddis olanları bu görüşte değildirler. Nitekim Ali el-Kari'den aşağıda gelecek olan nakilde meşayıhımızın çoğunun bu meseleyi yanlış anladıklarını göreceğiz..

Beş: Bu sözü geçen içtihad, yemin meselesindedir. Yeminlerin ise örflere göre hüküm aldıkları bilinmektedir. İşin aslı, ***konuşma*** denilince, bu, örfte ***diriye konuşma*** olarak anlaşılacağından ***ölüye konuşma*** ile yemin bozulmamaktadır. Yoksa ölü işitmediği için değil..

Altı: Evet, işin erbabı metin tenkidi yapabilir. Lâkin bu ender olmanın yanında yine ancak ender kişilerce olabilir. Aşağıda da geleceği üzere sanıldığı gibi meselemizde hadislerle gelen ***işitme*** ile ayetlerde geçen ***işittirememe*** arasında herhangi bir tenakuz yoktur.

Yedi: Üstelik ***ekseri meşayıhımız*** da bu ***işittirememe*** ve ***işitme*** işlerini örfte bilinen manada ***işittirememe*** ve ***işitme*** olarak ifade etmiş ve bunları bir başka mana ve mahiyette anlamış ve anlatmış olma ihtimali de vardır.. İşitmiş olmasına rağmen cevap veremediği yahut işitmesinden hidayete erme noktasında faydalanamadığı veya işittiğine cevap verdiği halde bunun diriler tarafından işitilemediği için bu ***işitme***, örfte bilinen manada ***işitme*** sayılmamış olabilir..

Sekiz: Kaldı ki İbn Âbidin, bu işitme bildiren rivayetlerin gömüldükten hemen sonrasına has olduğunu da İbnü'l-Hümam'ın bazılarına isnat etmesini naklettikten sonra, buna itiraz etmemiştir.. Dolayısıyla ona göre de hadis hem isnadı, hem de manası bakımından üç ihtimal dairesinde sabit olmuş oluyor.

Dokuz: **İbn Âbidin**, söylediklerini, **İbnü'l-Hümam**'dan hulasa ettiğini, sözünün sonunda açıklıyor. Naklettiği bir tenkıt ve üç ihtimalden hiçbirini tercih

ettiği görülmemektedir. O halde bunları ona mal eder gibi yapmak da neyin nesi?

On: Hem, bir muhakkık ve allame olmakla beraber ulemanın tabaka olarak en aşağı mertebesinde bulunan **İbn Âbidin**'in bu tercih bulunmayan ortadaki sözü, nasıl ve ne zamandan beri hüccet olabiliyor?. Hayret mi, hayret!..

Diyor ki: Ehl-i Sünnet'in de inancı şudur:

Bir kimse ölünce ruhu bedeninden ayrılır ve Berzah denilen bir başka âleme gider. Kabir hayatı işte bu âlemde cereyan eder. Bu dünyada bedeni çürür. Yeniden dirilişte ya Allah Teâlâ bu bedenin yok etmediği kalıntısını bir araya toplayıp canlandırır veya benzerini yeniden yaratır. *(Bak. Râzî, Enbiya: 104. âyetin tefsiri).*

Diyoruz ki:

Bir: Hayrettin Bey amca, burada Razi'ye apaçık bir iftira yapmış!. Oysa İmam Fahruddin er-Razi onun verdiği kaynakta şöyle demişti:

اخْتَلَفُوا فِي كَيْفِيَّةِ الْإِعَادَةِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُفَرِّقُ أَجْزَاءَ الْأَجْسَامِ وَلَا يُعْدِمُهَا ثُمَّ إِنَّهُ يُعِيدُ تَرْكِيبَهَا فَذَلِكَ هُوَ الْإِعَادَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ قَالَ إِنَّهُ تَعَالَى يُعْدِمُهَا بِالْكُلِّيَّةِ ثُمَّ إِنَّهُ يُوجِدُهَا بِعَيْنِهَا مَرَّةً أُخْرَى وَهَذِهِ الْآيَةُ دَلَالَةٌ عَلَى هَذَا الْوَجْهِ لِأَنَّهُ سُبْحَانَهُ شَبَّهَ الْإِعَادَةَ بِالِابْتِدَاءِ

"(Âlimler, kulların kıyamet gününde hayata) yeniden iâde edilme(lerin)de ihtilaf etmişlerdir. Onlardan bazıları *'Allah cisimlerin parçalarını ayırır ama yok etmez, sonra da (önceki)* ***terkibini iade eder****; iade işte budur'* dediler.

Bazıları da, *'Allah teala (cisimlerin) parçaları(nı) tamamıyla yok eder; O, sonra da bir başka defa* ***onları aynıyla var eder****. Bu ayet bu şekil(de iade etmey)e delalettir. Çünkü Allah subhanehu iadeyi ibtida(en yaratma)ya benzetmiştir'* demişlerdir."

İki: Görüldüğü gibi O, evvela kıyamet günü hakkında konuşmakta, Hayrettin Bey amca ise bunu kesip kabir hayatına lehimlemektedir.. Sonra Razi'ye 1) *Allah Teâlâ, ölen bedenin parçalarını ayırsa da onları yok etmez, diriltme zamanı geldiğinde bir araya getirir ve bunlardan önceki terkibine yani bedenine yeniden hayat verir* veya 2) *Cesedin dağıttığı parçalarını yok eder ama sonradan bir başka defasında onları aynıyla var eder* diyor.

Lâkin Hayrettin Bey amca, ona yine iftira ediyor ve birinci ihtimalini '***yok etmediği kalıntısını***' ifadesiyle Türkçeye çeviriyor. Oysa Razi, ***dağıttığı parçalarının hiçbirisini yok etmeyeceği***ni söylüyordu. İkinci ihtimali olarak *'Ölenin cesedinin dağıttığı parçalarının hepsini yok eder ama bir başka defasında diriltme anında* ***o parçaları aynıyla var eder****'* demesine rağmen Hayrettin Bey amca, '***Benzerini yeniden yaratır***' demekle sözü tahrif edip Razi'ye iftira atmıştır.

Üç: Hayrettin Bey amcaya göre kabir hayatı, ruhun öldükten sonra gittiği berzah denilen bir başka âlemdedir; ama beden bu dünyada çürür. Bunu da Razi'nin Enbiya suresi 104. âyete dayandırıyor. Oysa yukarıda da işaret edildiği gibi bu ayet ve onu tefsir etmekte olan Razi, kabir hayatından değil, kıyamet gününde vaki olacak yeniden diriltilmenin nasıl yapılacağından söz ediyor.

Dört: Hayrettin Bey amcanın dediğine göre berzah hayatının bedenin gömüldüğü yerle hiçbir alakası yoktur. Hâlbuki onun naklettiği ve inkâr etmeyerek zımnen benimsediği bu anlayış, Ehl-i Sünnet'in ve Ehl-i Sünnet imamlarından Razi'nin inancı değildir.. Onlara iftira edilmektedir. Bundan da evvel, sahih rivayetlere açıkça ters düşmekte olup hiçbir nakli ve akli mesnedi gösterilemez..

KABİR SUÂLİ ve KABİR AZÂBI

Beş: Hayrettin Bey amca, kabir halleri hakkında bir takım asılsız iddialar ileri sürüyor ve bunların sanki Ehl-i Sünnet'in görüşü imiş zannını uyandırmaya çalışıyor. Onun bu hususdaki tutarsız sözleri ve vesveseleri üzerindeki tahlillerimize girmeden evvel kabir hayatı, suali, azabı ve kabir nimetleri hakkında bu ilmin gerçek âlimlerinden yapacağımız bazı nakillerle kısa bilgiler verelim:

İmam Nesefi, meşhur Akaid'inde şöyle dedi: [Kâfirler ve Müminlerin günahkârlarında bazısı için kabir azabı ve (Allah'a ve Resulü'ne) itaat edenlerin Allah'ın bilmekte ve dilemekte olduğu şeylerle (nimetlerle) nimetlendirilmesi, münker ve nekîr (isimli iki melek)in, (ölüye) sual sormaları, sem'î delillerle sabittir.]

Teftâzânî de, Nesefi Akaidi Şerhi'nde şöyle dedi: Çünkü bunlar, nasların haber verdiği üzere Sâdık (yalan ve yanlış söylemeyen)ın haber verdiği (imkkânsız/olamaz değil de) mümkin şeylerdir.

Allah Teâla buyurdu:

﴿ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴾

"Onlara Ateş (cehennem), sabah akşam arz edilir. Kıyamet gününde de Firavn'ın âlini azabın şiddetlisine sokun.."[1]

Allah Teâlâ yine buyurdu:

﴿ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا ﴾

"Boğuldular ve hemen ardından bir ateşe sokuldular."[2]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem de buyurdu:

﴿ اسْتَنْزِهُوا مِنَ الْبَوْلِ فَإِنَّ عَامَّةَ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنْهُ ﴾

"İdrardan iyice temizlenin; zira şüpheniz olmasın ki, kabir azabının çoğu ondandır."[3]

Nebi *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* yine buyurdu:

﴿ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ قَالَ نَزَلَتْ فِي عَذَابِ الْقَبْرِ فَيُقَالُ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ رَبِّيَ اللَّهُ وَنَبِيِّيَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم فَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ ﴾

" *'Allah iman edenleri sabit sözle dünya ve ahiret hayatında sabit kılar'*[4] ayeti kabir azabı hakkında indi. Ona Rabbin kimdir, dinin nedir, peygamberin kimdir denilirse, Rabbim Allah, dinim İslam, peygamberim de Muhammed aleyhisselâm'dır der. "[5]

Nebi *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* de buyurdu:

﴿ إِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ]أَوْ قَالَ أَحَدُكُمْ[أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ (فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ ....) ﴾

"Ölü [veya sizden biri] kabre konulduğunda, ona gözleri mavi ve birine münker diğerine de nekir denilen iki siyah melek gelir (ve şu adam hakkın da ne söylerdin derler...)"[6]

Nebi *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* yine buyurdu:

﴿(إِنَّمَا) الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ ﴾

"Kabir, cennet bahçelerinden bir bahçe veya ateşlerin/cehennem çukurlarından bir çukurdur."[7]

Kısacası, bu manada ve ahiret hallerinin birçoğu hakkında gelen hadisler, her ne kadar teker teker olarak tevatür haddine varmayan haber-i vahidler ise de mana bakımından mütevatirdirler.

Mutezile ve Rafızilerden bazıları bunu inkâr ettiler. Çünkü onlara göre ölü, hayat(ı) ve idrak(i) olmayan cansız bir varlıktır. Onun için de ona azap edilmesi muhaldir (olması imkânsız bir şeydir.)

Onlara verilecek cevap şudur: Caizdir ki: Allah (cesette çürüyüp dağılan fakat yok olmayan) parçaların tamamına veya bir kısmına azabın acısını veya nimetlendirmenin lezzetini idrak edecek kadar bir nevi hayat verir. Bu, ruhun bedene iade edilmesini, hareket edip sallanmasını veya azabın izlerinin üzerinde görülmesini lazım getirmez.

O kadar ki: Suda boğulan yahut hayvanların karınlarındaki yenilen yahut havada (darağaçlarında) asılan kimseler biz ona muttali olamazsak da azap görürler. Kim Allah Teâlâ'nın mülkündeki ve melekütundaki acayip şeylere, kudretindeki ve ceberutundaki garip şeylere bakıp derin derin düşünürse, bu gibi şeyleri -imkânsızlık şöyle dursun- imkân ve ihtimalden uzak şeyler olarak bile görmez.

Bilesin ki: Kabir halleri, dünya ile ahiret işleri arasında olunca (İmam Nesefi) bunları ayrı bir şekilde zikretti. Sonra da haşrın (canlıların tekrar diriltilip bir yerde toplanmasının) ve ahiret işiyle alakalı şeylerin hakikati ile meşgul oldu. Bütün bunların delili, **Sâdık'ın haber verdiği, Kitab'ın ve Sünnetin söylediği mümkin şeyler olmaları ve bu yüzden de sabit olmaları**dır. [Nesefi'den ve Teftazanî'den Nakil Bitti.]

Adudiddîn el-Îcî de, Meşhur akaidinde şöyle der:

[**Müminlerin fâsıkları ile kâfirler topluluğu için kabir azabı haktır, sabittir**.]

Celâleddin ed-Devvânî de bunun şerhinde hulasa olarak şöyle dedi:

Çünkü Allah, Kuran'da buyurdu:

﴿ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴾

"(O Âl-i Firavnın üzerine inen kötü azap kabirdeki) ateştir; onlar, sabah akşam ona (ateşe) arz olunurlar. Kıyamet gününde de Firavun'un âlini azabın en şiddetlisine sokun."

Yine Allah Teâlâ kâfirlerden, (kıyamet gününde şunları söyleyeceklerini) aktararak şöyle buyurmuştur:

﴿ رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ ﴾

"Ey bizim Rabbimiz, sen bizi, iki defa öldürdün ve iki defa dirilttin."[8]

Bu iki öldürme ile iki diriltmeden kastedilen de şudur:

Birisi, birinci öldürme, sonra kabirdeki diriltme, sonra münker ve nekirin sualinin ardında yine kabirdeki öldürme, sonra da kıyamet gününde haşir için diriltme...

Kabir azabı hakkında insanlar ihtilaf ettiler. Bir topluluk kabir azabının ***olmadığını***, diğerleri de ***olduğunu*** söylediler. Sonra, ***kabir azabı vardır*** diyenler de ihtilaf ederek, ***azap vardır ama diriltme yoktur*** dediler ki, bunun akla uymayacak bir söz olduğu açıktır.

Kimileri de ***bilfiil azap vardır*** demeyip aksine ***elemler/acılar ölünün cesedinde toplanarak haşredildiği zaman ona birden hissettirilecek*** dediler. Bu ise kabir azabını hakikatte inkâr etmektir. Kimisi, ölünün -ruh ona iade edilmeden- diriltilmesi görüşündedir. Kimisi de ölünün hem diriltileceği hem de ruhun cesede iade edileceği görüşünde oldu.. Bunda yaşama izlerinin görülmesi lazım gelmez.

Hatta yenilen kimse hayvanların karnında diriltilip suale çekilir. (Salih kimseyse) nimetlendirilir, (kâfir yahut fâsık biriyse) azap görür. Aklı olan bir kimseye bu hali inkâr etmek layık olmaz. Zira yeşil ağaçta ateşi gizleyen yüce Zat'ın, azap ve nimetleri gizlemeye de gücü yeter.

İmam Ğezâlî, İhyâ'da şöyle dedi: Ey irşâd edilmek isteyen kişi!. Bil ki: Bu ***kabir azabı*** gibi şeyleri tasdik etmekte senin için üç makam vardır.

Birincisi -ki bu makam bu meseledeki makamların en açığı, en doğrusu ve salim olanıdır- mesela ölüyü sokan yılanın mevcut olup onu soktuğunu tasdik etmendir. Lâkin biz onu görmeyiz. Zira bu göz o melekût (hislerle bilinemeyecek gayb âlemi) ile alakalı işleri görmeye elverişli değildir. Ahiret ile alakalı her bir şey melekût âlemindendir. Görmez misin ki, Sahabe radıyallahu anhum, Cebrail'in inmesine -onu görmemekte olmalarına rağmen- nasıl iman ediyorlardı.. Nebi *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in onu görmekte olduğuna iman ediyorlardı.. Eğer buna inanmıyorsan o takdirde meleklere ve vahye imanı sahih hale getirmek senin için en mühim olanıdır. Eğer buna iman ettiysen ve Ümmetin göremeyeceğini Nebi *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in görmesini caiz gördüysen, bu ölü için nasıl caiz olmaz?!

"İkinci Makam: Uyuyan kimsenin işini hatırlamandır. Zira o, rüyada bir yılanın kendisini sokmakta olduğunu görür ve bundan elem duyar. O kadar ki, onu uykusunda bağırırken, alnından terler akarken ve yerinden kopup sıçrarken görürsün. Bütün bunlar kendinden ona kavuşur, kendi içinde vuku bulur ve onunla, -uyanık bir kimsenin onu görüp eziyet gördüğü gibi- eziyet duyar. Hâlbuki sen zahirini sakin olarak görür, etrafında da hiçbir yılan görmezsin. Hâlbuki yılan onun hakkında mevcut olup azabı vardır. Lâkin bu azap senin için görülen bir şey değildir. Azap yılan sokmasının bir acısı olunca, (uykuda) hayal edilmekte olan yılanla (uyanıkken) görülmekte olan yılan arasında hiçbir fark yoktur.

Üçüncü Makam: Yılanın kendi başına bir acı vermeyeceğini, aksine ondan sana kavuşanın zehir olduğunu bilmendir. Sonra, zehir elem/acı değildir. Aksine senin azabın, zehirden sende meydana gelmekte olan eserdedir/izdedir. İşte o yüzden böyle bir eser zehir olmadan hâsıl olsa, bu azap elbette çokça olurdu. Âdette bu çeşit bir azabın tarifi ancak o azaba götüren sebebe dayandırılır.. (Kibir, riya ve haset gibi) helak edici sıfatlar, ölme anında nefiste eziyet ve elem verici şeyler şeklini alırlar. Böylece onların verdiği elemler, yılan olmaksızın yılanların sokması gibi olur. Şayet bu makamlardan hangisinin doğru olduğunu soracak olursan..

Şurasını bilesin ki: İnsanlardan kimisi bunların sadece birincisinin sabit olduğunu söyler, ondan sonraki iki makamı inkâr ederler.. Kimileri, birinciyi inkâr edip ikincinin sabit olduğunu söylerler.. Bazıları da sadece üçüncüsünün sabit olduğunu söylerler. Bize basiret gözüyle münkeşif olan doğru ise bunları hepsinin de olabileceğidir. Bunlardan bazısını inkâr edenin bu işi, havsalasının darlığı, Allah Teâlâ'nın kudretinin genişliğini ve aklı şaşırtacak tedbirini bilmemesi sebebiyledir.

İşte bunun için Allah Teâla'nın işlerinden bilmediği ve alışık olmadığı şeyleri inkâr etmektedir.. Bu da cahillik ve eksikliktir.. Aksine bu üç yol azap etmekte mümkindir/olabilir şeyler olup bunların tasdik edilmesi vaciptir. Nice kullar vardır ki, bu nevilerden biriyle cezalandırılır. Niceleri vardır ki, üzerinde bunlardan ikisi bir araya gelir. Niceleri de vardır ki, üzerinde üçü de toplanır. Doğru olan işte budur; öyleyse onu sen de doğrula.

[Münker Ve Nekir'in Suali Haktır, Sabittir.]

Kabir azâbına ve Münker ve Nekir'in suâline delâlet eden hadisler sayılamayacak kadar çoktur. Onların müşterek miktarı, -her ne kadar her birerleri haber-i âhad ise de- tevâtür sınırına varmıştır. Muhâlifler ortaya çıkmadan evvel, üzerinde Selef-i Sâlih ittifak etmiştir.

Dırar b. Amr, Bişr el-Merîsî, Mutezilenin sonradan gelen âlimlerinin çoğu ve Rafizilerin bazısı onu tamamıyla inkâr ettiler.[9] [Devvânî'den Nakil Bitti.]

Allâme ve Muhakkık Hayalî de Şeyhu'l-İslam **Hadır Bey**'in Nûniyye'sine yazdığı haşiyesinde ***Ehl-i İslâm, kabirde, nîmet verilmesinin lezzetini ve azap edilmesinin acısını anlayacak kadar bir çeşit hayatın vuku bulacağında ittifak etmişlerdir*** dedikten sonra, kabir hayatı ve azabını inkâr edenlerin bu iddialarına şu ayeti de delil getirdiklerini söyler:

﴿ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَى ﴾

"(Cennettekiler) orada birinci ölümden başka hiçbir ölüm tatmayacaklardır."[10]

(Onlar bu âyetin manası üzerinde şöyle diyorlar): Eğer kabirde hayat olaydı, (kıyâmet günündeki) haşirde ittifakla var olan diriltilmek için mutlaka ölmek de gerekecekti, olacaktı. O zaman (***mevtetü*** kelimesinin) siga(sı olan bina-i merra)nın ve vahdet (***bir*** manası veren) ***ta***'sının da anlaştırdığı gibi cennete girmeden evvel bir ölüm olacak. Oysa kabir hayatı kabul edildiği takdirde, bir değil, iki ölüm olur.

Deriz ki: Eğer ***birinci ölüm*** ifadesi geçen ayette sıfat olarak gelen bu ***birinci*** lafzı gelmeseydi ve diğer sağlam ve kâfi delillerle de sahih bir tevile gidilemeseydi dedikleri olabilirdi. Ancak burada öyle olmadı; ***birinci ölüm*** tabiri ondan sonra daha en az ***bir ölüm*** bulunduğunu gösterir. O da ahirette olmayacağına göre ancak kabirde olabilir. Bu ise bu ikinci ölümden evvel bulunan bir kabirde hayatını icap ettirir.

İmam Mâtüridi, Sa'lebî, Zemahşeri, sonraki tefsirciler ve Hayali gibi alkaid âlimleri, bu ayette sözü edilen birinci ***ölümü tatma*** işinin, dünyada geçen ve geçmişte kalan birinci ölümün gelecekte tadılması nasıl olabileceği işkâline cevaplar aramışlardır. Dilin müsaade etiği tevillere gitmişlerdir.

Denilse ki: Cennete girmeden evvel tadılan bir ölüm orada olmadığı söylenen ölümden nasıl istisna edilebilir?

Deriz ki: Buna Keşşaf sahibi şu cevabı verdi: Ayette kast edilen orada ölümün asla tadılmayacağıdır. Bunun (bu manayı anlatan ifadenin) yerine, (meseleyi) olmayacak bir şeye bağlama yoluyla '***ancak birinci ölüm müstesna*** / *başka*' ifadesi konuldu. Sanki şöyle denildi: Şayet birinci ölümün gelecekte tadılması doğru olsaydı, orada ölümü elbette tadarlardı. Olmadığına göre bu da olmaz. İstisna munkatıdır da denilebilir..[11]

O zaman ***lakin onlar birinci ölümü tattılar*** manasında olur.. Ayetle anlatılan, cennetlikler ölümü orada -cehennemliklerin tadacakları gibi- dünyadakine uymayan bir ölüm olarak tatmayacaklardır.

Dersen ki: Bundan birinci ölüme benzer bir ölümü tadacakları anlaşılır.

Deriz ki: Hayır öyle değil; aksine bunda tatmayacakları ve tadacakları meselesinden bahsedilmemektedir. Sonra tatmayacakları başka yerlerden istifade edilerek anlaşılmaktadır. Cevap -doğrusunu en iyi Allah bilir ya- şudur: Kabir hayatı, eseri zayıf olduğundan kâmil hayata nispetle ölüm hükmünde oldu ve ölmek sayıldı.[12] O halde mana şöyle olur: Onlar cennette, kâmil ve ebedi bir hayata sahip olacaklardır; kesinlikle o hayatı terk edip (ölüme) gitmeyeceklerdir. Bununla (bu cevabımızla, kabir hayatını ve azabını inkâr edenlerin) ***Ey Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün, iki defa da dirilttin*** ayetine tutunmaları savulmuş oldu.

(Diyorlardı ki:) Kabirde diriltme olaydı diriltme üç tane olurdu: Dünyada, kabirde ve mahşerde. (Bu dediklerine) ***iki tanenin olması, üçüncüsünün olmasına ters değildir*** diye cevap verilmektedir. Ama bu cevap doğru değildir. Çünkü -usul-i fıkıhta da geçtiği üzere- sayılar, gösterdikleri manalara kesin delalet eden (fazlalık ve eksiklik kabul etmeyen) ***has*** lafızlardandırlar. Evet, bu, lafzi delilleri mutlak olarak zanni sayan kimselerin cevabı olabilir. İyi düşün..[13] Âyet-i kerimeyi kabirde diriltmenin sabit olduğuna delil getirenler de vardır. (Onlara göre) -iki diriltme ve iki öldürme ile kast edilen, kabre girmeden öldürme, sonra kabirde diriltme, sonra ***münker*** ve ***nekir*** sualinin ardında yine orada/kabirde öldürme, sonra da haşr için diriltme demektir. Allah Teâlâ'nın onlardan aktararak ***günahlarımızı itiraf ettik*** sözü seni buna (bu manaya) götürmektedir. Zira onlar öldükten sonra insanların tekrar diriltilip bir yerde toplanmalarını inkâr etmeleri yüzünden dünya hayatında günahlarını itiraf eden kimseler değillerdi. Bu söz de doğru değildir, çünkü onlara göre (ayette) beraberce iki diriltme hususundaki günahların itirafını gösterecek hiçbir delil yoktur. O yüzden bunları (günahlarını) itiraf etmelerinin doğru olabilmesi için bunun haşir hayatında olması kâfidir.

(Ayete mana verirken) şöyle diyenler de vardır: Bununla kast edilen, dünyada diriltip yine orada öldürmek, sonra kabirde diriltip sualden sonra öldürmektir. Zira kast edilen geçmiş işleri anlatmaktır; çünkü haşir hayatı görülmekte ve müşahede edilmekte olup onu zikretmeye hacet yoktur. Ayetle kast edilenin, birinci öldürmenin menilerde ölü olarak yaratılmaları, ikincisinin dünya hayatında yaşadıktan sonra öldürmeye, iki diriltmenin de dünyada ve haşirde yaratmaya yorulması ise yine doğru değildir. Öldürme, önceki bir yaşamayı gerektirir; oysa meni devresinde ise bir hayat yoktur. Her iki taraf için insaf, bu (iki ölüm iki hayat) ayetini kabir hayatının ispatı ve inkârı için delil getirmeyi terk etmektir. Zira hakkında nimet vermeyi ve azabı idrak tahakkuk edecek kimseye ölü sözünü kullanmak, onun için öldürme tabirini istimal etmekten (doğruya) daha yakın değildir.[14] (Hayalî'den Nakil Bitti.)

Deriz ki: Hâsılı, ölüm, cennette olmayacağı için tadılmayacak. Ancak ***birinci ölüm*** olan ***dünyadaki ölüm*** istisna edilmektedir. Peki, bunu nasıl anlayacağız? Olmayan ölümden istisna nasıl yapılabilir? Bu işkâl, -yukarıda da ifade edildiği gibi- müfessirleri bazı tevil ve mecazlara sevk etmiştir. Farklı tercihler yapmışlardır. Bizce -Allahu a'lem- en doğru cevap, cennette ölüm bulunmayacağına ve geçmişte dünyada vuku bulan ve tadılan ***birinci*** ölümden bahsedildiğine göre, ondan sonra en azından bir ölüm daha yani ikinci bir ölüm daha vardır. **Öyle ya dünyadan ayrılma ölümünden başka bir ölüm yoksa *birinci ölüm*** demenin ve ondan bahsetmenin ne manası olabilir? Bu da tekrar diriltildikten sonra olmayacağına göre berzahtan başka nerede olabilir? Bu ise, ancak berzahta, kabirde olacağına göre dünyadaki ölümden sonra bir diriltilmeyi gerektirecektir. O diriltilmeden sonra da bir ölüm daha olmalıdır ki, ahiretteki diriltilme tahakkuk etmiş olsun. Böylece ayette geçen iki öldürme ile iki diriltmenin ne ve nerede olduğu tekellüfsüz bir şekilde anlaşılıyor. Peki, neden sadece dünya değiştirirken vuku bulan ölümden ve tadılmasından söz edilmektedir? Buna âlimlerimiz, kullar arasında bilinen ve tanınan ölümün bu olması ve kabirdeki hayatın ve ölümün buna nispetle daha hafif olması sebebiyle şeklinde cevap vermektedir..

Denilse ki: Ya bu geçmişte vuku bulan ölümü ***tatmak*** da ne demek oluyor, buna ne demeli? **Deriz ki**: *Rabbimiz Allah'tır diyen ve sonra da dosdoğru olan Müminler var ya, melekler onlara, (ölürlerken),* ***korkmayın ve üzülmeyin, müjdeler olsun size va'd olunduğunuz cennet; biz dünyada da ahirette de sizin dostlarınızız*** *diye peyderpey inerler.*[15] Belki de cennetlikler -Allahu a'lem- bu hitapla beraber gerçekleşen **ölümlerini** cennette hatırlamakla **böyle bir ölümün** zevkini bir daha tatarlar. Bunun zevkiyle sermest olup diğer ölüm akıllarına bile gelmez..

Şu halde bu ayet, kabir hayatının ve azabının inkârına değil, ispatına delildir.

Nûniyye üzerinde şerh yazan Dâvud el-Karsî de sözlerinin sonunda şöyle diyor:

"Hadislerden açıkça anlaşılan şudur: Ruhlar, meleklerin suali anında bedene iade edilirler. Sonra da makamlarına giderler. Beden de kıyamete kadar bir çeşit hayatla kalır."[16]

İmam Şarânî, el-Yevâkît ve'l-Cevâhir isimli eserinde kabir azabının delillerini sıralarken **şu iki ayeti de** onlardan saymaktadır:

﴿ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴾

"Onlara iki kere azap edeceğiz; sonra da büyük bir azaba döndürüleceklerdir."[17]

Yani bir defa kabirde bir kez de kıyamette..

﴿ وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾

"Yemin olsun ki, onlara, en büyük azaptan evvel en küçük azaptan tattıracağız; olur ki dönerler."[18]

Bu (en büyük ahiret azabından evvelki azap) da hayattayken azap ve kabirdeyken azaptır. Ayetteki ***olur ki onlar dönerler*** ifade hayattaki azaba yorulur. Çünkü onların öldükten sonra dönmeleri imkânsızdır..[19]

Devâm edecek inşâallâh...

Dipnotlar

1 Ğâfir:46

2 Nuh:25

3 İbn Mâce (25)

4 İbrahim:27

5 **Buhari** (23), **Müslim** (51), Berâ İbn Âzib *(Radıyallâhu Anh)*dan.

6 **Tirmizi** (1071), **İbn Hibbân** (3117), **İbn Ebî Âsım** (864), Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*dan.

7 **Tirmizî** (2460), **Taberânî, el**-Evsat (8608) [Mahmud Tahhân tahkîki] ve başkaları.

8 Ğâfir:11

9 **Celalüddin ed-Devvânî**(121-126)'dan kısaltarak.. Devvânî de İhya'dan naklini muhtasaran yapmıştı.

10 Duhan:56

11 **Mustesna-i munkatı**, istisna edatından evvel geçen şeylerden çıkarılıp ayrılmayan bir müstesna.. ***Arkadaşlar geldi, lakin eşek gelmedi*** demek gibi.. Şüphesiz ki eşek ***arkadaşlar***dan biri değildir; gelme işinde onların içinden ve adedinden çıkarılıp ayrı tutulmadı. Ancak ***arkadaşlar geldi, lakin Ali gelmedi*** sözündeki istisnada Ali arkadaşlardan biri olup gelme işinde onlardan ayrı tutuldu. İşte buna, muttasıl (ayrı tutma harfinden sonrası öncesine bitişik) istisna derler.

12 Ayette ***uyku*** nasıl ***ölme*** olarak anlatıldıysa.. (Zümer:42),

13 Düşündük ve Hayali'nin cevabının pek de doğru olmadığını gördük.. Çünkü bu ayet-i celileyi kendisinin de müteakip cümlede ifade ettiği gibi kabir hayatına delil gösterenler de var.. Hatta onların bu anlayışı harici delillerin de teyit ve takviyesi ile ağır basmaktadır ve doğrudur.. Böyle bir zan ifade eden bir nakli delilde bir lafzın katiyet ifade etmesi ne manaya gelir, düşünmek lazımdır.

14 **Hayâlî**, Haşiyetü'n-Nûniyye, Karsî hâmişi/kenarı (107-109), Matbaatü Şirketi's-Sahâfiye,1318

15 Fussılet:30

16 **Dâvûd b. Muhammed el-Karsî**, Şerhu Nûniyye (109) Aynı matbaa ve tarih.

17 Tevbe:101

18 Secde:21

19 **İmam Şarani**, el-Yevakît ve'Cevâhir (2/157), el-Matbatü'l-Ezheriyye,1305

Hikmetli Sözler

Adâlet olmadıkça yönetimin, edep olmadıkça asâletin,
cömertlik olmadıkça zenginliğin faydası olmaz."

Hz. Ömer (Radıyallahü anh)

"İyi amellerim arasında en değerli bulduğum, sâlih bir zata olan sevgimdir."

Abdullah el-Müzenî (Rahmetullahi aleyh)

"Şu üç sınıf insanla arkadaş olmaktan ictinab ettim:
Gâfil âlimler, dalkavuk kâriler ve câhil mutasavvıflar."

Yahya bin Muaz (Rahmetullahi aleyh)

"Üç durumda din kardeşinizi yalnız bırakmayın: Hastalandıklarında ziyaret edin,
meşguliyetlerinde yardım edin, unuttuklarında hatırlatın.

Atâ İbni Meysere el-Horasânî (Rahmetullahi aleyh)

"Sefih ve cahil bir kimse konuşunca ona cevap verme.
Sükût etmek, ona cevap vermekten daha hayırlıdır."

İmâm-ı Şafiî (Rahmetullahi aleyh)

"Davası İslam olanlar benim kardeşimdir. Ben de onların kardeşiyim.
Müslümanlar için zafer ancak İslamiyet'i yaşamak ile mümkündür."

Mahmud Efendi hazretleri (Kuddise sirruhu)

"Vakit çok kıymetlidir. Ancak kıymetli şeyler için kullanılması gerekir.
İşlerin en kıymetlisi ise Allah'a ibadet etmektir."

İmâm-ı Rabbânî (Kuddise sirruhu)



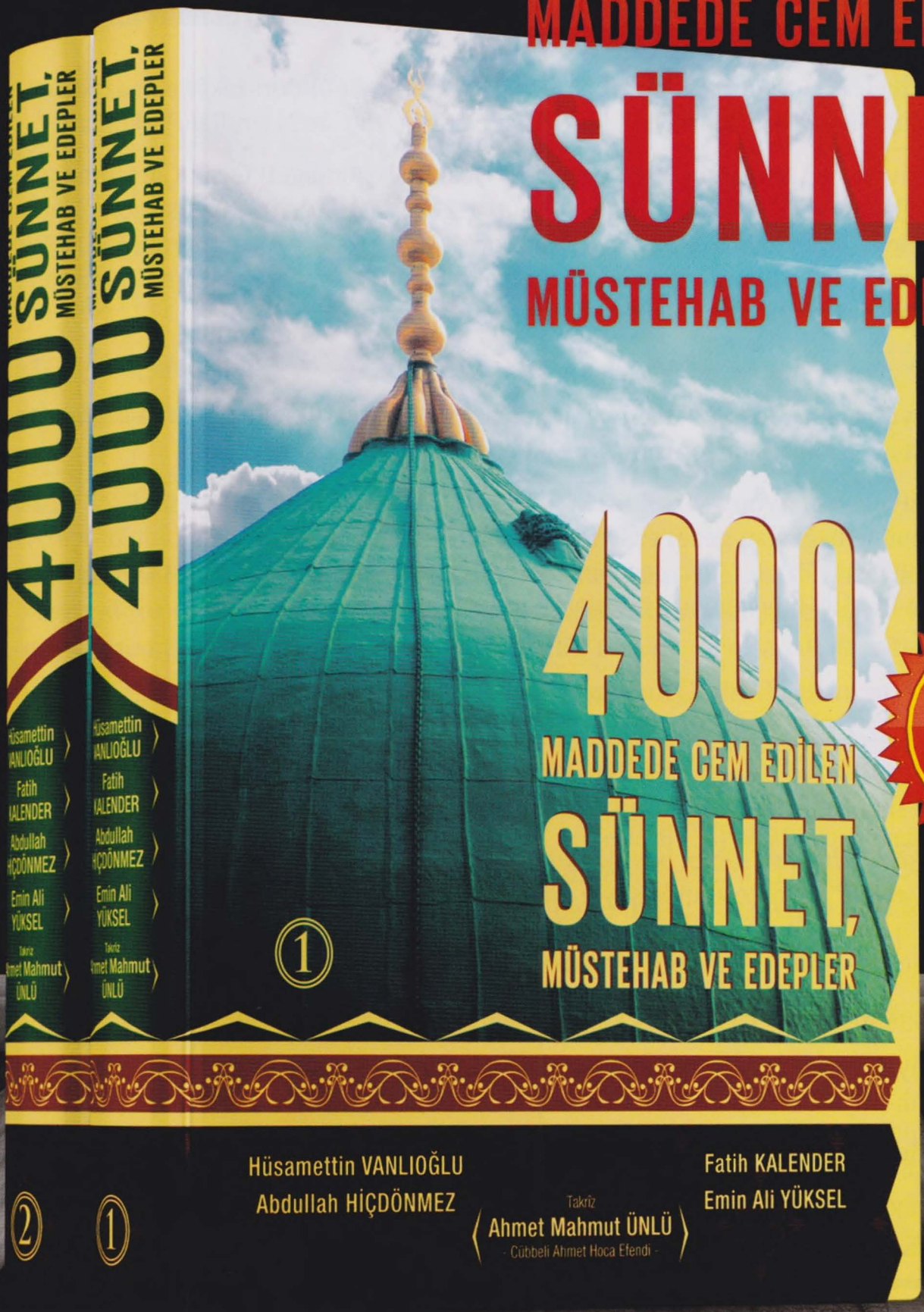
2 CİLT

YENİ ESER

4000

MADDEDE CEM EDİLEN

SÜNNET, MÜSTEHAB VE EDEPLER



Hüsamettin VANLIOĞLU
Abdullah HİÇDÖNMEZ

Takriz
Ahmet Mahmut ÜNLÜ
Cübbeli Ahmet Hoca Efendi

Fatih KALENDER
Emin Ali YÜKSEL

2 1

0212 435 10 58
www.herseybusepette.com

ZİKİRLER, DUÂLAR VE FAZÎLETLİ AMELLER

CEMÂZİYELEVVEL AYININ NAMAZLARI

Cemâziyelevvel ayının ilk gecesi (6 Ocak Pazar gününü 7 Ocak Pazartesi gününe bağlayan gece) iki rekât namaz kılınır. Birinci rekâtta Fâtiha'dan sonra Cumâ Sûresi, ikinci rekâtta Müzzemmil Sûresi okunur.

Cemâziyelevvel ayının ilk günü (7 Ocak Pazartesi günü) dört rekât namaz kılınır. Her rekâtta Fâtiha'dan sonra yedi kere Nasr Sûresi (İzâ Câe Nasrullâhi) okunur.

Cemâziyelevvel ayının üçüncü gecesi (8 Ocak Salı gününü 9 Ocak Çarşamba gününe bağlayan gece) halk arasında meşhûr değilse de ekserî meşâyıha göre Kadir Gecesi (değerinde) kabûl edilir. O gecenin on selâmla (ikişer rekât olarak) kılınacak yirmi rekâtla ihyâ edilmesi gerekir ki her rekâtta Fâtiha'dan sonra on kere Kadr Sûresi okunur. Namaz bitince de sabaha kadar:

«يَا عَظِيمُ! تَعَظَّمْتَ بِالْعَظَمَةِ، وَالْعَظَمَةُ فِي عَظَمَتِكَ، يَا عَظِيمُ!»

"Ey büyük olan **Allâh**! Azametinle dâimâ her şeyden büyük oldun, bütün azametler sâdece Senin azametinde toplanmıştır. Yâ **Azîm**!" zikrine devâm edilir.

Cemâziyelevvel ayının yirmi birinci gecesi (26 Ocak Cumartesi gününü 27 Ocak Pazar gününe bağlayan gece) ekserî evliyâullâha mânevî mi'râc nasîb olduğu için, o gecenin ihyâsı îcâb eder (ki o gecenin ihyâsı niyetiyle iki rekât dahî kılınsa en azından Âmene'r-Rasûlü bile okunsa ihyâdan sayılır). *(Muhammed ibnü Hatîrüddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:53-54)*

Korkulu Hâlde Okuyan Allâh-u Te'âlâ'nın Emîn Kılacağı, Bir Hâceti Olup da Okuyana Murâdının Verileceği, Yolcuyken Okuyanın Evine Ne Kadar Uzak Olursa Olsun Eceli Gelmiş Dahî Olsa Selâmetle Evine Geri Döndürüleceği Âyet-i Kerîmeler

"Tabakātü'l-havâs" sâhibi büyük âlim ve velî **Ahmed eş-Şercî el-Yemenî** *(Rahimehullâh)* ***"el-Fevâid"*** isimli eserinde şöyle demiştir: "Mûteber ulemâdan bâzısının hattıyla bulduğum bir nakle göre; Kur'ân-ı Kerîm'de on beş (yerde başlayan, toplamda yirmi) âyet-i kerîme vardır ki bunların birtakım havâssı mevcuttur:

1) Birçok Mushaf bir yangında yandığı hâlde bu âyetler yanmamıştır.

2) Bu âyet-i kerîmeler hem canı, hem de malı, cin ve insanların şerrinden muhâfaza için sabah-akşam okunacak zikirlerdendir.

3) Bu âyet-i kerîmelerin yazılı bulunduğu evde haşerâttan hiçbir şey duramaz.

4) Bu âyet-i kerîmeler yazılıp malların içine konulursa o malları (çalınmaktan ve zarâra uğramaktan) muhâfaza ederler.

5) O yazı bir yiyeceğin içine konursa onu güve yiyemez.

6) Bu âyet-i kerîmeler yazılıp bir yolculukta yanında bulundurulursa karada ve denizde selâmet hâsıl olur. *(Ahmed eş-Şercî, el-Fevâid fi's-sılât ve'l-'avâid, sh:48)*

İmâm-ı Şercî *(Rahimehullâh)* bu nakli yaptıktan sonra evliyâullâhın reislerinden **Fakîh Ahmed ibni Mûsâ ibni Uceyl** *(Rahimehullâh)*ın şöyle dediğini zikretmiştir: Yemen meşâyihının ulularından **Fakîh İsmâ'îl el-Hadramî** *(Rahimehullâh)*ın naklettiği bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur:

يُرْوٰى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَرَأَ هٰذِهِ الْاٰيَاتِ وَهُوَ خَائِفٌ اٰمَنَهُ اللهُ تَعَالٰى أَوْ طَالِبُ حَاجَةٍ قُضِيَتْ بِإِذْنِ اللهِ تَعَالٰى أَوْ مُسَافِرٌ رَدَّهُ اللهُ تَعَالٰى إِلٰى بَلَدِهِ وَلَوْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا خَمْسُمِائَةِ عَامٍ وَإِنْ كَانَ قَدْ حَضَرَتْهُ وَفَاتُهُ أَخَّرَ اللهُ تَعَالٰى أَجَلَهُ إِلٰى أَنْ يَعُودَ إِلٰى أَهْلِهِ وَمَوْضِعِهِ وَهِيَ هٰذِهِ: ﴿الٓمٓ ... الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾، ﴿شَهِدَ اللهُ...﴾ اَلْاٰيَةَ، ﴿ذٰلِكُمُ اللهُ رَبُّكُمْ ... تُؤْفَكُونَ﴾، ﴿وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا ...﴾، اَلْاٰيَةَ، ﴿اِنَّمَا اَمْرُهٗٓ ... وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾، ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾، ﴿بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾، ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ ...﴾ اَلْاٰيَةَ، ﴿اِنَّ اللهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾، ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ ...﴾ اَلْاٰيَةَ، ﴿وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ ... عَدَدًا﴾، ﴿رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ...﴾ اَلْاٰيَةَ، ﴿لَا يَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ ...﴾، اَلْاٰيَةَ، ﴿مِنْ اَيِّ شَىْءٍ خَلَقَهٗ ... يَسَّرَهٗ﴾، ﴿ذِى قُوَّةٍ ... ثَمَّ اَمِينٍ﴾، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.»

"Her kim korkulu bir hâldeyken bu âyetleri okursa Allâh-u Te'âlâ ona güvence verir yâhut bir hâcet talep ediyorsa biiznillâhi te'âlâ o hâceti görülür veyâ yolcuysa, memleketiyle arasında beş yüz senelik mesâfe de olsa Allâh-u Te'âlâ onu beldesine (sâğ-sâlim) **geri döndürür.**

Eğer vefâtı gelmişse ehline (âilesine) **ve mahalline dönünceye kadar Allâh-u Te'âlâ ecelini geciktirir. O âyet-i kerîmeler de şunlardır:**

1) Âl-i Imrân Sûresi:1-2 - 2) Âl-i Imrân Sûresi:18 - 3) Mü'min Sûresi:62 - 4) Ra'd Sûresi:31 - 5) Yâsîn Sûresi:82-83 - 6) Zümer Sûresi:75 - 7) Kāf Sûresi:15 - 8) Hadîd Sûresi:4 - 9) Hadîd Sûresi:25 - 10) Talâk Sûresi:3 - 11) Cinn Sûresi:28 - 12) Müzzemmil Sûresi:9 - 13) Nebe Sûresi:38 - 14) Abese Sûresi:18-20 - 15) Tekvîr Sûresi:20-21." *(Ebu'l-'Abbâs Ahmed eş-Şercî, el-Fevâid fi's-sılât ve'l-'avâid, sh:48; Mâü'l-'Ayneyn eş-Şenkîtî, Mezhebü'l-mahûf 'alâ de'avâti'l-hurûf, sh:63)*

Faydalı Mâlûmât

Burada ecelin nasıl geciktirileceği konusunda akla bir soru takılırsa bunu kolayca anlayabilmek için şöyle düşünebiliriz. Bâzı amellerin ömrü uzatacağına dâir sahîh hadîs-i şerîfler mevcuttur. Nitekim **Selmân-ı Fârisî** *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* **Efendimiz** şöyle buyurmuştur:

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلاَ يَزِيدُ الْعُمْرَ إِلَّا الْبِرُّ.»

"Kazâyı (Allâh-u Te'âlâ'nın bir mesele hakkındaki takdîrini) **ancak duâ geri çevirebilir. Ömrü de ancak iyilik artırabilir."** *(et-Tirmizî, es-Sünen, el-Kader:6, rakam:2139, 4/448; et-Tahâvî, Şerhu Müşkili'l-âsâr, rakam:3068, 8/78)*

Şu bilinsin ki kazâ (Allâh-u Te'âlâ'nın takdîri) iki türlüdür. Biri kazâ-i mübrem, diğeri kazâ-i muallaktır. Mübrem kesin, muallak ise askıda demektir. **Allâh-u Te'âlâ**'nın ezelde verdiği kararlar aslâ değişmez.

Ancak **"Kulum duâ yaparsa veyâ sadaka verirse ondan bir takım belâları defedeceğim."** diye askıda bıraktığı bir takım kararları vardır ki, kul duâ eder veyâ sadaka verirse **Allâh-u Te'âlâ** ondan belâları defeder.

Kul böyle yapmadığı takdirde **Allâh-u Te'âlâ** onu bâzı musîbetlere mâruz bırakır ki burada geçen "Askıda bırakma" tâbiri meleklere ve bize göre kullanılmıştır, yoksa **Allâh-u Te'âlâ** katında her şey ezelde mâlum olduğundan hiçbir karar askıda değildir.

Dolayısıyla bu gibi sahîh hadîs-i şeriflerde, hayır yapmanın, özellikle ana babaya iyiliğin ve sıla-i rahîmin ömrü artıracağı bildirilmiştir ki, bunun bir mânâsı da ecelin geciktirilmesidir. Nitekim:

﴿يَمْحُوا اللهُ مَا يَشَآءُ وَيُثْبِتُ ۚ وَعِنْدَهُۥٓ أُمُّ الْكِتَابِ﴾

"Allâh (kulları hakkında yazmış olduğu hükümlerden, rızıklardan, ecellerden ve günahlardan) **dilediğini siler ve** (istediğini) **sâbit kılar.** (Tüm yazıların aslını teşkîl eden ve hiç değişmeyen ezelî ilmi temsîl eden) **Ümmü'l-Kitâb ise sâdece O'nun katındadır."** *(er-Ra'd Sûresi:39)* âyet-i kerîmesi ile:

﴿وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِۦٓ إِلَّا فِى كِتَابٍ﴾

"Uzunca yaşatılan hiçbir kimsenin ömrü uzatıl(arak akranından fazla yaşa)**maz, onun ömründen bir şey de eksiltil**(erek diğerlerine göre kısa bir ömür sür)**mez ki,** (bütün bunlar Levh-i Mahfûz nâmındaki) **bir Kitap'ta** (kayıtlı) **bulunmasın."** *(Fâtır Sûresi:11)* âyet-i celîlesi **Allâh-u Te'âlâ**'nın ezelî ilmindeki sâbit ecelin değil de, Levh-i Mahfûz'da ve melekler nezdinde bulunan bilginin değişikliğe tâbi olacağını açıkça ifâde etmektedir.

Âyet-i kerîmede geçen "Ümmü'l-Kitâb" tâbiri ilm-i ezelîden ibârettir. Zâten **Kurtubî** *(Rahimehullâh)* gibi birçok âlimin beyânı vechile; âyet-i kerîmede geçen "Ümmü'l-Kitâb" tâbiri Levh-i Mahfûz'un aslı olan ilm-i ezelîden ibârettir ki onda bir değişiklik sözkonusu olamaz. *(el-Kurtubî, el-Câmi'u li-ahkâmi'l-Kur'ân, 12/93-94)*

İşte yolculuğa çıkan kişinin bu âyetleri okuyarak yapacağı hayırlı amelin de, onun ömrünü uzatması yadırganamaz.

Âyet-i Kerîmelerin Sırayla Okunuşu:

أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿الٓمٓ ۞ اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ﴾، ﴿شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ﴾، ﴿ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَیْءٍ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ﴾، ﴿وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُیِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى بَلْ لِلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِیعًا﴾، ﴿اِنَّمَآ اَمْرُهٗٓ اِذَآ اَرَادَ شَیْـًٔا اَنْ یَقُولَ لَهٗ كُنْ فَیَكُونُ ۞ فَسُبْحَانَ الَّذِی بِیَدِهٖ مَلَكُوتُ كُلِّ شَیْءٍ وَاِلَیْهِ تُرْجَعُونَ﴾، ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ﴾، ﴿بَلْ هُمْ فِی لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِیدٍ﴾، ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ اَیْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ﴾، ﴿اِنَّ اللّٰهَ قَوِیٌّ عَزِیزٌ﴾، ﴿وَمَنْ یَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهٗ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهٖ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَیْءٍ قَدْرًا﴾، ﴿وَاَحَاطَ بِمَا لَدَیْهِمْ وَاَحْصٰى كُلَّ شَیْءٍ عَدَدًا﴾، ﴿رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِیلًا﴾، ﴿لَا یَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾، ﴿مِنْ اَیِّ شَیْءٍ خَلَقَهٗ ۞ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهٗ فَقَدَّرَهٗ ۞ ثُمَّ السَّبِیلَ یَسَّرَهٗ﴾، ﴿ذِی قُوَّةٍ عِنْدَ ذِی الْعَرْشِ مَكِینٍ ۞ مُطَاعٍ ثَمَّ اَمِینٍ﴾، «وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.»

HÂTİMETÜ'L-HAYR / HUSN-Ü HÂTİME DUÂSI

İmâm-ı Bâcûrî *(Rahimehullâh)*ın beyânı vechile; lugat cihetinden "Hâtime" bir şeyin sonu demektir. Lâkin daha sonra insanın maksadını tamamlamasının ardından gâyesini tetmîm için zikrettiği husûsî birtakım lafızların alemi (özel ismi) olmuştur.

İnsanların (bir kitabın veyâ işin) hitâmında (bitiminde) **Allâh-u Te'âlâ**'dan husn-ü hâtime (îmanla ve sâlih amelle nihâyet bulacak güzel bir son) istemeleri âdet hâlini almıştır.

Şeyh Şihâbüddîn ibni Raslân *(Rahimehullâh)*: "Ben insanların dillerinde sürekli 'Hâtimetü'l-Hayr Duâsı' diye bir duâ işitirdim, fakat bunun bir kaynağını bulamazdım. Nihâyet ***'Hılyetü'l-evliyâ'*** isimli eserde buna tesâdüf ettim." demiştir ki o rivâyet de şudur: **Âsım el-Murâdî** *(Rahimehullâh)*, **Vehb** *(Radıyallâhu Anh)*ın şöyle anlattığını naklet-miştir:

عَنْ عَاصِمٍ الْمُرَادِيِّ رَحِمَهُ اللهُ عَنْ وَهْبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: «لَمَّا أُهْبِطَ اٰدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى الْأَرْضِ اسْتَوْحَشَ لِفَقْدِ أَصْوَاتِ الْمَلَائِكَةِ، فَهَبَطَ عَلَيْهِ جِبْرِيلُ فَقَالَ: يَا اٰدَمُ! أَلَا أُعَلِّمُكَ شَيْئًا تَنْتَفِعُ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ؟ قَالَ: بَلٰى، قَالَ: قُلْ: اَللّٰهُمَّ تَمِّمْ لِيَ النِّعْمَةَ حَتّٰى تُهَنِّئَنِي الْمَعِيشَةَ، اَللّٰهُمَّ اخْتِمْ لِي بِخَيْرٍ حَتّٰى لَا تَضُرَّنِي ذُنُوبِي، اَللّٰهُمَّ اكْفِنِي مَئُونَةَ الدُّنْيَا وَكُلَّ هَوْلٍ فِي الْقِيَامَةِ حَتّٰى تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ فِي عَافِيَةٍ.»

“**Âdem** *(Aleyhisselâm)* (cennetten) yeryüzüne indirildiği zaman (cennette iken işittiği) meleklerin seslerini (duymayı) kaybettiği için vahşete (yalnızlık hissinin verdiği sıkıntıya) kapılınca hemen **Cibrîl** *(Aleyhisselâm)* yanına inerek: **‘Ey Âdem! Sana bir şey öğreteyim mi ki dünyâda ve âhirette onun faydasını göresin.’** dediğinde **Âdem** *(Aleyhisselâm)*: **‘Tabî öğret.’** dedi.

Bunun üzerine **Cibrîl** *(Aleyhisselâm)*: **‘Sen** (iki cihanda hayır ve menfaat arıyorsan)**: ‘Ey Allâh! Bana maîşeti** (yaşantımı ve geçimimi) **âfiyetle ihsân edinceye dek benim için nîmet**(lerin)**i tamamla. Âkıbetimi hayırla sonlandır ki günahlarım bana zarar veremesin. Ey Allâh! Dünyânın meşakkatine ve kıyâmetteki her dehşete karşı bana kâfi gel ki nihâyet beni âfiyet içerisinde** (hiçbir belâya mâruz kalmadan) **cennete girdiresin.’ d**(iy)**e** (duâ et)**.’** dedi.” *(Ebû Nu‘aym, Hılyetü’l-evliyâ, 4/28; İbrâhîm el-Bâcûrî, et-Tuhfetü’s-seniyye, sh:115)*

Faydalı Mâlûmât

Bu rivâyetten anlaşıldığı üzere; bir insanın son ameli hayırlı olup îmân ve zikirle vefât edebilirse önceki günahları ona zarar veremez. Nitekim **Enes ibni Mâlik** *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ حَافِظَيْنِ رَفَعَا إِلَى اللهِ مَا حَفِظَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ، فَيَجِدُ اللهُ فِي أَوَّلِ الصَّحِيفَةِ وَفِي اٰخِرِ الصَّحِيفَةِ خَيْرًا إِلَّا قَالَ اللهُ تَعَالٰى: أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي مَا بَيْنَ طَرَفَيِ الصَّحِيفَةِ.»

“İki yazıcı melek (kulun amellerinden) **gece ve gündüz neleri zaptedip Allâh-u Te‘âlâ’ya** (O’nun teftiş makāmına) **yükseltirler de Allâh-u Te‘âlâ** (amel) **defterin**(in) **başında ve aynı sayfanın sonunda bir hayır**(lı amel) **bulursa mutlakā Allâh-u Te‘âlâ** (meleklere hitâben)**:**

‘Ben sizi şâhid tutuyorum ki, bu kulum için defterin iki tarafı (başı ile sonu) **arasında bulunanların tümünü gerçekten bağışladım.’ buyurur.”** *(et-Tirmizî, es-Sünen, el-Cenâiz:9, rakam:981, 3/310)* hadîs-i şerîfi de amel defterinin başında ve sonunda hayırlı bir amel bulunan kimse için arada yaptığı günahların bağışlanacağı husûsunda nass teşkil etmektedir.

Bu yüzden **Ebû Bekr es-Sıddîk** *(Radıyallâhu Anh)* sabah-akşam ömrünün sonunun hayırla bitmesi ve son amellerinin en hayırlı amelleri olması için **Allâh-u Te‘âlâ**’ya duâ ederdi. Nitekim **Âişe** *(Radıyallâhu Anhâ)* şöyle anlatmıştır:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ لِأَبِي بَكْرٍ دُعَاءٌ يَدْعُو بِهِ إِذَا أَصْبَحَ وَأَمْسَى يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ خَيْرَ عُمْرِي اٰخِرَهُ وَخَيْرَ عَمَلِي خَوَاتِمَهُ وَخَيْرَ أَيَّامِي يَوْمَ أَلْقَاكَ، فَقِيلَ: يَا أَبَا بَكْرٍ! لِمَ تَدْعُو بِهٰذَا الدُّعَاءِ وَأَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَثَانِي اثْنَيْنِ فِي الْغَارِ؟ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ حِينًا مِنْ دَهْرِهِ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حِينًا فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.»

"(İnsanın âkıbetinin hayırla netîcelenmesi ve îmanla ölmesi çok önemli olduğu için) **Ebû Bekr** *(Radıyallâhu Anh)*ın bir duâsı vardı ki sabah akşam onunla duâda bulunur ve:

«اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ خَيْرَ عُمْرِي اٰخِرَهُ وَخَيْرَ عَمَلِي خَوَاتِمَهُ وَخَيْرَ أَيَّامِي يَوْمَ أَلْقَاكَ.»

'Ey Allâh! Ömrümün en hayırlı kısmını son anları, amelimin en hayırlısını sonları, günlerimin en hayırlısını da Sana kavuşacağım gün yap.' derdi.

Bunun üzerine **Ebû Bekr** *(Radıyallâhu Anh)*a: 'Sen **Rasûlüllâh** *(Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)*in arkadaşı ve mağarada bulunan o iki kişinin ikincisiyken niye bu duâyı yapıyorsun?' denilince:

'Bir kul uzun bir süre cennet ehlinin amellerini işler ama sonunda ona cehennem ehlinin ameli üzere ölmek nasîb edilir.

Bir kul da uzun bir süre cehennem ehlinin amellerini işler ama sonunda ona cennet ehlinin amelini işleyerek ölmek nasîb edilir (bu yüzden sonumun ve son amelimin hayırlı olması için dâimâ duâ ediyorum)**.'** diye cevap verdi." *(es-Süyûtî, Câmi'u'l-ehâdîs, rakam:31938, 9/127; 'Alî el-Müttakî, Kenzü'l-'ummâl, rakam:1541; İbnü Bişrân, el-Emâlî, rakam:555, sh:242; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:29510)*

Hâtimetü'l-Hayr Duâsının Okunuşu:

«اَللّٰهُمَّ تَمِّمْ لِيَ النِّعْمَةَ حَتّٰى تُهَنِّئَنِي الْمَعِيشَةَ، اَللّٰهُمَّ اخْتِمْ لِي بِخَيْرٍ حَتّٰى لَا تَضُرَّنِي ذُنُوبِي، اَللّٰهُمَّ اكْفِنِي مَئُونَةَ الدُّنْيَا وَكُلَّ هَوْلٍ فِي الْقِيَامَةِ حَتّٰى تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ فِي عَافِيَةٍ.»

KENDİSİNE EN AZ ÜÇ CUMÂ GECESİ DEVÂM EDEN KİŞİNİN KUR'ÂN-I KERÎM'DEN EZBERLEDİKLERİNİ UNUTMAYACAĞI VAAD EDİLEN HIFZ NAMAZI VE DUÂSI

İbni Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)* şöyle anlatmıştır:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: «بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، تَفَلَّتَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ مِنْ صَدْرِي فَمَا أَجِدُنِي أَقْدِرُ عَلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا الْحَسَنِ! أَفَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللهُ بِهِنَّ، وَيَنْفَعُ بِهِنَّ مَنْ

عَلَّمْتَهُ، وَيُثَبِّتُ مَا تَعَلَّمْتَ فِي صَدْرِكَ؟ قَالَ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللهِ! فَعَلِّمْنِي، قَالَ: إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَقُومَ فِي ثُلُثِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنَّهَا سَاعَةٌ مَشْهُودَةٌ، وَالدُّعَاءُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ، وَقَدْ قَالَ أَخِي يَعْقُوبُ لِبَنِيهِ: ﴿سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّىٓ﴾، يَقُولُ: حَتَّى تَأْتِيَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي وَسَطِهَا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي أَوَّلِهَا، فَصَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ، تَقْرَأُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةِ يٰسٓ، وَفِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ وَحٰمٓ الدُّخَانِ، وَفِي الرَّكْعَةِ الثَّالِثَةِ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ وَالٓمٓ، تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ، وَفِي الرَّكْعَةِ الرَّابِعَةِ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ وَتَبَارَكَ الْمُفَصَّلِ، فَإِذَا فَرَغْتَ مِنَ التَّشَهُّدِ فَاحْمَدِ اللهَ، وَأَحْسِنْ الثَّنَاءَ عَلَى اللهِ، وَصَلِّ عَلَيَّ وَأَحْسِنْ، وَعَلَى سَائِرِ النَّبِيِّينَ، وَاسْتَغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلِإِخْوَانِكَ الَّذِينَ سَبَقُوكَ بِالْإِيمَانِ، ثُمَّ قُلْ فِي آخِرِ ذٰلِكَ: اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَارْحَمْنِي أَنْ أَتَكَلَّفَ مَا لَا يَعْنِينِي، وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي، اَللّٰهُمَّ بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ! أَسْأَلُكَ يَا أَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ بِجَلَالِكَ وَنُورِ وَجْهِكَ أَنْ تُلْزِمَ قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي، وَارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوَهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي، اَللّٰهُمَّ بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ، أَسْأَلُكَ يَا أَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ بِجَلَالِكَ وَنُورِ وَجْهِكَ أَنْ تُنَوِّرَ بِكِتَابِكَ بَصَرِي، وَأَنْ تُطْلِقَ بِهِ لِسَانِي، وَأَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَنْ قَلْبِي، وَأَنْ تَشْرَحَ بِهِ صَدْرِي، وَأَنْ تَغْسِلَ بِهِ بَدَنِي، (وَتَسْتَعْمِلَ بِهِ بَدَنِي، وَتُقَوِّيَنِي عَلَى ذٰلِكَ، وَتُعِينَنِي عَلَيْهِ) فَإِنَّهُ لَا يُعِينُنِي عَلَى الْحَقِّ غَيْرُكَ وَلَا يُؤْتِيهِ إِلَّا أَنْتَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ! فَافْعَلْ ذٰلِكَ ثَلَاثَ جُمَعٍ أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا تُجَبْ بِإِذْنِ اللهِ، وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَخْطَأَ مُؤْمِنًا قَطُّ»، قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: «فَوَاللهِ مَا لَبِثَ عَلِيٌّ إِلَّا خَمْسًا أَوْ سَبْعًا حَتَّى جَاءَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مِثْلِ ذٰلِكَ الْمَجْلِسِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي كُنْتُ فِيمَا خَلَا، لَا آخُذُ إِلَّا أَرْبَعَ آيَاتٍ أَوْ نَحْوَهُنَّ، فَإِذَا قَرَأْتُهُنَّ عَلَى نَفْسِي تَفَلَّتْنَ وَأَنَا أَتَعَلَّمُ الْيَوْمَ أَرْبَعِينَ آيَةً أَوْ نَحْوَهَا، وَإِذَا قَرَأْتُهَا عَلَى نَفْسِي فَكَأَنَّمَا كِتَابُ اللهِ بَيْنَ عَيْنَيَّ، وَلَقَدْ كُنْتُ أَسْمَعُ الْحَدِيثَ فَإِذَا رَدَّدْتُهُ تَفَلَّتَ وَأَنَا الْيَوْمَ أَسْمَعُ الْأَحَادِيثَ، فَإِذَا تَحَدَّثْتُ بِهَا لَمْ أَخْرِمْ مِنْهَا حَرْفًا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ ذٰلِكَ: مُؤْمِنٌ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ يَا أَبَا الْحَسَنِ!»

"Bir kere biz **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in huzûrunda bulunuyorken **Alî ibni Ebî Tâlib** *(Radıyallâhu Anh)* yanına gelerek:

'Babam-anam sana fedâ olsun, şu Kur'ân benim göğsümden kaçıp gitti, ben kendimi on(u ezbere okumay)**a muktedir bulamıyorum.'** deyince **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ona:

'Ey Hasan'ın babası! Sana bâzı kelimeleri öğreteyim mi ki Allâh sana onlarla fayda versin, senin öğrettiğin kimseleri de onlarla faydalandırsın ve öğrendiklerini kalbinde sâbit kılsın?' buyurdu. O: **'Evet, yâ Rasûlellâh! Ne olur bana öğret.'** deyince **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurdu:

'Cumâ gecesi olduğu zaman gecenin son üçte birinde kalkmaya güç yetirebilirsen (çok iyi olur)**! Zîrâ gerçekten o vakit** (Allâh-u Te'âlâ'nın rahmetinin, mukarreb meleklerinin ve kulun kalbinin, kendisinde duâ edenle birlikte olduğu) **meşhûd bir saattir ve** (o zaman dilimi mübârek olduğu için) **onda yapılan duâ müstecâb** (kesinlikle kabûle şâyân)**dır.**

Nitekim (Yûsuf *(Aleyhisselâm)*ı kuyuya atan kardeşleri günahlarının bağışlanması için istiğfâr etmesini babalarından talep ettiklerinde) **kardeşim Ya'kûb, oğullarına: 'Rabbim'den sizin için yakında mağfiret talep edeceğim.' demişti ki böylece o: 'Cumâ gecesi gelsin de o zaman istiğfâr yapacağım.' de**(mek iste)**mişti.**

Ama sen (gecenin sonunda kalkıp kılmaya) **güç bulamazsan o zaman ortasında kalk** (çünkü o zaman da mübârek vakte yakındır)**.**

Buna da imkân bulamazsan gecenin evvelinde kalk ve dört rekât namaz kıl, birinci rekâtta Kitâb'ın Fâtihası ile Yâsîn Sûresi'ni, ikinci rekâtta Kur'ân'ın Fâtihası ile Hâmîm ed-Duhân'ı, üçüncü rekâtta Kitâb'ın Fâtihası ile Elif Lâm Mîm Tenzîlü's-Secde'yi (Secde Sûresi'ni)**, dördüncü rekâtta ise Kur'ân'ın Fâtihası ile mufassal** (Furkân Sûresi değil de kısa sûreler arasın)**daki Tebârake'yi** (Mülk Sûresi'ni) **okursun.**

Teşehhüdü (ikinci oturuşta tehıyyât ve salli-bârik okumayı) **bitirdiğin zaman Allâh'a hamdet ve Allâh'a karşı övgüyü güzel yap** (hamd sîğalarının en câmiiyetlisi ve en fazîletlisini söyle)**, sonra bana salât oku ve bana salâtı güzel yap, diğer peygamberlere de** (salevât oku)**. Sonra mümin erkeklerle kadınlar için ve îmanla senden önce** (dünyâdan) **geçen kardeşlerin için istiğfâr et.**

Bunların nihâyetinde: 'Ey Allâh! Sen beni (dünyâda) **bıraktığın sürece** (ömrümün) **nihâyet**(in)**e kadar günahları bırakma**(ya muvaffak kılman) **sebebi ile bana rahmet eyle.**

Sen bana acı da beni ilgilendirmeyen şeylere (ulaşmak için gayret edip) **zorlanmamdan** (halâs ederek) **bana merhamet eyle. Seni benden râzı edecek şeyler hakkında güzel bir düşünce**(ye ve amele sâhip olmayı) **bana nasîb eyle.**

Ey Allâh! Ey göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısı! Ey celâl (azamet) **ve ikrâm** (kullarına ihsân) **ve** (kimse tarafından ulaşılması hattâ anlaşılması dahî) **kastedilemeyen yüce izzet sâhibi!**

Ey Allâh! Ey Rahmân! Celâlin (azametin) **ve** (göklerin ve yerin kendisiyle aydınlandığı yüce) **Zâtı'nın nûru hürmetine Senden dilerim ki; bana** (yüzüne bakarak okumayı) **öğrettiğin gibi kitâbını ezberlemeyi de kalbime ilzâm edesin** (hâfızamın ayrılmaz bir vasfı hâline getiresin)**.** (Ey Rabbim!) **Seni benden râzı edecek şekilde** (mânâlarını düşünerek tâlîm ve tecvîdine riâyet ederek ve kırâat esnâsında ağlamaklı bir hâl takınarak) **onu okuyabilmemi Sen bana nasîb eyle.**

Ey Allâh! Ey göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısı! Ey celâl, ikrâm ve kast edilemeyen o yüce izzetin sâhibi!

Ey Allâh! Ey Rahmân! Celâlin ve Zâtı'nın nûru hürmetine Senden dilerim ki; kitabınla gözümü (ve gönlümü) **nurlandırasın, onu okurken dilimi** (hiç duraklamadan akışlı bir şekilde okuyabilmesi için) **serbest bırakasın, onun sebebiyle kalbimden** (bütün sıkıntılarını) **açasın, onunla göğsümü genişletesin ve onunla bedenimi** (işlediği bütün günahların kirlerinden) **yıkayasın.**

*/ **Onunla bedenimi amel ettiresin** (gece-gündüz her dâim onu okuyup buyruklarıyla amel etmeye beni muvaffak kılasın), **bu hususta bana kuvvet veresin ve o**(-Kur'â)**n**(ın lafzını ezberleyip hükümlerini tatbîk ederek yaşamam)**a dâir bana yardım edesin.** /*

Zîrâ hak(kı bulmak) **da bana Senden gayrısı yardım edemez ve onu** (doğruya isâbeti) **bana ancak Sen verebilirsin. O çok yüce ve ziyâde büyük olan Allâh'ın yardımı olmadan hiçbir günahtan dönüş ve hiçbir ibâdete kuvvet** (hiç kimsede hâsıl) **olamaz.' de.**

Yâ Eba'l-Hasen! Bunu üç yâhut beş veyâ yedi cumâ (gecesi) **yap ki biiznillâh icâbet olunasın. Beni hak ile** (peygamber olarak) **gönderen Zât'a yemîn ederim ki bu** (namaz ve duânın kabûlü) **hiçbir mümini şaşmamıştır.'** buyurdu."

Hadîs-i şerîfin râvîsi **Abdullâh ibni Abbâs** *(Radıyallâhu Anhümâ)* (bundan sonra yaşananları) şöyle anlatmıştır: "Vallâhi! Beş veyâ yedi cumâ beklemeden **Alî** *(Radıyallâhu Anh)* **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e (evvelce geldiği) o meclisin bir benzerinde (biz otururken) gelerek:

'Yâ Rasûlellâh! Gerçekten ben geçmiş zamanda ancak dört veyâ benzeri (birkaç) **âyet** (ezberime) **alıyordum, sonra onları** (kendi) **kendime okuduğumda benden kaçıp gidiyorlardı** (ezberimde tutamıyordum)**. Ama bugün ben kırk veyâ o kadar âyet öğreniyorum, sonra onları kendime okuduğumda sanki Allâh'ın kitâbı iki gözümün arasında duruyor** (gibi hiç unutmuyorum)**.**

Bugün ben hadîsleri işitiyorum, sonra onları (kendime yâhut başkalarına) **anlattığımda onlardan bir harf bile eksik etm**(eden okuyabil)**iyorum.'** dedi. İşte o anda **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* kendisine:

'Ey Hasan'ın babası! Kâbe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki (gerçekten sen kâmil mânâda bir) **müminsin.** (Zîrâ bu şekilde duâ edip de hemen kabûlünün eserini görmek ancak kâmil mânâda yakînî îmâna sâhip olan bir kimseye nasîb olur)**.'** buyurdu."

(et-Tirmizî, es-Sünen, rakam:3570, 5/563; el-Hâkim, el-Müstedrek, rakam:1190, 1/461; et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, rakam:12036, 11/368; Kitâbu'd-Du'â, rakam:1333, 1/396; el-Beyhakî, ed-De'avâtül-kebîr, rakam:527, 2/135; İbnü's-Sünnî, 'Amelü'l-yevmi ve'l-leyle, rakam:579, sh:528-531; el-Hatîb, el-Câmi'u li-ahlâkı'r-râvî, rakam:1792, 2/259; el-Münzirî, et-Terğîb, rakam:2226, 2/234-236; es-Süyûtî, el-Câmi'u's-sağîr, rakam:4980; Câmi'u'l-ehâdîs, rakam:25476, 23/23-24, rakma:39193, 36/245, rakam:45750, 41/447; ed-Dürru'l-mensûr, 4/584-585; 'Alî el-Müttakî, Kenzü'l-'ummâl, rakam:3111, 2/58; Parantez içi mânâlar için bkz.: es-Sindî, Hâşiyetü't-Terğîb, Topkapı Sarayı Ktp. Emânet Hazînesi bölümü, rakam:625, varak:154a-b; el-Münâvî, Feyzul-Kadîr, rakam:2883, 5/2425-2426; es-San'ânî, et-Tenvîr Şerhu Câmi'ı's-sağîr, rakam:2868, 4/376-379; el-Mubârekfûrî, Tuhfetü'l-Ahvezî, 10/14)

Faydalı Mâlûmât

1) Bu namazın kılınması için efdal (en fazîletli) vakit gecenin son üçte biri olan seher vakti ise de ortasında ve bidâyetinde de kılınabileceği bildirilmiştir ki gecenin başlangıcı güneşin batmasıyla vukû bulduğundan bu namaz herhangi bir cumâ gecesinde en erken akşam namazı kılındıktan sonra edâ edilebilir.

2) Dört rekâtlık bu namaz bir selâm, iki teşehhüdle kılınabileği gibi iki rekâtta selâm verilerek de kılınabilir. Lâkin arada dünyâ kelâmı ve dünyâ işleriyle meşgûl olmamak îcâb eder. **İbni Ömer** *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyet edilen:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلاَةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى.»

"Gece namazı ikişer ikişerdir (iki rekâtta bir selâm verilerek kılınır)**."** *(el-Buhârî, es-Sahîh, rakam:990, 2/24)* hadîs-i şerîfinden dolayı gece namazlarında iki rekâtta bir selâm verilmesi efdal kabûl edilmiştir.

3) İkinci teşehhüdden sonra yapılacak duâlar selâm verilmeden önce de yapılabilir ki hadîs-i şerîfin metninin zâhirî ifâdesi bu mânâya daha yakın düşmektedir. Lâkin **Sindî** *(Rahimehullâh)*ın da beyânı vechile; selâmdan sonra da okunabilir. *(es-Sindî, Hâşiyetü't-terğîb, Topkapı Sarayı ktp. Emânet Hazînesi bölümü, rakam:625, varak:154a-b; el-Münâvî, Feyzul-Kadîr, rakam:2883, 5/2425-2426)*

Günümüz insanlarının ekseriyeti bu duâyı ezberleyemeyeceği için selâmdan sonra bakarak okuyabilirler. Gerçi bu dört sûreyi ezbere okuyabilenin de bu duâyı selâmdan önce ezbere okumaya gayret etmesi yakışır.

Zâten bu sûreleri ezbere okuyamayanlar bu namazı cemâatle kılarak ancak bu fazîlete nâil olacaklardır ki bu durumda onlara imamlık eden kişinin bu duâyı ezberleyip selâmdan önce okuması daha ihtiyatlı olacaktır.

Yine de selâmdan sonra okuyarak cemâatin de "Âmîn!" demesini temin etmelidir. Zîrâ "Âmîn!" demek duâ yapmakla müsâvî kabûl edilmiştir.

4) Bu hadîs-i şerîfte teşehhüdden sonra **Allâh-u Te'âlâ**'ya çok güzel bir lafızla hamd-ü senâda bulunulması emredilmiştir ki biz bu hususta hamd sîğaları içerisinde efdal kabûl edilen bir lafzı duânın başına ilâve ettik. Nitekim Tebe-'i tâbi'înden olan ve **Fuzayl ibni Iyâz** ile **Abdullâh ibni Mübârek** gibi zatlarla yakın dostluğu bulunan **Muhammed ibni'n-Nadr** *(Radıyallâhu Anhüm)*un rivâyetine göre:

رُوِيَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ النَّضْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: «قَالَ اٰدَمُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ: يَا رَبِّ! شَغَلْتَنِي بِكَسْبِ يَدِي، فَعَلِّمْنِي شَيْئًا فِيهِ مَجَامِعُ الْحَمْدِ وَالتَّسْبِيحِ، فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: إِذَا أَصْبَحْتَ فَقُلْ ثَلاَثًا وَإِذَا أَمْسَيْتَ فَقُلْ ثَلاَثًا: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَمْدًا يُوَافِي نِعَمَهُ وَيُكَافِئُ مَزِيدَهُ، فَذٰلِكَ مَجَامِعُ الْحَمْدِ وَالتَّسْبِيحِ.»

"**Âdem** *(Aleyhisselâm)* dünyâya inince: **'Yâ Rabbi!** (Ben cennette hiç çalışmadan bütün imkânlarımı temin ediyordum ama şimdi) **beni çalışıp kazanmakla meşgûl ettin** (bu yüzden çok yorulduğum için hamd zikrini sürekli okuyamıyorum)**. O hâlde bana öyle bir şey** (zikir) **öğret ki hamd ve tesbîhlerin tümü onda bulunsun.'** diye münâcât etti.

O zaman **Allâh-u Te'âlâ** ona: **'Sabaha çıktığında ve akşama vardığında üç kere:**

«اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَمْدًا يُوَافِي نِعَمَهُ وَيُكَافِئُ مَزِيدَهُ.»

'Bütün nîmetlerini karşılayacak ve fazlasına da denk gelecek bir hamd ile âlemlerin Rabbi'ne hamdolsun.' de. İşte bu, bütün hamd ve tesbîhlerin kendisinde birleştiği bir hamddir.' buyurdu." *(İbnü Hacer el-'Askalânî, Telhîsu'l-habîr, rakam:2524, 4/317; İbnü'l-Mülakkın, el-Bedrü'l-münîr, rakam: 24, 9/472; 'Allâme es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/46)*

İşte bu rivâyetten dolayı **İmâm-ı Sühaymî** *(Rahimehullâh)* ***"el-Fezâil"*** isimli esere yazdığı şerhde: "Hamdlerin en fazîletlisi bu lafızla hamdetmektir, zîrâ bunda bütün hamd lafızları cem olmuştur.

Dolayısıyla bir insan: 'En câmiiyetli hamdlerle **Allâh**'a hamdedeceğim.' veya 'Hamdlerin en büyüğünü yapacağım.' diye yemin etse bu hamdi söyleyerek yemînini yerine getirmiş olur." demiştir. *(Hasen el-'Adevî, en-Nefahâtü'n-Nebeviyye, sh:8)*

5) Yine hadîs-i şerîfte teşehhüdden sonra Hıfz Duâsı'nı okumadan önce **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ve sâir nebîlere salevât okunurken güzel bir sîğanın tercih edilmesi emredilmiştir ki, salât sîğalarının en fazîletlisi şüphesiz tehıyyâttan sonra okuduğumuz "Salât-ı İbrâhîmiyye (salli-bârik)"dir, lâkin teşehhüdde zâten bu salâtı okuduğumuz için ve bize ondan sonra güzel bir salevât daha okumamız emredildiğinden dolayı biz **Hâlid-i Bağdâdî Hazretleri**'nin tercih ettiği:

«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَعَلٰى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ عَدَدَ مَعْلُومَاتِكَ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَذٰلِكَ.»

"Ey **Allâh**! **Efendimiz Muhammed**'e, Ehl-i Beyti'ne ve sahâbesine ve sâir nebîlerle rasüllere salâtlarının en fazîletlisi ile, bildiklerin sayısınca salât eyle, yine böylece bereketler yağdır ve tam mânâsıyla selâm eyle." sîğasını zikrettik, lâkin ona ilâveten diğer nebîler ve rasüllere salâtı da içine dercettik.

6) Yine hadîs-i şerîfin başında hamd ve salevâttan sonra mümin erkekler ve kadınlar ile bizden önce îmanla göçüp gidenlerin günahlarının bağışlanması için istiğfarda bulunmamız emredilmiştir ki bu istiğfârı da:

«اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ»

"Ey **Allâh**! Îmanlı erkeklerle îmanlı kadınlar için ve bizden evvel îmanla geçen kardeşlerimiz için (günahlarımızı) mağfirette bulun." lafzıyla zikrettikten sonra hadîs-i şerîfte geçen duânın metnini naklettik.

7) **Taberânî** ve **İbnü's-Sünnî**'nin tahrîclerine göre duânın sonunda:

«وَتَسْتَعْمِلَ بِهِ بَدَنِي، وَتُقَوِّيَنِي عَلٰى ذٰلِكَ، وَتُعِينَنِي عَلَيْهِ.»

"Onunla bedenimi amel ettiresin (gece-gündüz her dâim onu okuyup buyurduklarıyla amel etmeye beni muvaffak kılasın)**, bu hususta bana kuvvet veresin ve o**(-Kur'â)**n**(ın lafzını ezberleyip hükümlerini tatbîk ederek yaşamam)**a dâir bana yardım edesin."** *(et-Taberânî, Kitâbu'd-Du'â, rakam:1333, 1/396; el-Beyhakî, ed-De'avâtül-kebîr, rakam: 527, 2/135; İbnü's-Sünnî, 'Amelü'l-yevmi ve'l-leyle, rakam:579, sh:528-531)* şeklinde bir ilâve vardır. Biz de onu parantez içinde ilâve ettik.

8) İmâm-ı Süyûtî *(Rahimehullâh)*: "Bu hadîs-i şerîf hakkında mevzû yakıştırması yapan **İbnü'l-Cevzî** aslâ isâbet etmemiştir. Zîrâ **Tirmizî** *(Rahimehullâh)* bu hadîsin hasen olduğunu, **Hâkim** *(Rahimehullâh)* da **Buhârî** ve **Müslim**'in şartı üzere sahîh olduğunu açıkladılar." demiştir. *(es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 4/584-585; el-Câmi'u's-sağîr, rakam:4980)*

Süyûtî *(Rahimehullâh)*ın bu tesbîti çok yerindedir. Nitekim büyük muhaddis **Hâfız Münzirî** *(Rahimehullâh)*: "Bu hadîs-i şerîfin rivâyet tariklerinin tümü ceyyiddir." derken **İmâm-ı Münâvî** ve **San'ânî** *(Rahimehumellâh)* gibi büyük muhaddisler de: "Bu hadîse mevzû demek aslâ doğru değildir, **Hâkim** bunun sahîh olduğunu ifâde ederken başkalarına en fazla zayıf olduğunu söylemek düşer, mevzû demek ise kimsenin haddine değildir." demişlerdir. *(el-Münzirî, et-Terğîb, rakam:2226, 2/236; el-Münâvî, Feyzul-Kadîr, 5/2427, rakam:2883; es-San'ânî, et-Tenvîr Şerhu Câmi'ı's-sağîr, rakam:2868, 4/377)*

Hıfz Namazı Duâsının Okunuşu:

«اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَمْدًا يُوَافِي نِعَمَهُ وَيُكَافِئُ مَزِيدَهُ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَعَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ عَدَدَ مَعْلُومَاتِكَ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَذٰلِكَ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَارْحَمْنِي أَنْ أَتَكَلَّفَ مَا لَا يَعْنِينِي، وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي، اَللّٰهُمَّ بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ! أَسْأَلُكَ يَا أَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ بِجَلَالِكَ وَنُورِ وَجْهِكَ أَنْ تُلْزِمَ قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي، وَارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوَهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي، اَللّٰهُمَّ بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ، أَسْأَلُكَ يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ بِجَلَالِكَ وَنُورِ وَجْهِكَ أَنْ تُنَوِّرَ بِكِتَابِكَ بَصَرِي، وَأَنْ تُطْلِقَ بِهِ لِسَانِي، وَأَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَنْ قَلْبِي، وَأَنْ تَشْرَحَ بِهِ صَدْرِي، وَأَنْ تَغْسِلَ بِهِ بَدَنِي، (وَتَسْتَعْمِلَ بِهِ بَدَنِي، وَتُقَوِّيَنِي عَلَى ذٰلِكَ، وَتُعِينَنِي عَلَيْهِ) فَإِنَّهُ لَا يُعِينُنِي عَلَى الْحَقِّ غَيْرُكَ وَلَا يُؤْتِيهِ إِلَّا أَنْتَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.»

KUR'ÂN'I UNUTMAKTAN KORKANIN OKUMASI EMREDİLEN DUÂ

Ebu'd-Derdâ *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ نِسْيَانَ الْقُرْاٰنِ؛ فلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَارْحَمْنِي بِتَرْكِ مَا لاَ يَعْنِينِي، وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي، وأَلْزِمْ قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي، وَنَوِّرْ بِهِ بَصَرِي، واشْرَحْ بِهِ صَدْرِي، وَاجْعَلْنِي أَتْلُوهُ عَلَى مَا يُرْضِيكَ عَنِّي، وَأَفْرِجْ بِهِ عَنْ قَلْبِي، وَأَطْلِقْ بِهِ لِسَانِي، وَاستَعمِلْ بِهِ بَدَنِي، وَنَوِّرْ بِهِ قَلْبِي، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.»

"Sizden biriniz Kur'ân'ı unutmaktan korktuğu zaman: 'Ey Allâh! Sen beni (dünyâda) **bıraktığın sürece** (ömrümün) **nihâyet**(in)**e kadar günahları bırakma**(ya muvaffak kılman) **sebebi ile bana rahmet eyle. Sen bana acı da beni ilgilendirmeyen şeyleri bıraktır. Seni benden râzı edecek şeyler hakkında güzel bir düşünce**(-ye ve amele sâhip olmayı) **bana nasîb eyle.**

Sen bana (yüzüne bakarak okumayı) **öğrettiğin gibi kitâbını ezberlemeyi de kalbime ilzâm eyle** (hâfızamın ayrılmaz bir vasfı hâline getir)**. Sen onunla** (kitabınla) **gözümü** (ve gönlümü) **tenvîr eyle** (nurlandır)**. Onunla gönlümü şerh eyle** (ferahlandır) **ve beni Seni benden râzı edecek şekilde** (mânâlarını düşünerek tâlîm ve tecvîdine riâyet ederek ve kırâat esnâsında ağlamaklı bir hâl takınarak) **onu okuyabilen biri yap. Onunla kalbimden tefrîc eyle** (sıkıntısını aç)**. Onunla lisânımı itlâk eyle** (Kur'ân'ı hiç duraklamadan akışlı bir şekilde okuyabilmesi için dilimi serbest bırak)**. Bedenimi onunla istîmâl eyle** (gece-gündüz her dâim onu okuyup buyurduklarıyla amel ettir) **ve onunla kalbimi tenvîr eyle** (nurlandır)**.**

Allâh'ın yardımı olmadan hiçbir günahtan dönüş ve hiçbir ibâdete kuvvet (hiç kimsede hâsıl) **olamaz.' d**(iy)**e**(duâ et)**sin."** *(el-Beyhakî, ed-De'avâtül-kebîr, rakam:528, 2/140; ez-Ziyâ, el-Müntekā min mesmû'âti Merv, rakam:302, 1/183; İbnü 'Asâkir, Târîhu Medîneti Dimeşk, Cüz'ün fîhi ahbârun li hıfzı'l-Kur'ân, verak:86)*

Duânın Okunuşu:

«اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَارْحَمْنِي بِتَرْكِ مَا لاَ يَعْنِينِي، وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي، وأَلْزِمْ قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي، وَنَوِّرْ بِهِ بَصَرِي، واشْرَحْ بِهِ صَدْرِي، وَاجْعَلْنِي أَتْلُوهُ عَلَى مَا يُرْضِيكَ عَنِّي، وَأَفْرِجْ بِهِ عَنْ قَلْبِي، وَأَطْلِقْ بِهِ لِسَانِي، وَاسْتَعْمِلْ بِهِ بَدَنِي، وَنَوِّرْ بِهِ قَلْبِي، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.»